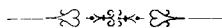

Onze Tooneelspelers.

Portretten en Biografieën

met afbeeldingen der voornaamste tooneelspelers in
één hunner karakteristieke rollen.

ROTTERDAM,
NIJGH & VAN DITMAR.
1899.

Zoals vanzelf spreekt, konden wij niet alle Tooneelspelers uitnoodigen om hunne portretten en biografische gegevens voor dit werkje af te staan.

De bewerker nam de artiesten van het „eerste plan” en deed verder een keuze onder die van het „tweede plan”. Daardoor is de verzameling in zekeren zin onvolledig, een onvolledigheid echter, die iedereen zal billijken. Bovendien bepaalde hij zich tot de tooneelspelers, die in onzen tijd aan ons tooneel verbonden zijn; rustende tooneelspelers en Nederlandsche artiesten die aan Vlaamsche schouwburgen zijn geëngageerd nam hij daarom niet op.

De enkele tooneelisten, die wij gewenscht hadden in de rij op te nemen en die er niet in voorkomen, vindt men in het Appendix vermeld, met de reden waarom zij ontbreken

DE UITGEVERS.

Mevr. Wed. W. J. R. ALBREGT-ENGELMAN.

MEVR. ALBREGT--ENGELMAN als *Ouwe Sientje*.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

Mevr. Wed. W. J. R. ALBREGT-ENGELMAN.

Mevr. ALBREGT, geb. WILHELMINA ENGELMAN, weduwe van onzen grooten Nederl. tooneelspeler JAN ALBREGT (geb. 23 Nov. 1829, gest. 22 Juli 1879) en de dochter van een niet minder beroemd ouderpaar, werd 17 Jan. 1834 te Amsterdam geboren.

Al op haar 5e jaar speelde zij kinderrolletjes: *Lili* in *Het vrouwtje van de Donau* e. d., met mevr. STOETZ-MAJOFSKI. Doch haar eigenlijke tooneelloopbaan rekent mevr. ALBREGT vanaf den tijd dat zij geld ging verdienen: vanaf haar 10e jaar.

Nadat haar vader gestorven was, ging de jonge WILHELMINA een paar jaren naar een kostschool te Helvort en daarna kwam zij voor goed aan het tooneel. Op haar 16e jaar leerde zij JAN ALBREGT kennen, die toen van een ambulans gezelschap kwam, en het volgende jaar huwden beiden. De zevenhoofdige directie van den schouwburg op het Leidscheplein, waarvan REINIER ENGELMAN hoofddirecteur was, was intusschen overgegaan in een directie DE VRIES & WESTERMAN.

ALBREGT en zijn vrouw gingen naar Rotterdam met J. ED. DE VRIES mede, die dir. gérant werd van den Gr. schouwburg aldaar en later werd hij met den ouden heer VAN OLLEFEN zelf directeur. De bijna twintig jaren die zij met haar echtgenoot in de Maasstad doorbracht, waren wel de gelukkigste van mevr. ALBREGT's leven.

Daarna ging mevr. ALBREGT met haar echtgenoot naar Amsterdam bij het Nederl. Tooneel, welke directie zij in '79 verwisselde met die van VAN OLLEFEN, MOOR & VELTMAN. Hier bleven zij drie jaren, om vervolgens te gaan naar de directie-VAN LIER, waar mevr. ALBREGT gedurende twaalf jaren aan het gezelschap verbonden bleef en waar zij ook haar 40-jarige tooneelloopbaan herdacht; tusschen beide directies in was zij een jaar bij W. v. ZUYLEN te Rotterdam. Sedert 1894 maakt mevr. ALBREGT deel uit van het gezelschap der heeren PROT.

Haar 25-jarig jubileum gaf mevr. ALBREGT te Rotterdam met *Dorine* in *De Huichelaar* en *De oude Doos*. Alle cadeaux die zij bij die gelegenheid ontving, werden haar later te Amsterdam ontstolen. Doch bij haar 40-jarig jubilé kreeg zij heel wat nieuwe, evenals in begin 1898, toen zij haar gouden tooneelfeest herdacht, en waarop een tournée door ons geheele land aanving, die een ware zegetocht is geworden.

Het aantal rollen door mevr. ALBREGT sedert vervuld is natuurlijk legio. Vooral in de stukken van JUSTUS VAN MAURIK trad en treedt zij nog gaarne op. Voor haar gouden jubileum maakte de gevierde tooneelschrijver de Amsterd. schets *Ouwe Sientje*, in welk karakter de niet minder gevierde tooneelspeelster ons haar portret hierbij afstond.

B BARENDSE.

B. BARENDSE.

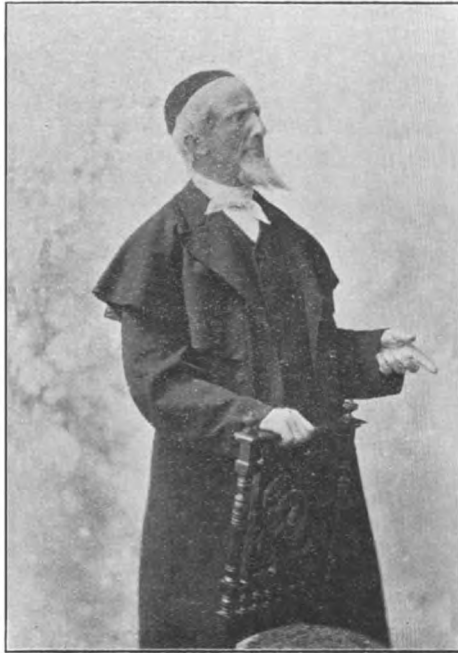
BAREND BARENDSE, geb. te Amsterdam 7 Aug. 1852, kreeg zijn opleiding voor het tooneel van ED. BAMBERG. Hij debuteerde daar op zijn 26e jaar (Oct. 1878) in de Schouwburg-loge GRADER, in de Plantage, met de rol van *Frits Hörner* in *De Wasenbeelden*. Daarna maakte hij achtereenvolgens deel uit van de gezelschappen van ED. BAMBERG, BAMBERG & CHARLIER, PIÈRRE DE BOER, VAN LIER, KREUKNIET en PROT, totdat hij in 1895 bestuurder werd van het Holl. Tooneelgezelschap in het Paleis v. Volksvlijt.

BARENDSE is te Amsterdam vooral populair geworden door zijn creatie van *Dreyfus*, de titelrol in VAN SPRINKHUYZEN'S sensatie-drama van dien naam.

Hoofdzakelijk en liefst heldenrollen spelende, trad de heer BARENDSE dan ook o. m. op als *Lagardère* in *De Gebochelde*, *Lesurques* en *Dubosc* in *De Koerier van Lyon*, *Lodewijk XVI* in *Marie Antoinette*, *Sander* in *Mijn naam is Lehman*, *Bredo* in *De Silontiroler*, *Jean Renaud* in *Een berucht proces*, *Flotwell* in *De Verkwister*, en vervulde hij de titelrollen in *Ben Leil*, *Michael Strogoff*, *Vriend Fritz*, *Paljas*, enz

M. E. VAN BEEM.

M. E. VAN BEEM als *De Rebbe* in *Vriend Fritz*.

M. E. VAN BEEM.

MEIJER ELIAS VAN BEEM, die in het begin van 1898 zijn 40-jarig tooneelspelersleven herdacht, werd op 10 Juni 1833 te Groningen geboren. Zijn vader had een klein ambulant tooneelgezelschap en zóó kreeg de jonge VAN BEEM dus al vroeg een kijk op het tooneelleven met al de bijkomende omstandigheden van dien tijd. Op zijn 14e jaar reeds speelde hij kinderroletjes mede en op zijn 18e jaar kreeg hij een werkelijk engagement, waarbij hij dan tevens optrad als rekwisiteur, regisseur, violist in het orkest enz...

Maar de firma VAN BEEM en SLUIS, die later overging in VAN BEEM en ROSENFELDT en waar LOUIS, FRITS en LOUISE BOUWMEESTER toen óók speelden („DOORTJE" was toen nog te jong om mede te spelen) kon hem niet lang bekoren en zóó ging hij, ten spijt van vaders verzet, eerst naar het gezelschap van mej. TRUNISSE en kort daarop naar dat van DUPORT over. Van diens regisseur, den heer AMELUNG, leerde hij eerst met recht de ware tooneelspeelkunst.

In 1860 ging hij naar Rotterdam, waar ED. DE VRIES zijn gezelschap had gevestigd en waar hij o. m. a. de dames ENGELMAN, KLEINE en ALBREGT en de heeren PETERS, METS en ALBREGT tot collega's kreeg. Maar in 1863 keerde hij naar Amsterdam terug, om onder de directie VAN OLLEFEN en HASPELS in den Salon van DUPORT te spelen, o. a. met de dames STOEYZ en VAN KORLAAR. Echter, acht maanden later werd dit gezelschap ontbonden en nu ging VAN BEEM over naar den Stadschouwburg, waar ROOBOL, TIASINK en PETERS de directie voerden (1864). Sedert veranderde hij tal van malen en speelde hij ook in België, maar zijn voornaamste engagement en waar hij dan ook veel succes inoogstte was dat aan den Salon des Variétés,

directie BOAS en JUDELS, waar hij zich in 1866 aan verbond.

Sedert 1895, na eerst nog korten tijd als sociétaire bij POTHARST in den Salon te hebben gespeeld, was VAN BEEM bij de Gebr. VAN LIER; in den zomer van dat jaar maakte hij ook nog een tournée met WILLEM VAN ZUYLEN mede als *de Rebbe* in *Vriend Fritz* (VAN ZUYLEN speelde *Kobus*), een zijner beste rollen. Doch na het vertrek van JOS. VAN LIER naar Brussel, wiens troep nog eenigen tijd „onderling” voorstellingen gaf, ging VAN BEEM naar de directie BARENDSE over, die gedurende het laatste seizoen voorstellingen gaf in het Paleis voor Volksvlijt en waar VAN BEEM o. m. de rol van *Duvivier* in het sensatie-drama *Dreyfus* vervulde.

VAN BEEM's grootste kracht ligt in komische- en karakterrollen. Zoo vervulde hij in R. FAASSEN's *Zwarte Griet* de rol van den *Pastoor*, later die van *Kreiter*, en in *Zonder Naam*, die van den aanspreker *Onkel Riek*. Verder speelde hij *Stemler* in *Een dolle Sreek*, *Jacques Bonhomme* in *Margot de Bloemenverkoopster*, *Jacques Davids* in *De Kneippkuur*, *Barend* in *Janus Tulp*, *Vigneux* in *Vrienden van Ons* (v. SARDOU), *Brigard* in *Frou-Frou*, enz. enz. Vooral met den *Pastoor* in *Zwarte Griet* en met *Onkel Riek* in *Zonder Naam* had hij veel succes ook in Antwerpen en Gent.

Mevr. CATH. BEERSMANS.

MEVR. CATH. BEERSMANS als *Zwarte Griet*.

Phot. L. VAN DE WINKEL, Rotterdam.

Mevr. CATH. BEERSMANS.

Mevrouw CATHARINA BEERSMANS, hoewel te Turnhout in de Belgische Kempen geboren, den 30 Augustus 1845, is zóó geheel een Nederlandsche tooneelspeelster, dat menigeeen haar Vlaamsche afkomst niet kent. Toch kwam onze Rotterdamsche SARAH BERNHARDT eerst in 1877 naar ons land ; maar reeds twee jaren daarna was van haar Vlaamsch accent absoluut niets meer te bemerken..... Dat wil evenwel niet zeggen, dat zij haar geboorteland heeft vergeten : integendeel ! Ieder jaar gaat zij er nog heen, om te Antwerpen, te Gent of te Brussel gastrollen te vervullen. (Mevr. LEMMENS—BEERSMANS, haar zuster, is aan het tooneel te Antwerpen verbonden).

Tengevolge van een bezoek aan den schouwburg te Brussel, waar zij in 1857 met haar moeder en zusters was gaan wonen, en dat haar lang bijbleef, ging zij op raad van haar oom bij F. VAN DE SANDE, directeur van den schouwburg te Brussel, in de leer. Maar daar trad zij slechts tweemaal op : eerst in een heel klein rolletje en V. D. SANDE beweerde toen reeds, „dat er van BEERSMANS niets te recht zou komen ?” en daarna als *Jaquinet* in *Paljas*, dat beter voldeed.....

Na twee jaar in Brussel te zijn gebleven, debuteerde mej.

BEERSMANS den 20n Sept. 1863 als de waarzegster *Pepita* in *De Bultenaar* in den Variété-Schouwburg te Antwerpen, onder LE MAIRE, bij wien zij zich had verbonden voor een engagement van twee jaren, voor kleine rolletjes. Maar toen op een avond mej. DE TERRE verhinderd was de rol van *Blanche* te spelen in *De Gebochelde* viel mej. BEERSMANS onverwacht in en met groot succes vervulde zij, de achttienjarige, deze moederrol! Dat was het begin van hare triomfen en toen na twee jaar haar engagement was vernieuwd, speelde zij dan ook bijna uitsluitend nog hoofdrollen.

In 1872, toen de Nieuwe Schouwburg onder V. DRIESSENS werd geopend, waarbij mej. BEERSMANS de feestrede uitsprak, ging zij ook naar het nieuwe gezelschap over. Doch toen zij, na eerst te Amsterdam, ook te Rotterdam eenige malen als gast was opgetreden, o. a. als *Koningin Louise* in MULTATULI'S *Vorstenschool*, trok zij er zóózeer de aandacht, dat de zich pas gevormde tooneel-directie LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS besloot haar aan haar gezelschap te verbinden, welke pogingen een gunstig gevolg hadden (1877). Te Antwerpen was zij sedert haar verblijf daar opgetreden in bijna 250 verschillende tooneelstukken!!

Sedert 1877 nu heeft CATHARINA BEERSMANS Rotterdam niet meer verlaten; al de veranderingen, die sedert in de directie

van het gezelschap van den Grooten Schouwburg hebben plaats gehad, heeft zij medegemaakt. En sinds de Vereenigde Rotterd. Tooneelisten spelen onder LE GRAS en HASPELS (1884) maakt mevr. BEERSMANS als lid der directie de l uit van de sociétaire vennootschap. Met de Rotterdammers ook ging zij in 1880 mede naar London en trad er op als *Anne-Mie*, *Deborah* en *Marie-Antoinette* en bij dit gezelschap creëerde zij de meest belangrijke rollen van haar repertoire. In ROSIER FAASSEN's tooneelwerken droeg zij niet weinig bij tot hun succes: *Zwarte Griet*, *Anne-Mie* en zooveel andere hebben voor een goed deel aan haar hun bijval te danken gehad. Onder groote sympathie vierde mevr. BEERSMANS in Jan. 1887 dan ook haar zilveren jubileum als tooneel-speelster en toen op het einde van 't jaar 1894 de groote kunstenaars, terwijl zij *Madame Sans-Gêne* speelde, plotseling op het tooneel door een zenuw-aandoening werd getroffen, die haar zeer langen tijd rust gebood en waardoor zij eerst vier maanden later op de planken kon wederverschijnen, was de deelneming in den lande zóó algemeen, was haar terugkomst in het tooneelvenen zulk een algemeen feest, dat geen feit beter kan schetsen de plaats die mevr. BEERSMANS in de kunstwereld inneemt en de sympathie, die heel Nederland (en Vlaanderen!) haar toedraagt.

Behalve de reeds bovengenoemde rollen, releveeren wij van

mevr. BEERSMANS' repertoire: *Medea*, *Koningin Maria van Schotland*, mevr. Bernard in *De Fourchambault's*, *Barones Couturier* in *Marcelle*, *Ella* in *John Gabriel Borkman*, *Toinette* in *De Zuerver* e. v. a., terwijl vroeger *Margaretha Gautier*, *Fedorah* e.d. tot haar lievelingsrollen behoorden.

Een van mevr. BEERSMANS laatste creaties: *Moeder Chatiard* in *De Slechte Herders* van OCTAVE MIRBEAU, op het eind van het seizoen 1897—98 ligt ons allen nog versch in het geheugen. De „vrouw met de wolvenoogen”, zooals een tooneelcriticus haar noemde, was een der grootste uitingen van kunst, die ooit op het tooneel zijn te zien gegeven.

C. P. T. BIGOT.

C. P. T. BIGOT als *Onkel Bräsig*.

C. P. T. BIGOT.

CORNELIS PIERRE THIBAUT BIGOT is behalve een bekend tooneelspeler en monologist, een even bekend tooneelschrijver en regisseur.

Den 24n April 1838 te Amsterdam geboren, was hij bestemd voor het vak van uitgever en werd daartoe als leerling op een drukkerij gedaan, waar hij weldra chef was. Door zijn dilettantisme echter kwam hij in 1857 aan het tooneel en langzamerhand onder de leiding van artiesten als AMELUNG, mevr. BERCKMAN-SNOECK en ALBREGT. Den 1n Dec. 1860 debuteert hij dan ook in *List tegen list* in de Vaudevilles Français te Amsterdam en eenmaal tooneelspeler van beroep, maakte hij achtereenvolgens deel uit van de gezelschappen van den Stadsschouwburg (dir. ROOBOL, TIASINK en PETERS) te Amsterdam (1861), van de directie BOUWMEESTER & Co. te Rotterdam (1869), van dir. VALOIS te Den Haag (1870) en van Het Nederl. Tooneel (1876 tot '79 in den Stadsschouwburg, daarna in het Grand Théâtre).

In 1882 wordt BIGOT aangesteld als regisseur van het Grand Théâtre (dir. A. VAN LIER), waar hij 1 Dec. 1885 onder tallooze blijken van waardeering zijn zilveren jubileum als tooneelspeler viert en waar hij allerlei proeven van knappe kunst geeft, o. a. door het onverwacht en onvoorbereid opnemen en *spelen* van de rol van *Loris Ipanoff* in *Fédorah*, voor HENRI VAN KUYCK die plotseling ziek was geworden.

In 1888 wordt BIGOT, met BLAASER en KREUKNIET directeur en tevens artistiek leider van den „Salon.” Daar werden met een gezelschap van jonge krachten de nieuwere stukken van

het moderne repertoire opgevoerd. Van dit „jonge” gezelschap nemen thans de meesten zeer voornamste plaatsen in aan het tooneel van dezen tijd.

Den 1n Sept. 1890 werd HENRI POOLMAN mede-directeur ; BIGOT bleef regisseur. — Het was ook dit gezelschap dat *Nora* meer dan honderd malen speelde op een tournée door ons land en dat o. a. ook IBSEN's *Spoken* meer dan zestigmaal achtereen ten tooneele voerde.

BIGOT heeft natuurlijk in zijn bijna veertigjarig tooneel-leven onnoemelijk veel gespeeld. Zijn voornaamste en meest bekende creaties zijn wel: *Janus Tulp*, *Harpagon*, *Tartuffe*, *Markies de la Fresnaie* (in *De Arme Edelman*), *Onkel Bräsig*, *Isaac Stern*, *David Sichel*, *Dokter Klaus*, *Belégore* in *Paljas* van D'ENNERY, enz. enz.

Hij schreef zelf ruim 20 tooneelstukken o. a. *Dirk de Porder*, waarin hij steeds de titelrol vervulde, en vertaalde er meer dan honderd, uit zoowat alle talen.

Van af Sept. 1891 tot 1893 was BIGOT bij VAN LIER, na de zomermaanden met mede-directie van BLAASER met een gezelschap op kermiszen te hebben gespeeld. In '94 was hij eenigen tijd directeur van den Tivoli-Schouwburg te Amsterdam; sedert houdt BIGOT zich voornamelijk bezig met het houden van voordrachten en door enkele malen te gasteeren bij het gezelschap van het Paleis voor Volksvlucht aldaar.

Mevr. E. DE BOER—VAN RIJK.

Mevr. E. DE BOER—VAN RIJK als *Juifr. Gerloff* in *Winterslaap*.

Mevr. E. DE BOER-VAN RIJK.

Mevrouw ESTHER DE BOER—VAN RIJK vierde op Dinsdag den 22n Dec. 1898 haar vijf-en-twintig-jarig jubileum als tooneel-speelster op het tooneel van den Hollandsche(n) Schouwburg (Plantage-Middenlaan) te Amsterdam. Vijf en twintig jaar geleden debuteerde zij in den Grooten Schouwburg te Rotterdam, onder directie van de heeren LE GRAS, VAN ZUYLEN & HASPELS met de rol van *Selma* in *Moeder en Zoon*; zij was toen negentien jaren oud.

Den 29n Juli 1854 te Rotterdam geboren, had zij ook al vroeger gespeeld, als dilettante in een rederijderskamer te Delfshaven; maar haar eigenlijk debuut had plaats gehad met de rol van *Laura* in *Emma Berthold*, als hoedanig zij voor het eerst in een rol van eenige beteekenis was opgetreden.

Nadat zij langen tijd in den Grooten Schouwburg had gespeeld, ging zij over naar het gezelschap van den Kleinen Schouwburg, waar de heer VAN ZUYLEN den directiestaf voerde; doch toen deze directie had opgehouden te bestaan, verwisselde mevr. DE BOER Rotterdam met Amsterdam en werd zij lid van het gezelschap der heeren KREUKNIET en POOLMAN, die het Salon des Variétés bespeelden en waar zij o. a. in de stukken van het

moderne repertoire optrad, waar zij ook *Moeder Pierrot* in *De verloren Zoon* creëerde, — de rol waarmede zij haar zilveren jubilé vierde. Te voren was zij in het huwelijk getreden met den heer DE BOER, die te Rotterdam in het orkest van de Fransche opera speelde.

Bij den dood van KREUKNIET ging mevr. DE BOER—VAN RIJK over naar de door CHRISPIJN opgerichte Nederlandsche Tooneelvereniging, de tegenwoordig onder leiding der heeren VAN DEE HOEST en VAN KUYCK staande sociétaire vennootschap, waarvan zij tegenwoordig óók nog deel uitmaakt.

Gedurende haar lange tooneelloopbaan speelde mevr. DE BOER natuurlijk in een zeer groot aantal stukken, eerst jonge, later meer uitsluitend karakterrollen. Ook thans speelt zij nog met succes rollen als *Clara* in *Beroemde Kinderen* bij voorbeeld — en dergelijke. Voorts noemen wij het *Rattenvrouwtje* in *Kleine Eyolf*, *Aaltje* in *Een bittere Pil*, *Byatrice* in *De Spaansche Brabander* (van BREDERO), *Mevr. von Belling* in *De Salon-Luitenant*, *Mevr. Scheibler* in *Bokkesprongen*, *Mevr. Leperchois* in *De Truc van Seraphin* en tal van andere. Een harer laatste welgeslaagde creaties is die van *Esther* in HELJERMANS' veelbesproken drama *Ghetto*.

FRIJS BOUWMEESTER.

FRITS BOUWMEESTER als *Krelis Louwen*.

Phot. W. GANTER, Rotterdam.

FRITS BOUWMEESTER.

De onder den voornaam „FRITS” zoo algemeen bekende **FREDERIK ADRIANUS LOUIS BOUWMEESTER** werd in het jaar 1846 te Middelburg geboren.

Op tienjarigen leeftijd reeds speelde hij onder directie van **A. PETERS** verschillende kinderrolletjes, in den Rotterdamschen Schouwburg, waar hij in den heer **L. F. J. ROSENFELDT**, destijds regisseur aan dit theater, een uitnemend leermeester vond. Door diens toedoen ook kreeg hij op zijn zestiende jaar reeds een bezoldigd engagement als „jonge rol” te Antwerpen, waar **ELOY LEMAIRE** directeur van het Vlaamsch Theater was en waar toen ook **CATHARINA BEERSMANS** deel uitmaakte van het gezelschap. **LEMAIRE** was er tevens regisseur en vond in **BOUWMEESTER** en **BEERSMANS** een paar uitstekende leerlingen (zooals hij toen zeide), gelijk dan ook reeds lang is gebleken.

Na hier eenigen tijd te hebben doorgebracht, ging hij naar Amsterdam en bleef hier tien achtereenvolgende jaren lid van het gezelschap van den *Salon des Variétés*, dir. **BOAS, JUDELS & BOUWMEESTER**. Daarna werd hij te Rotterdam zelf directeur van een gezelschap dat den Nieuwen Schouwburg (Coolsingel) bespeelde, om na een verblijf van ruim 5 jaren in de Maaestad naar Amsterdam terug te keeren, ten einde een engagement te aanvaarden bij de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel. Hier maakte hij twee seizoenen mede en toen — toen hield **BOUWMEESTER'S** loopbaan als tooneelspeler op.

Als violist — want **FRITS BOUWMEESTER** is ook een uitstekend musicien! — begon hij een tournée door Europa. Hij

bezoekt Frankrijk, Duitschland, Rusland en Engeland en oogste op tal van plaatsen zeer welverdiend succes. Doch een heimwee naar het tooneel bracht hem terug naar de stad, waar hij zijn eerste lauweren verdiende: na twee jaren in den vreemde te hebben gereisd keerde hij naar Antwerpen terug om in FR. VAN DOESELAAR's Vlaamschen Schouwburg het ambt van regisseur te gaan bekleeden. Gedurende zijn twaalfjarig verblijf aldaar vielen hem tal van onderscheidingen en blijken van waardeering ten deel en zijn vertrek naar Noord-Nederland was voor het Antwerpsch tooneel een groot verlies. In ons land nu was hij één jaar lid van het gezelschap LE GRAS & HASPELS en sedert Sept. 1896 maakt hij deel uit van het Tivoli-Gezelschap te Rotterdam, waarvan hij artistiek leider is en bestuurder en waar hij als 1e acteur reeds verscheidene belangrijke creaties heeft geleverd. Zijn *Lodewijk XI* in DE BANVILLE's *Gringoire* en de titelrol in P. LANGENDIJK's *Krelis Louwen* liggen ons nog versch in het geheugen, terwijl zijn *Rabourdin*, zijn *Sanche Pance* (in P. LANGENDIJK's *Don Quichot*), zijn *Napoleon I*, zijn *François* in *De Zwerfer*, maar vooral zijn „klassieke” rollen tot de beste behooren die hij creëerde. Het zijn trouwens zijn lievelingscreaties, die hem herinneren aan zijn leerlingetijd onder den heer ROSENVELDT. Ook karakterrollen, waarin hij zich geheel kan geven, gaan hem uitstekend af. Dat bewees hij in *De Werkstaking* van BRANDT VAN DOORNE, waar hij *Hein Meursing* typeerde — een der beste types die hij leverde, tevens een rol die door hem werd „gecreëerd”.

Mevr. BOUWMEESTER—CLERMONT.

Mevr. M. C. F. BOUWMEESTER-DE CLERMONT.

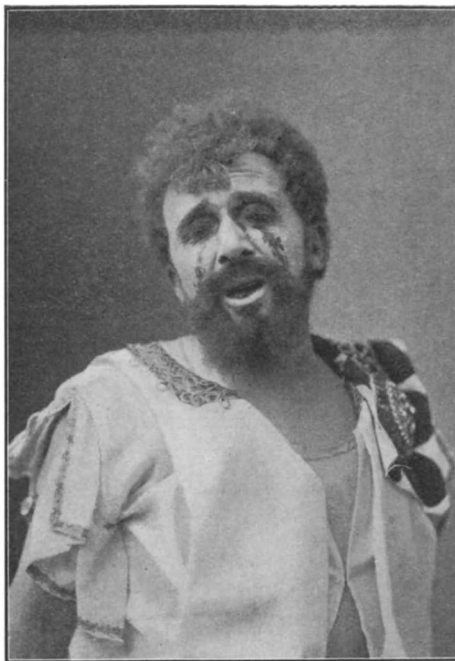
Mevrouw MARIA CHRISTINA FREDERIKA DE CLERMONT, echtgenoot van den heer FRITS BOUWMEESTER, werd den 30n Nov. 1860 te Jülich (Duitschland) geboren.

Nadat zij bij HENRI MORRIËN in het Tivoli-Theater te Amsterdam (Nes) haar opleiding voor tooneelspeelster had genoten, vertrok zij in 1880 naar Antwerpen en was achtereenvolgens verbonden aan den Vlaamschen Schouwburg aldaar, te Brusselen te Gent.

In 1892 kwam mevr. BOUWMEESTER naar Amsterdam terug, waar zij op haar 16e jaar in „Tivoli” had gedebuteerd met een travesti-rol: *De Prins* in *De Prinses van Trebi*, — nu als geëngageerd bij het gezelschap van de heeren PROT, waar zij ook tegenwoordig nog aan verbonden is. Hier vervult zij voornamelijk genre-rollen. Om eenige van haar creaties te noemen: *Miss Fay Templeton* in *Maandaghouders*, *Catharine* in *Mademoiselle Sans-Gêne*, *de Actrice* in *De brevede Weg*, *Juliette* in *De Geisha* enz. enz.

LOUIS BOUWMEESTER.

LOUIS BOUWMEESTER als *Oedipus*.

Phot. A. GREINER, Amsterdam.

LOUIS BOUWMEESTER.

LOUIS BOUWMEESTER is een groot tooneelspeler, een van wien het nageslacht zal vertellen als wij: als van een reus. Maar uit zijn tooneelloopbaan wil hij niet veel vertellen; althans hij beloofde het ons heel, héél dikwijls en het is, niettegenstaande wij ons veel moeite ervoor gaven, steeds bij beloften gebleven. Daar de grootste van onze hedendaagsche acteurs evenwel in deze verzameling niet *mocht* ontbreken, hebben wij het opstel van den heer J. VRIESENDORP opgeslagen in de Maart-aflevering van *Woord en Beeld* (1897), waaraan wij het volgende ontleenen:

LOUIS FREDERIK JOHANNES BOUWMEESTER werd 5 Sept. 1842 te Middelharnis geboren. Op zijn zesde jaar betrad hij voor het eerst de planken, bij een opvoering van *Magdalena* waarin hij als het kind fungeerde, doch eerst zes jaar hierna is er van een eigenlijk optreden sprake. De jonge LOUIS wilde liever gaan varen, maar zijn vader had het tooneel voor de loopbaan van zijn zoon gekozen en onder diens directie speelde hij zijn eerste rollen.

In Mei 1860 verhuisde de familie naar Rotterdam en in Augustus 1861 krijgt LOUIS BOUWMEESTER met zijn aanstaande eerste echtgenote, mej. CHRISTINE LARONDELLE, voor het eerst een afzonderlijke vermelding op het programma, dat *De Indianen in Engeland* bevatte, gegeven in den Stadsschouwburg te Rotterdam — bij gelegenheid van beider debuut. Echter, BOUWMEESTER zelf rekent zijn tooneelloopbaan begonnen met het eerste vaste engagement dat hij kreeg: in den Salon des Variétés in de Amstelstraat te Amsterdam, directie BOAS & JUDELS. Het was op 19 Dec. 1861 dat hij hier voor het eerst optrad als *Fridolin* in *De gang naar de IJzersmelterij*, waarmede het eerste tijdperk van zijn tooneelleven werd afgesloten. In dit eerste tijdperk was hij

opgetreden in ondergeschikte rollen — in de provincie, onder DUPORT in de Nes, in den Franschen Schouwburg op het Singel in den Stadsschouwburg en bij B. VAN LIER & Co., en juist een week te voren was hij met mej. LA RONDELLE gehuwd.

In 1862 was zijn voornaamste rol: *Raphaël* in *Marmereen beelden, ijsskoude harten*; in 1866 spat het gezelschap uiteen, treedt BOUWMEESTER op in de Plantage, in Diligentia en gedurende 1866—67 heeft hij zelf een gezelschap onder de firma BOUWMEESTER & Co. Op 5 Mei 1867 opent hij te Rotterdam een Zomer-Variété-theater en in Sept. begint het winterseizoen met *De Bedelaarster*. Het volgend seizoen wordt geopend met *De Koerier van Lyon*; den 16n Dec. 1863 hertrouwt de heer BOUWMEESTER met mej. ANNA VAN ENGERS.

Nadat het gezelschap onder zijn directie in Jan. 1869 heeft opgehouden te bestaan, opent hij op 8 Mei een schouwburg op de Place des Pays-Bas van DOON en in 1870 speelt hij onder de firma FRITZ BOUWMEESTER & Co. in den Nieuwen Schouwburg o. a. in *De Geitenhoedster*, *De Dochter van den Galeiwoef*, *De Grootte Wereld* en dergelijke stukken. Op 13 Aug. van het volgende jaar wordt de „directie L. BOUWMEESTER” heer en meester van het huis, dat zij met *Pillen van den Duivel* opent en waarin zij blijft tot 1873.

„Het is een veranderen van directie en een verhuizen om zeeziek van te worden”, schrijft de heer VRIESENDORP. Ten slotte komt de houten schouwburg (in 1872) in Dordrecht terecht en vertrekt LOUIS BOUWMEESTER naar Amsterdam, waar hij in den „Salon” komt, — zes achtereenvolgende jaren. In Jan. 1879 speelt hij nog de dubbele rol van *Diogenes* en *Desgenois* in *Marmereen beelden, ijsskoude harten*, in April van dat jaar neemt hij afscheid van den „Salon” met *De Matroos* en in Sept. daaraanvolgende treedt hij op in den Stadsschouwburg bij „Het Nederl.

Tooneel", waar hij voor drie jaren was geëngageerd geworden.

Nu is zijn naam gemaakt!

Op 2 April 1882 vereert Z. M. WILLEM III hem de groote gouden Medaille van verlieste voor Kunst en Wetenschap en den 19n d.a.v. wordt hij door Z. M. in audiëntie ontvangen, die hem in vleiende woorden hulde brengt voor zijn talenten.

Op 12 Sept. 1832 overlijdt zijn tweede echtgenoot; den 29n Nov. 1853 huwt hij haar zuster HENRIETTE, die, niet sterk zijnde, reeds op 4 Maart 1836 overlijdt. Op 9 Dec 1836 hertrouwt hij met mej. JULIANA DE BOER, die getuige is van zijn 25-jarig feest. — De heer VRIESENDORP toont in zijn opstel aan, dat dit feitelijk een jaar te laat is herdacht: 22 Dec. 1887. Maar de reusachtige ovaties, die hem te dier gelegenheid te beurt vallen, tevens om zijn creatie van *Lodewijk XI*, kunnen wij hier in dit kort bestek niet vermelden. Alleen: prof. ALBERDINGK THIJM was voorzitter der feestcommissie, H. TEIXEIRA DE MATTOS boetseert de buste van den jubilaris, in Den Haag bieden 35 kunstschilders hem een verzameling aquarellen, teekeningen en etsen aar. en nog tal van andere buitengewone onderscheidingen vallen hem ten deel.

De grootste gebeurtenis in dit 25-jarig tooneelleven was wel geweest zijn uitbeelding van *Richard III* op 27 Oct. 1884, — later herhaald in 1885 en in 1896.

Sinds 1879 nu heeft LOTIS BOUWMEESTER de „Koninklijke" niet meer verlaten. In 1891 werd hij regisseur en tevens belast met de leiding der jongere tooneelspelers. En evenals voor zijn zuster, mevr. THEO BOUWMEESTER, werd het tooneel hier de basis van zijn roem. Om even te herinneren nog aan de grootste van zijn creaties, geven wij hier, grootendeels ook aan de hand van den heer VRIESENDORP, de volgende opsomming van rollen: *Fabricius* in *De Dochter van Fabricius*, *Urbain* in *De Tooneelspeler des Keizers*, *De Gebochelde*, *De Koerier van Lyon*, *Shylock*

in *De Koopman van Venetië*, de *Bode* in Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel*, *Vorst Leopold* in *Zooals de ouden zongen*, enz., *Constantijn Brancomir* in *Om de Kroon* van Coppée, *Rodin* in *De Wandelende Jood*, *Ritsaert* in *De Dochter van Roelant*, *Gringoire*, *Narciss*, *Kean*, *Marcello* in *Gismonde*, *Napoleon* in *Madame Sans-Gêne*, *Loris Ipanoff* in *Fedorah*, *Jean Darlot*, *Poirier*, *Bernard* in *De familie Fourchambault*, *Limace* in *De twee jongens*, *Hertog van Dorincourt* in *De kleine Lord*, *Porphyrius* in *Raskolnikov*, *Markies d'Orgebac* in *De onechte zoon*, *Overste Schwartz* in *Magda*, *Von Drosse* in *Fritz* (van Sudermann), *Rousset* in *Blanchette*, laatste-lijk *Sanche-Fanze* in P. Langendijk's *Don Quichot* en de titelrol in Hauptmann's *Voerman Henschel*, — en dan de twee grootste van alle: *Oedipus* en *Kreon* in *Antigone* in Sophokles' onsterfelijke tragedies!

MEVR. THEO BOUWMEESTER.

MEVR. THEO BOUWMEESTER ALS *Phryne* IN *DE ATHEENSCH E VROUW*.

PHOT. KOENE & BÜTTINGHAUSEN, AMSTERDAM.

Mevr. THEO BOUWMEESTER.

Mevr. THEO (THEODORA ANTONIA LOUISE CORNELIA) BOUWMEESTER, de eerste actrice van het Nederlandsch Tooneel en die wij, met mevr. BEERSMANS, gewoon zijn in één adem te noemen met SARAH BERNHARDT en ELEONORA DUSE, is van kinds-been af in de theaterwereld opgegroeid. Den 18n April te Zutfen geboren, kwam zij al heel jong naar Rotterdam en speelde zij zelfs op haar 6e of 7e jaar al kinderrolletjes mede, zooals in *De Blinde en zijn Geneesheer*, waarbij A. PETERS de *Geneesheer*, MORIN de *Vader* en mevr. SUZE SABLAIROLLES de *Moeder* vertolkten (in den Grooten Schouwburg aan den Coolingsingel). Dat was in het jaar 1858.

Een eigenlijke tooneelopleiding kreeg DOORTJE — zoo noemde men haar destijds — niet; maar daar zij bijna altijd achter op het tooneel was of tusschen de coulissen stond, gaf zij haar oogen en ooren goed den kost en ving zij veel op van de raadgevingen, die den artiesten werden gegeven. Als jong meisje maakte vooral het spel van CATH. BEERSMANS een diepen indruk op haar en haar hoogste ideaal toen was, om óók eens de *Marguërite Gautier* te mogen spelen... Dat ideaal is sedert verwezenlijkt!!

Tot haar 13e jaar ongeveer speelde zij van die kinderrollen, zoo onder de bedrijven van schoolgaan en spelen door, meer omdat zij moest, dan wel dat zij er plezier in had. Alleen als de een of andere vereeniging haar hulp inriep, voelde zij zich een beetje gecoeffeerd...

In 1870 kreeg (toen nog :) mej. BOUWMEESTER haar eerste eigenlijk engagement voor kleine rolletjes bij de directie

BAMBERG, DE BOER en BOUWMEESTER in den Kleinen Schouwburg te Rotterdam, waar ook haar broeder LOUIS speelde. Hier bleef zij tot 1 Mei 1873, met welken datum zij te Amsterdam kwam bij JUDELS in den Salon des Variétés om er te spelen „alles wat los en vast was”. (Vijf dagen na haar aankomst in de hoofdstad overleed haar echtgenoot, wijlen de orkestmeester FRENKEL, met wien zij ongeveer zes jaren was gehuwd...). Behalve JUDELS waren BOAS en BOUWMEESTER leden der directie. Gedurende dezen tijd heeft mevr. FRENKEL heel wat afgespeeld en... afgezongen. Want haar zangstem, die sedert door haar spreekstem is overvleugeld, was in dien tijd zeer ontwikkeld en toen dan ook de heer PROT een nieuw operette-gezelschap samenstelde, legde hij in de eerste plaats beslag op mevr. FRENKEL-BOUWMEESTER. Dit gezelschap bleef nog gedurende den zomer van 1879 de Variétés bespelen, maar tegen den winter ging het over naar den nieuwgebouwdcn Frascati schouwburg, die met *De Klokken van Corneville* werd ingewijd en waar mevr. FRENKEL debuteerde als *Germaine*. Zij was hier de opvolgster geworden van de zoo zeer bekende SOPHIE GEYTENBEEK, en J. GEORGE DE GROOT, die later voor eenigen tijd de directie overnam, werd ook nog gedurende één jaar háár directeur.

Intusschen kon mevr. FRENKEL in dien tijd reeds op groote bekendheid bogen. Toch dagteekent haar eigenlijke vermaardheid van haar eerste optreden in den schouwburg—VAN LIER, in het jaar 1882. Haar *Frou-Frou* maakte grooten opgang, niet minder haar *Fédorah* en vele andere belangrijke rollen, en dus kan men zich voorstellen, dat deze directie haar op het eind van het seizoen 1885 met leede oogen zag vertrekken! Ook haar *Margaretha Gautier*, de rol die haar in haar jeugd als het toppunt van tooneel-

glorie voor een tooneelspeelster had toegeschenen, dagteekent uit dezen tijd: seizoen 1883—84.

In 1885 nu verbond zij zich aan de Koninklijke vereeniging Het Nederlandsch Tooneel en hier bleef zij sedert onafgebroken als eerste actrice werkzaam. Hier ook vierde zij haar grootste triomfen. Toen Z. M. wijlen Koning WILLEM III haar voor het eerst bij „de Koninklijke” zag spelen, en wel als *de Vrouw in Paljas* (van d'Ennery), zeide Z. M. bij het verlaten van den schouwburg tot hen die Hem uitgeleide deden: „Dat is een goeie, die nieuwe?” doelende op het debuut van mevr. FRENKEL te 's Gravenhage en dat Z. M. die gevoelens gestand bleef, moge blijken uit het feit, dat mevr. FRENKEL reeds den 31n Jan. 1886, toen zij voor de derde maal voor Z. M. optrad, thans als *Deborah*, de groote gouden medaille van verdienste ontving met een oorkonde door Z. M. onderteekend.

Ook reeds vroeger had mevr. FRENKEL verschillende bewijzen van waardeering ondervonden. Nadat zij o. a. op het concours van „Momus” te Maastricht in 1882 de groote gouden medaille had verworven, werd haar den 22n Maart 1883 door een commissie, waarvan wijlen prof. ALBERDINGK THIJM voorzitter was, eer zilveren theeservies aangeboden. Later benoemde de rederijderskamer „Vreugdendal” te Breda haar tot eereid en den 18n April 1888, dus juist (maar slechts toevallig) op haar verjaardag, bij gelegenheid van een *Tosca*-voorstelling, werd haar door eenige vereerders een met paarden bezette armband aangeboden.

Mevr. BOUWMEESTER trad natuurlijk in een zeer groot aantal rollen op. Haar lievelingsrollen zijn *Margaretha Gautier*, *Frou-Frou*, *La Tosca* en *Magda* in *Haar Thuis* (*Heimath* van

Sudermann), — in het algemeen die, waarin veel passie vereischt wordt. Zoo ook *Medea*, *De Avonturierster*, *Maria Stuart*, *Sapho*, *Lady Macbeth*, *Cyprienne (Divorçons! v. Sardou en De Najac)*, *Mevrouw Tripton* in *De Kleine Lord*, *Katharina* in *De getemde Feeks* (van Shakespeare), *Hanne* in Hauptmann's drama *Voerman Henschel*, die tot haar grootste creaties behooren. Voor rollen als *Iocaste*, *Antigone* e. d. voelt zij niet veel, daarentegen in *De Demi-monde*, in *De Atheensche Vrouw*, in *Vasantasena* voelt zij zich weder gehéél. Haar *Madame Sans-Gêne* in het bekende stuk van V. Sardou speelde zij meer dan *honderd malen*, terwijl zij jaarlijks ook de *Rafaël* in Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel* vertolkt.

MEVR. THEO BOUWMEESTER, die voor dien tijd geen jubilea vierde, herdacht den 2n Februari 1899 haar 25-jarige tooneelloopbaan en wel in haar lievelingsrol van *Margaretha Gautier*. Welke ontzaglijke blijken van belangstelling en waardeering haar bij die gelegenheid te beurt vielen, laat de plaatsruimte hier niet toe te vermelden. Zij liggen den belangstellende trouwens nog versch in het geheugen!

D. H. BRONDGEEST.

D. H. BRONDGEEST als *Dr. Rank* in *Nora*.

D. H. BRONDGEEST.

DIEDERIK HENDRIK BRONDGEEST VAN AMSTEL werd den 16n Oct. 1867 te Cheribon (Java) geboren. In zijn jeugd kwam hij naar het moederland om opgeleid te worden voor officier, met welk doel hij de Kon. Mil. Academie te Breda bezocht, vanwaar hij 30 Juli 1888 bevorderd werd tot tweede luitenant der cavalerie bij het 3e reg. huzaren te 's Gravenhage in garnizoen.

In 1890 echter, aangetrokken door een sterk verlangen om zich aan de tooneelspeelkunst te wijden, werden attilla en sabel aan den kapstok gehangen en, na een korten tijd van voorbereiding, debuteerde BRONDGEEST bij het gezelschap—VAN LIER te Amsterdam als *de Hertog de Bligny* in *De Industrieel van Pont-Avesnes*, voor het eerst optredend te Purmerend en te Zaandam. Mevr. JULIA v. LIER—CUYPERS speelde de rol van *Claire*. BRONDGEEST was toen secretaris van het Grand Théâtre, als hoedanig hij gedurende acht maanden werkzaam was.

Van de Gebr. VAN LIER ging BRONDGEEST naar het gezelschap van den Tivoli-schouwburg te Rotterdam (1892), waar hij zijn eerste rol van beteekenis speelde: de jonge partij, *Max*, in *Professor Crampton*, met WILLEM VAN ZUYLEN in de titelrol, en na hier gedurende een jaar het emplooi van jeune premier te hebben vervuld, verliet hij de directie DE VOS en VAN KORLAAR en verbond hij zich aan het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam, waar hij eveneens een jaar bleef geëngageerd. In 1894 verwisselde hij Amsterdam opnieuw met Rotterdam, waar hij een engagement had aangenomen bij de Vereen. Rotterd. Tooneelisten, dir. LE GRAS en HASPELS, en tot op heden maakte de heer BRONDGEEST

steeds deel uit van dit gezelschap. Hier vervult hij verschillende „emplooien”, maar zijn lievelingsrollen bestaan voornamelijk in jonge moderne-dramatische-, militaire- en aristocratenrollen en in deze genres is hij dan ook het meest bekend. Als voorbeelden ervan uit den allerlaatsten tijd noemen wij: *Robert* in *De Moeders* en *Robert* in *De Slechte Herders*, *Frits* in het éénbedrĳvig drama van dien naam (van H. Sudermann) en *Dr. Rank* in *Nora*, daarmede het talent van den heer B. karakteriseerend. Verder noemen wij *Gustaaf v. Fortenbach* in F. Philippi's *Weldoeners der Menschheid*, *Luitenant Gunther v. Heildorf* in *Ilse* (van Hans Olden), *Erhard* in Ibsen's *John Gabriel Borkman*, *Orpheus* in *Medea*, enz.

Dat de heer BRONDGEEST ook een werkzaam aandeel neemt in het kunstleven van Rotterdam, bewijze zijn oprichting van de vereeniging „Vrije Kunst” in 1896, waarvan hij voorzitter is, en welke vereeniging o. a. naar buiten van zich doet spreken door haar jaarboek, dat een verzameling is van kunstwerken van jonge letterkundigen, schilders, tooneelspelers, journalisten e. d.

MEVR. W. BUDERMAN—VAN DIJK.

Mevr. BUDERMAN-VAN DIJK als *O Mimosa San* in *De Geisha*.

Mevr. W. BUDERMAN-VAN DIJK.

Mevr. WILHELMINA BUDERMAN geb. VAN DIJK, de welbekende Amsterdamsche actrice, is de schoonzuster van WILLEM VAN ZUYLEN en de echtgenootte van den niet minder bekenden oud-theaterdirecteur BUDERMAN.

Te Amsterdam geboren, ging zij op haar 15e jaar aan het tooneel en wel bij de directie ALBREGT en VAN OLLEFEN, te Rotterdam, waar zij in *Gijsbrecht* en in *Kloris en Roosje* voor het eerst optrad. Haar eigenlijk debuut evenwel was als *Cupido* in *Orpheus* en nadat zij hier een jaar of drie had gespeeld, ging zij over naar het door de heeren LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS gevormde gezelschap om den Kleinen Schouwburg aan den Cool-singel aldaar te bespelen. Haar eerste rollen hier waren die van *de boerin* in *Emma Berthold* en *Georgine* in *Fernande* en het meeste succes behaalde zij, gedurende de beide jaren dat zij onder deze directie optrad, als *Henriette* in *De twee Weezen*. Vooral van den heer LE GRAS had zij veel geleerd.

Daarop (het was in 1876) ging mevr. BUDERMAN naar Amsterdam. In den Tivoli-Schouwburg, waar de direct'ën elkan-der opvolgden: ROOS, PIERRE DE BOER, HENRI MORRIËN, werd zij genoodzaakt, zeer tegen haar zin, in allerlei draken op te treden, zoo ongeveer van het kaliber *Lazaro de Veehoeder* (als *Juliano*) en honderd andere; alleen haar benefiet als *Lorle* in *Dorp en Stad* was een lichtpunt in dezen lugubren melodrama-tijd... Onder HENRI MORRIËN, in 1877, trad zij ook voor het eerst in een operette op — en in dit genre gevoelde zij zich volkomen op haar plaats! *De Prins De Conty*, *Madame l'Archiduc*, *De Klokken van Corneville*, *Giroflé-Girofla*, *De prinses van Trebusonde*, *De Groothertogin van Gérolstein* volgden elkaar op de een na de ander en in al deze stukken speelde zij de jonge partij. Later

ging zij met het gezelschap mede naar de tent van GRADEE en in Sept. 1879 vertrok zij naar Gent.

In Gent, onder directie van FAUCONNIER, waar zij vier jaren bleef, speelde zij van alles: operette, blijspel, drama — wát zich maar voordeed. Hier creëerde zij *Tamboer-Majoer*, *De Parel van Savoy*, *De Kapelmeester* e. a., speelde zij in *De Straf van een Man* (blijspel), *De Straf van een Vrouw* (comédie), *Een beroemd Proces* (drama) om maar eenige te noemen, en kwam zij zomer 1882 als gast naar Amsterdam, waar zij debuteerde in den schouwburg der heeren PROT & ZN. als *Manola* in *Dag en Nacht*. In Sept. 1883 kwam mevr. BUDERMAN voor vast bij deze directie, debuteerende in *Fanfan la Tulipe*. Van nu af trad zij zoowat in alle operettes op, creëerde zij o. m. *Mme Favart*, *Urielle* (*Les amours du diable*) en andere, — totdat zij in 1892 zich voegde bij het door haar echtgenoot en den heer KREEFT gestichte operettegezelschap, dir. KREEFT & BUDERMAN, in den Artis-Schouwburg, waar zij met *De Mascotte* het seizoen opende. Gedurende 1½ jaar gingen de zaken goed en gedurende nog 1½ jaar was het sukkelen met de finantiën, zoodat in 1895 het gezelschap uit elkaar ging en mevr. BUDERMAN geëngageerd werd bij de Gebr. VAN LIER.

Nu volgden mevr. BUDERMAN's bekende creaties als *Nitouche*, *Niniche*, *De vrouw van Papa*, *Operette-Koningin*, enz.; ondertusschen waagde zij met de herleefde directie KREEFT & BUDERMAN, gedurende zomer 1896, nogeens een poging in den Artis-schouwburg; maar in Sept. 1897 ging zij opnieuw over naar PROT, nu als sociétaire, waar zij nog steeds deel uitmaakt van het gezelschap en waar zij seizoen 1893—99 ongeveer 150 malen achtereen als *Mimosa* in *De Geisha* optrad.

L. H. CHRISTIJN.

L. H. CHRISPIJN als *De Nar* in *Driekoningenavond*.

L. H. CHRISPIJN.

LOUIS HENDRICUS CHRISPIJN, geb. te Leidschen lam den 13n Mei 1854, is van Fransche origine. Zijn familienaam, oorspronkelijk CRISPIN, verbasterde later tot CRISPEIN en CHRISPEIN en werd eindelijk als tegenwoordig CHRISPIJN gespeld.

Nadat hij in de jaren 1872 en '73 de vaklessen aan de Tooneelschool had gevolgd, trad hij het volgende jaar voor het eerst in een rol van eenig belang op en wel als *Pierrot* in *Moederzegen* bij de Vereenigde Tooneelstukken, directie STUMPF en VELTMAN te Amsterdam. Het jaar daarop ging hij bij VALOIS in Den Haag en het volgend jaar naar Rotterdam bij LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS. Bij dezen was hij van 1876 tot 1881, ging toen over naar WILLEM VAN ZUYLEN en bleef onder diens directie tot 1883, het jaar waarin CHRISPIJN door een maagziekte aangetast, voorloopig het tooneel moest vaarwel zeggen.

Reeds vroeger had hij zich zeer aangetrokken gevoeld tot de costumekunde, een vak waarvoor hij ook thans nog zijn vrije uren disponibel stelt (CHRISPIJN heeft een prachtige collectie costumes en een zeer volledige verzameling portretten van bijna alle artiesten, die hij gedurende zijn tooneel oopbaan heeft zien spelen!), vandaar dat hij besloot om costumier te worden voor tooneel, opera's, enz. Gedurende twee jaren kwam hij nu niet meer op de planken, maar na zijn herstel trad hij toe tot de Nieuwe Rotterd. Schouwburg-Maatschappij, waar hij als sociétaire de emplooiën waarnam van regisseur, costumier en... acteur. Dit duurde tot 1889. Toen hij als *jeune premier* naar LE GRAS en HASPELS, vervolgens was hij als zoodanig bij DE VOS en VAN

KORLAAR (1890—91) in den Tivoli-Schouwburg en daarna, van 1891—93, bij VAN LIER te Amsterdam. In 1893 richtte hij de Ned. Tooneelvereniging op, die thans nóg, maar als een sociétaire vennootschap bestaat; tot 1897 bleef hij er directeur-sociétaire en regisseur van.

Eindelijk, met ingang van het seizoen 1897—98 werd CHRISPIJN benoemd tot regisseur bij de Kon. Vereeniging Het Nederl. Tooneel, de betrekking die hij nog heden waarneemt en waarin hij zoo heel veel tot stand weet te brengen.

Ondertusschen treedt hij nog meermalen op als acteur. Vooral scherp omljnde karakters in goede stukken trekken hem aan: *De Nar* in Shakespeare's *Driekoningenavond*, *Chapuzot* in *De Erfygenamen van Rabourdin* van Zola, in Ibsen's drama's *Rosmersholm* en *Steunpilaren der Maatschappij* de rollen van *Rosmers* en *Consul Bernick*, *Johannes* in *Eenzamen v. Hauptmann*. Van zijn *jeune-premier*-rollen zijn de voornaamste de titelrol in *Luy Blas* (V. Hugo), *Rafaël* in *Marmeren Beelden* (Barrière), *Hans* in *Jeugd* (M. Halbe), *Leopold* in *De Fourchambault's*, *Spirido* in *Vorsten-school* (Multatuli), *Cassio* en *Othello*, enz. enz.

De heer CHRISPIJN spee'de in 1880 ook met het Rotterdamsch gezelschap te London en in 1895 met zijn Tooneelvereniging te Berlijn, terwijl hij een zeer groot aantal stukken vertaalde of bewerkte en ook enkele zelf heeft geschreven. Bovendien schreef hij verschillende artikelen over zijn kunst in dag en weekbladen.

C. PH. J. CLOUS.

C. PH. J. CLOUS als *Alceste* in *De Menschenhater*.

Phot. KOENE & BÜRTINGHAUSEN, Amsterdam.

C. PH. J. CLOUS.

CORNELIS PHILIPPUS JOHANNES CLOUS, *jeune premier* bij het gezelschap der Koninklijke vereeniging „Het Nederlandsch Tooneel” te Amsterdam, is vanaf zijn debuut op de planken steeds hieraan verbonden geweest.

Gebooren te Utrecht den 1n Aug. 1855, was CLOUS bestemd voor de wereld der wetenschap. In Sept. 1871 liet hij zich dan ook inschrijven als student in de geneeskunde aan de Utrechtsche universiteit, doch zijn voorliefde voor het tooneel deed hem zijn studiën verlaten. Op aandringen zijner familie ging hij echter als volontair in dienst om te worden opgeleid tot officier der cavalerie, maar na twee jaren verliet hij ook deze loopbaan. Totdat hij den 24n Aug. 1879, zonder eenige voorbereiding, als *Paul Gerstel* in *Dok'er Klaus* debuteerde bij de Koninklijke Vereeniging en 1° Sept. d.a.v. bij dit gezelschap in engagement trad.

De eerste vijf jaren vervulde CLOUS niet dan kleine rolletjes en deed hij vooral veel aan figureeren, wèl tegen zijn zin (zooals trouwens bij veel jonge acteurs!), maar thans is hij er den heer STUMPF Sr., destijds directeur-gérant van „Het Nederlandsch Tooneel”, wèl dankbaar voor! Langzamerhand kreeg hij grootere

rollen en thans *jeune premier*, vervult CLOUS meermalen ook eerste-dram.- en raisonneursrollen. De voornaamste creaties van zijn repertoire zijn: de *jeune premier's* in *Benoiton* (v. Sardou), *Francillon*, *De onechte Zoon* (beide v. Dumas), *De Eer* (Sudermann), *Fernande* (v. Sardou), *De Hinderpaal (l'Obstacle)*, *Denise*, *Een Kriezis* (v. M. Emants), enz.; de *raisonneur* *Maas* in *Zijn Meisje komt uit!* e. a.; de eerste rollen in *De 2de Mevr. Tanqueray*, *De Menschenhater*, *Olivier* in *De Demi-monde*, *Dr. Tholosan* in *Vrienden van ons*, enz. Ook karakterrollen vallen nu en dan in het emploi van den heer CLOUS, als: *De Strijd om het Bestaan (Paul Astier)*, in Schiller's *Maagd van Orleans (De Hertog van Bourgondië)*, in Sophocles' *Oedipus (De Dienaar)* en in zijn *Antigone (Een Bode)*, *Fabrice* in *Pont-Arcy*, *Lonoda* in *Het boek Job*, *Des Prunelles* in *Divorçon!*, *Arent van Aemstel*, *Thomasvaer*, *Dokter Klaus* in het stuk van dien naam, *Gregoor Werle* in *De wilde Eend*, *Dr. Wangel* in *De Vrouw der Zee* (van Ibsen), *Kornelis Tromp* in Schimmel's *Oranje en Nederland* (bij de gala-voorstelling van 7 Sept. 1898), enz. enz.

Mevr. W. ELLENBERGER.

Mevr. W. ELLENBERGER.

MEVR. WILHELMINA ELLENBERGER, tegenwoordig voornamelijk optredende als gast bij de Gebr. VAN LIER, in hun theater aan de Amstelstraat te Amsterdam, werd 25 Maart 1839 te Breda geboren. In den Stadsschouwburg, onder directie van ROOBOL, TIASINK en PETERS kreeg zij haar opleiding en nadat zij op 17-jarigen leeftijd onder de directie DUPORT gedebuteerd had in *Ik trouw niet*, maakte zij achtereenvolgens deel uit van de navolgende gezelschappen en directies: VICTOR DRIESSENS (Antwerpen), ED. DE VRIES (Rotterdam), ROOBOL TIASINK & PETERS, VAN OLLEFEN, MOOR & VELTMAN, Nederl. Tooneel, A. VAN LIER en Gebr. VAN LIER (alle te Amsterdam).

Voornamelijk speelde mevr. ELLENBERGER eerste en karakterrollen, als *Marie Antoinette*, *Zwarte Griet* (dat zij ook te Aken gaf), *Anne-Mie*, *Judith*, *Lena*, *Elisabeth*, *Maria van Utrecht*; verder in *Zege na Strijd*, *Benoiton*, *De Bloedbruiloft*, *De dochter van Roelant*, *Zoon der Wildernis*, *Hannes* en vele andere.

MEVR. ELLENBERGER is eeredlid der rederijkerskamers „Jan van Beers” te Utrecht en „Nut en Genoegen” te Breda.

E. P. ERFMANN JR.

E. P. ERFMANN JR. als *De Zwerver*.

Phot. E. MÖGLE, Rotterdam.

E. P. ERFMANN Jr.

EBERHARD PHILIP ERFMANN (junior), geb. te Rotterdam den 2n Nov. 1866, was reeds lang in handelszaken werkzaam, toen hij door een zuiveren drang — dien hij reeds van jongsaf had gevoeld — gesteund door een beschaafde opvoeding en een verlangen naar schoonheid, naar het tooneel werd gedreven. Zonder eigenlijke opleiding dan ook debuteerde hij op zijn 23e jaar in de Kleine Komodie van ALEX. FAASSEN te Rotterdam, in de rol van den Koning in *Don Cesar de Bazan*.

Hij bleef hier een jaar lang aan verbonden en ging met Sept. 1890 over naar het door de heeren DE VOS en VAN KORLAAR opgerichte gezelschap voor den nieuwen Tivoli-Schouwburg, waar hij op den openingsavond de rol van *Broeder Frans* in Shakespeare's *Veel Leven om Niets* vertolkte, zijn eerste rol van belang.

Vanaf de oprichting tot Sept. 1898 was de heer ERFMANN voortdurend verbonden gebleven aan het Rotterdamsche Tivoli-gezelschap. De geheele ontwikkeling ervan, de verandering van directie — later werden de heeren JOOSTEN en POOLMAN directeuren — de omzetting in een sociétaire vennootschap, waarvan de heer ERFMANN zelf en de heer JOH. MULDER directeuren waren, heeft hij medegemaakt. Sinds Sept. 1898 maakt hij deel uit van het gezelschap der Vereenigde Rotterd. Tooneelisten, directie LE GRAS & HASPELS.

Sedert ook heeft hij ongeveer alle eerste rollen gespeeld, die in den loop van jaren in de in Tivoli gegeven stukken voorkwamen, zooals de titelrol in Richepin's *Zuerver* (*Le Chemineau*)

en in De Banville's *Gringoire*. De romantische opvatting van den *Zuerver* en de verheven uiting van *Gringoire* brachten ERFMANN'S naam onder de jongeren ten zeerste naar voren. Ook de *Geest* in *Hamlet* is een bekende rol van den heer ERFMANN uit zijn vroegere periode. Hoe gaarne zou hij zelf den *Hamlet* spelen! En *Romeo* en *Nathan de Wijze* ..

De voornaamste van ERFMANN'S rollen zijn: *Laurent* in Zola's *Thérèse Raquin*, *Perdicán* in *Liefde is geen Speelgoed*, beide tevens een paar van zijn lievelingsrollen. Verder *Herman Koorde*rs en *Karel Halma*, resp. in *Het Goudvischje* en *Eerloos* van Van Nouhuys, *Henk* in *In kleinen Kring*. *Marino* in *Rovetta's Werkelijkheid* en *Moretti* in zijn *Oneerlijken*, *Willy* in *Sodom's Ondergang* (van Sudermann), *Danville* in Van Eeden's *Poortje*, *Max* in 't *Muisje* (Pailloron), *Heffterdink* in *Haar Thuis*, *Jacques Damour* (van Hennique n. Zola), *Ruben* in *Vondel's Joseph in Dothan*, *Raoul* in *Mejonkcrouw De la Seiglière*, enz.

In *Het Goudvischje* trad de heer ERFMANN ook op in de schouwburgen te Brugge, Gent en Antwerpen, ter gelegenheid van een kunstreis van het Tivoli-gezelschap naar deze Vlaamsche steden. Onder LE GRAS en HASPELS speelde hij eveneens reeds verschillende jeune premier's, o. a. in *Lotos*.

P. D. VAN EYSDEN.

Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

P. D. VAN EYSDEN.

PETER DIEDRICH VAN EYSDEN, geb. te Rotterdam den 11n Nov. 1864, is, van kort na het begin van zijn tooneelloopbaan af, voortdurend aan den Rotterdamschen Grooten Schouwburg verbonden geweest.

Oorspronkelijk bestemd voor violist, tot welk doel hij op de muziekschool van „Toonkunst” o. a. de lessen volgden van CSILLAG, debuteerde hij in Sept. '81 bij WILLEM VAN ZUYLEN in *Dertig Jaren of Het Leven van een Dobbelaar* en ging daarna over naar Het Nederlundsche Tooneel (afd. Rotterdam), dat in 1834 de firma LE GRAS & HASPELS werd. Hij debuteerde er in FAASSEN'S *Zonder Naam*, als *Jhr. van Binkershuizen*, en vervult sindsdien het emploi van 2e jonge rol en salonkomiek. Zoo speelde de heer VAN EYSDEN o. m. a. *Paul* in *Het Kattelbelletje*, *Maurice* in *Vrienden van Ons*, *Fernand* in *Denise*, *Krasinsky* in *De Proefpijl*, *Erick* in *Een Huwelijk*, *Hefeld* in *Het Fabriekskind*, *Chatillac* in *Marcelle*, *Edgard* in *Villa Gaby*, *Fröden* in *De Verzendag*, *Robert* in *De Martelares*, *Frans Fischer* in *De Broeders Vrijmetelaars*, *Gimpe* in *Stadslucht*, *Alfred* in *Tilly*, *Bolz* in *Muurbloempjes*, laatstelijk *Maigret* in *De slechte Herders*.

Mevr. M. VAN EYSDEN—VINK.

MEVR. M. VAN EYSDEN—VINK als *Mad. Sans-Gêne*.

Phot. THEUNISSEN & LABOTS, Rotterdam,

Mevr. M. VAN EYSDEN-VINK

Mevr. MARIE (MARIA HELENA HENDRIKA LOUISE) VAN EYSDEN—VINK, de gevierde Rotterdamsche tooneelspeelster, werd 14 Maart 1864 te 's Gravenhage geboren.

Hoewel zij reeds vroeg idee had om zich aan de tooneelspeelkunst te wijden, begon zij echter het modevak en costuumaaien te leeren, — twee kunsten, die haar trouwens in haar later leven uitmuntend zijn te stade gekomen: Mevr. VAN EYSDEN, die in de eerste jaren zelf haar tooneelcostumes maakte, houdt tegenwoordig nog de opper-inspectie over haar naaisters...

In het Septemberstuk van 1873 bij de directie VAN OLLEFEN, MOOR & VELTMAN in den Stadsschouwburg te Amsterdam, *De Atlantic Pacific Company*, trad mej. VINK onverwacht op de planken. Als *Adolfientje*, en in de figuratie, debuteerde zij. Echter, haar eerste rol van beteekenis was *Franciska* in *De Dochters van Hazeman* (bekend als „het kind met de aardappelen”), later gevolgd door *Benjamine* in *Vrienden van Ons*. Neef MOOR, die zich met de opleiding van zijn jonge nicht had belast, vond evenwel alles wat zij deed héél leelijk; doch toen zij het volgend jaar *Paula* speelde in *Gravin Lea* (v. P. Lindau), een half-ingénue, half-jeune-première-rolletje, kreeg zij opslag en werd zij verder belast met de soubrettes.

Toch ging mej. VINK in September 1882 naar Rotterdam. WILLEM VAN ZUYLEN had haar geëngageerd voor zijn gezelschap in den Kleinen Schouwburg en zij debuteerde daar als het boerenmeisje in *Oùe Vrijers*. En toen zij in het daaropvolgende seizoen voor Mevr. DE BOER, die onverwachts ziek was geworden, de rol van *Ilka* opnam in *Inkwartiering* was haar naam als actrice gemaakt.

Sedert is deze rol dan ook een van Mevr. VAN EYSDEN's lievelingsrollen gebleven en haar eerste benefiet, in 1889, onder de directie LE GRAS & HASPELS, gaf zij eveneens met *Ilka*. Bij deze gelegenheid kreeg Mevr. VAN EYSDEN als cadeau van het publiek o. m. een paar prachtige brillanten knoppen. Naar de directie LE GRAS & HASPELS (destijds een onder-afdeling v. h. Nederl. Tooneel) was Mej. VINK, tegelijk met den heer VAN EYSDEN met wien zij toen nog was verloofd, overgegaan in Sept. 1884 en had er gedebuteerd in *Fijne Beschuiten*. Maar rollen van beteekenis

waren *Engel Plitijn* in *Platijn & Co.*, *Hélène* in *Mejonkvr. de la Seiglière*, *Marthe* in *Denise*, welke zij speelde vóórdat zij Mej. JEANNE DE GROOT opvolgde als *jeune première*. Uit dien tijd dateeren ook de vele lessen, die zij van den heer LE GRAS ontving, aan wien zij evenals aan haar neef haar tegenwoordige positie in de tooneelwereld te danken heeft. Toen ook reeds speelde zij *Fernande*, *Tilly*, *Louise* in *De Rantzau's*, *Gravin Sarah*, *Marie Letellier* in *De Fourchambault's*, *Rosalie* in *Numa Roumestan*, *Marcelle*, *Theodora* in *Galeotto*, *Frou-Frou*, — en deze alle, vóórdat zij haar huwelijks-tournée maakte door ons land, die 4 Juni 1891 te Rotterdam begon en die een ware triomftocht werd!

Sedert heeft Mevr. VAN EYSDEN heel wat rollen vervuld! Wij noemen hier als de voornaamste (*jeune-première's*) *Eva Bloun'h* in *Rabagas*, *Susanne* in *De Demi-Monde*, *Jeanne Ruymond* in *De Wereld waarin men zich verveelt*, *Antoinette* in *Poirier*, *Gravin Hermance*. *De Slavijn* (v. L. Fulda), *Germaine* in *Jaloersch*, *Clorinde* in *De Avonturier-ter*, *Valentine* in *Toupinel zaliger*, *Elsa* in *De Vlinders* (v. H. Sudermann), *Mizi* in *Minnespel*, *Käthchen* in *Koningen*, enz. enz.

Ter gelegenheid van het 30-jarig jubileum van den heer DIRK HASPELS speelde Mevr. Van EYSDEN haar eerste moederrrol: *Amalia* in *Wanzinnig of Heilig*, terwijl zij, toen onze eerste Nederlandsche tragedienne Mevr. BEERSMANS plotseling ziek werd, in één nacht voor haar gevierde collega de rol van *Madame Sans-Gêne* opnam, in welk „parade-stuk” zij vervolgens nog meer dan 50 malen als zoodanig optrad.

Mevr. VAN EYSDEN, die o. a. ook in al de stukken van ROSIER FAASSEN meespeelde en die bovendien een patent heeft voor alle voorkomende feeën in zijn kermisstukken, is meestal tevens „de verliefde partij” in de bekende nastukjes of de even bekende lever-de-rideau-tjes, als *Een Gril*, *De Muis*, *De Vonk*, *Vóór 't Diner*, *Vertroeteld*, *De Schoolrijdster*, enz. Ook de rol van *De Blinde* in de *Twee Weezen*, in gezelschap van Mevr. BEERSMANS en den heer D. HASPELS, werd dikwijls door haar vervuld, terwijl haar creatie van den allerlaatsten tijd is: de titelrol in *Colinette*, het op *Madame Sans Gêne* gelijkende Franche stuk.

ALEX. FAASSEN.

ALEX. FAASSEN als *Thomasvaër* in *Kloris en Roosje*.

Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

ALEX. FAASSEN.

ALEXANDRE FAASSEN, de jongere broeder van ROSIER F., werd 8 Augustus 1843 te 's Gravenhage geboren. Te Amsterdam echter ontving hij zijn tooneelopleiding en wel voornamelijk bij het Fransche tooneelgezelschap van den heer LAVERGNE. In de hoofdstad ook kreeg hij zijn eerste engagement en hoewel vroeger als kind bij verschillende gezelschappen reeds kinderrolletjes vervuld hebbende, kreeg hij zijn eerste rol van belang bij den „Vaudeville français” onder directie van baron SÉNÉ; hij was toen zeventien jaar oud en geëngageerd voor accessoire rollen.

Van den Vaudeville ging FAASSEN naar ROOBOL en TIASINK in den Stadsschouwburg, welk gezelschap hij in 1861 verliet, om in den Rotterd. Schouwburg te gaan spelen onder JAN ED. DE VRIES. Van Rotterdam ging hij naar Den Haag (1867) waar hij drie jaar bij I. C. VALOIS was in den Koninkl. Schouwburg, ondertusschen reeds lang in karakterrollen optredende.

Nadien was hij, na zijn huwclijk, tien jaren (van 1870—80) van het tooneel af. Doch toen in 1830 de scheuring ontstond in de directie van LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS, wist VAN ZUYLEN hem aan zijn nieuw opgericht gezelschap te verbinden

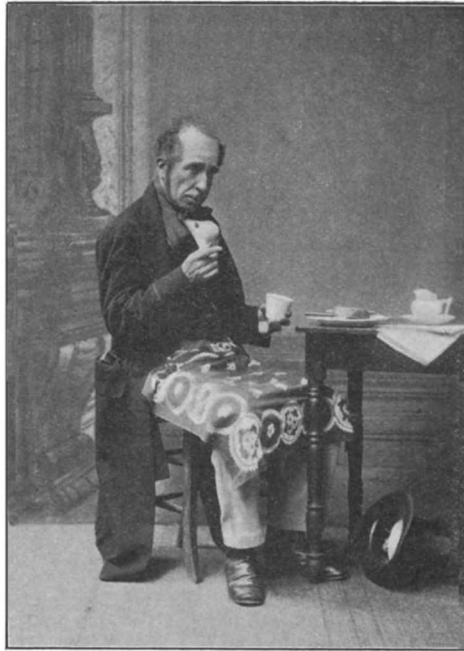
en zoo werd FAASSEN wederom acteur en tevens regisseur.

Nadat hij nu nog gedurende '80—'83 onder WILLEM VAN ZUYLEN in den Grooten Schouwburg te Rotterdam had gespeeld, vormde hij zelf een gezelschap in de z.g. Kleine Komēdie aan den Coolsingel en bleef van deze Nieuwe Rotterdamsche Schouwburg-Maatschappij gedurende negen jaar directeur. Toen het gezelschap in 1892 werd ontbonden, ging ALEX. FAASSEN naar dat van de heeren DE VOS en VAN KORLAAR, in den Rotterd. Tivoli-schouwburg, en kwam hij eindelijk bij het begin van seizoen 1895—96 in den Grooten Schouwburg in de Aert van Nesstraat onder directie van LE GRAS & HASPELS.

Gedurende de ruim vijf en dertig jaren dat de heer ALEX. FAASSEN aan het tooneel is verbonden, speelde hij bijna uitsluitend karakterrollen. Als gast maakte hij ook de tournée mede, die Chrispijn's gezelschap in 1395 naar Berlijn heeft gemaakt en waar FAASSEN de rollen speelde van *Rebbe David* in *Vriend Fritz* en van *Derksen* in *Anne-Mie*, het stuk van zijn broeder ROSIER. Ook vervulde de heer FAASSEN deze gastrollen te Aken.

ROSIER FAASSEN.

ROSIER FAASSEN als *Haspelstok* in *De Kiesvereniging v. Stellendijk*.

Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

ROSIER FAASSEN.

PIETER JACOBUS FAASSEN, zich noemende en schrijvende ROSIER FAASSEN, werd 9 Sept. 1833 te 's Gravenhage geboren.

Door zijn vader, die eigenaar was van het lokaal „Tivoli” in de Frederikstraat, kwam hij reeds van jongsaf met allerlei kunstenaars in aanraking en werd hij op zijn 12e jaar aangenomen als élève van BART J. VAN HOVE om te worden opgeleid tot decoratieschilder. Ook nam hij al vroeg vioollessen, maar toch bleef steeds het tooneel zijn ideaal!

Op zijn 13e en 14e jaar dan ook speelde de jonge FAASSEN reeds mede in liefhebberij-tooneelgezelschappen in Fransche stukken en aangemoedigd door zijn succes werd zijn plan, in 1847, om tooneelspeler te worden vaststaande. In datzelfde jaar ook speelde hij in Hollandsche stukken mede en toen in 1849 na den dood van Koning WILLEM II zijn vader met eigen krachten een tooneelgezelschap oprichtte, waarvoor nieuwe en onbekende acteurs werden geëngageerd, werd ook zijn wensch vervuld en kreeg FAASSEN een rol in een door hem vertaalde Fransche vaudeville. — Dat was zijn eerste vertaling, die in den loop der jaren door meer dan honderd werd gevolgd!

Zijn eerste geld als tooneelspeler verdiende FAASSEN echter, toen hij in Dec. 1850 bij de Fransche troep van MATIFAS op het Singel te Amsterdam, in den z.g. Vaudeville Français, een emploi kreeg als 2e komiek. Want de zaken in Den Haag waren misge-
loopen en zijn vader ging eveneens naar MATIFAS als regisseur-
administrateur. Hij debuteerde hier als *Pierre* in *Misanthropie*

et *Repentir* van KOTZEBUE, en MATIFAS, die een ruw man maar een uitstekend kunstenaar was, leerde hem zeer veel. De „Vaudeville” had naam op kunstgebied; van ROSIER FAASSEN werden er reeds met succes parodieën op opera's opgevoerd. Maar ook de „Vaudeville” ging te niet, door MATIFAS' wanbeheer, en toen de oude heer FAASSEN, als directeur opgetreden, stierf, in April 1853, ging zoowel het beheer als de naam van den directeur: ROSIER FAASSEN op zijn zoon over. De jonge ROSIER FAASSEN haalde de zaken weer op, maar toch moest ook hij het opgeven, in Maart 1854.

Met 1 Mei van dit jaar kwam FAASSEN in het Grand Théâtre van A. VAN LIER, als 1e komiek, en debuteerde er met de rol van *Isidore* in *De Student in de Rechten*. Hier heeft hij heel wat afgespeeld: in blijspelen, drama's, spektakelstukken en zelfs in opera's. Zeven jaar lang bleef hij er, tot hij in 1861 overging naar den Koninkl. Schouwburg van I. C. VALOIS, waar hij debuteerde niet alleen in twee vaudeville's, maar tevens als *Rodin* in *De Wandelende Jood*, die later een van zijn lievelingsrollen werd. VICTOR DRIESSENS was hier regisseur en dezen volgde FAASSEN op (in 1863), toen hij VALOIS verliet om er slechts gastrollen te blijven spelen.

In Sept. 1876 kwam ROSIER FAASSEN naar Rotterdam. Hij was als 1e komiek geëngageerd bij de heeren LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS, eerst spelende in de Kleine en Grootte Komedie beide, later alleen in de laatste. Toen dit gezelschap in '81 een afdeeling werd van Het Nederl. Tooneel, bleef FAASSEN erbij, maar ging VAN ZUYLEN een eigen gezelschap oprichten. En eveneens, toen dit veranderd gezelschap in 1884 een sociëtaire

vennootschap werd: De Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten, onder directie van LE GRAS en HASPELS, bleef FAASSEN als sociétaire ervan deel uit maken (met mevr. BEERSMANS, D. en wijlen J. HASPELS en LE GRAS).

Hier te Rotterdam vierde FAASSEN zijn grootste overwinningen als tooneelspeler. Hier herdacht hij zijn 30- en 40-jarig jubilé (in Den Haag had hij reeds zijn 25-jarig jubelfeest gevierd, in Dec. 1875) en hier ook bereikte hem op 31 Aug. 1896 zijn benoeming tot Ridder in de orde van Oranje-Nassau. Te Rotterdam ontving hij zijn benoeming tot lid van de Maatsch. v. Nederl. Letterkunde en van het Prov. Utr. Genootschap v. Kunsten en Wetenschappen, in 1877, en ook in de Maasstad werden de meeste van zijn tooneelstukken voor het eerst opgevoerd.

Want FAASSEN is ook tooneelschrijver!

De opvoering van *Emma Berthold* van J. J. CREMER te 's Gravenhage bracht hem op het idee en achtereenvolgens verschenen van zijn hand de volgende werken, die alle met succes werden ten tooneele gebracht (de data tusschen de haakjes geven de premières aan):

Werkstaking (23 Jan. '66), *De Militaire Willemsorde* (18 Febr. '73), *De Hond van den Tuinman* en *De Koopman in Oudheden* (30 Dec. '73), *De Broederhand*, *De Oude Kassier* (2 Febr. '75), *Blonde Mietje* (14 Dec. '75), *De Oude Dienstboden* (Nov. '76), *De Zwarte Kapitein* (tekst v. d. opera v. JOS. MERTENS, Mei '77), *Thuis blijven* en *De Ledige Wieg* (15 Maart '78), *Manus de Snorder* (11 April '78), *Anne-Mie* (25 Febr. '79), *Zonder Naam* (10 Febr. '82), *Zwarte Griet* (12 Dec. '82), *Hannes* (11 Dec. '83), *Platijn*

en Co. (12 Jan. '84), *De Remplaçant* (25 Dec. '86), het openingsstukj: voor den Nieuwen Gr. Schouwburg (15 Sept. '87), *Malle Anne* (28 Febr. '88), *Het Bultje* (6 Jan. '89) en *De Amsterd. Kaartlegster* (April '94).

Anne-Mie en *De Ledige Wieg* werden in het Engelsch vertaald en opgevoerd, een gevolg van de voorstellingen van het Rotterd. gezelschap in Imperial-theater te London in Juni 1880, waar ook *Vriend Fritz*, *Manus de Snorder* en *De Milit. Willemsorde* werden gegeven. Bij de première van dit laatste stuk inder tijd had Z. M. WILLEM III den auteur een gouden horloge geschonken, waaraan de Haagsche burgerij de volgende maal een gouden ketting voegde.

Omtrent FAASSEN's leven als auteur kunnen wij hier niet uitvoeriger worden. Daarvoor zie men zijn autobiografie *Mijn Leven*, die hij bij de firma NIJGH & VAN DITMAR in het licht gaf en waarin ook tal van andere bijzonderheden en anecdotes voorkomen.

ROSIER FAASSEN trad ook te London in zijn eigen stukken op, evenals later te Antwerpen, waar hij ook den *Foldal* in IBSEN's *Borkman* speelde. Van zijn tallooze kom. karakterrollen herinneren wij hier aan *Haspelstok* in *De Kiesvereënying van Stellendijk*, *De Rebbe* in *Vriend Fritz*, *Abt Constantijn*, met *Rodin* zijn lievelingsrollen; aan *Bertrand* in *Robert en Bertrand*, *Izak Stern* in *De Oude Kleerkooper*, *Vader Derksen* in *Anne-Mie*, *Baas Van Vijgen* in *Hannes*, *Oom Hartkamp* in *Zonder Naam* enz. enz. enz.

MEVR. C. L. FAASSEN—VAN VELZEN.

Mevr. FAASSEN—VAN VELZEN als *Anne-Mie*.

Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

Mevr. C. L. FAASSEN-VAN VELZEN.

Mejuffr. CATHARINA LOUISE VAN VELZEN, geboren te Amsterdam den 9n Dec. 1833 en sedert 1863 gehuwd met den heer ROSIER FAASSEN, begon haar loopbaan als danseres in den schouwburg op het Leidschep.lein te Amsterdam. Zij speelde daar ook kleine rolletjes, terwijl J. ED. DE VRIES er directeur was, (zij debuteerde er in *De Gelddraggers*) en ging vandaar naar Den Haag, om zich te verbinden aan den Koninkl. Schouwburg, directie I. C. VALOIS.

Hier debuteerde zij als *Jeanne Vidal*, moeder en dochter, in *De Goochelaar*, waarvoor V. DRIESSENS haar de rollen had ingestudeerd. Later waren vooral *Céphise* in *De Wandelende Jood* en *Julie* in *De Dienstboden* haar grootste succesrollen!

Vóórdat zij echter naar Den Haag was gegaan, had zij ook nog bij A. VAN LIER in de Amstelstraat gespeeld. In dien tijd, en ook nog wat later, vervulde zij voornamelijk soubrette-rollen; maar daarna ging zij over tot het emplooi van duègne, als hoedanig zij ook thans nog in den Grooten Schouwburg te Rotterdam, waar Mevr. FAASSEN sedert deel uitmaakt van het gezelschap der firma LE GRAS & HASPELS, nog meermalen optreedt. Haar *Anne-Mie* is welbekend, haar *Zwarte Griet* niet minder en in *Manus de*

Snorder, in *Dr. Klaus*, in *Vriend Fritz*, vooral ook als *Pieterneel* in *Kloris en Roosje* trad Mevr. FAASSEN tallooze malen op. Te Londen, in 1880, speelde zij ook in *Anne-Mie*, in *Manus* en in *De Willemsoorde*, eerst in het Imperial-, later nog in het Drury-Lane-theater, en met haar echtgenoot vierde zij in Maart 1890 onder zeer groote deelneming haar 40-jarig jubileum als tooneelspeelster.

VICTOR A. FAASSEN.

Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

VICTOR A. FAASSEN.

ROSIER FAASSEN's oudste zoon, VICTOR ALBERT, werd 27 Mei 1864 te 's Gravenhage geboren. Bij „Het Nederl. Tooneel” in den Gr. Schouwburg te Rotterdam debuteerde hij den 10n Febr. 1882 als *Leonard Hartkamp* in *Zonder Naam*. In den heer A. J. LE GRAS vond hij een uitstekend leermeester en regisseur, en in 1885 ging hij dan ook mede over naar de het vorige jaar gevormde directie LE GRAS & HASPELS, aan wier gezelschap hij thans nog verbonden is. Hij vervult daar het emploti voornamelijk van 2e komiek en niais.

Zoo speelt VICTOR FAASSEN b.v. het liefst rollen als *Cornelis* in *Zwarte Griet*, *Trimard* in *Vrij van Dienst*, *Willem* in *Strijd der Vlinders*, *Vatel* in *Poirier*, *Jozef* in *De Moeders*, terwijl als zijn belangrijkste creaties overigens dienen te worden aangemerkt: *Willem* in *Platijn & Co.*, *Hofmeister* in *Inkwartiering*, *Picard* in *Twee Weezen*, *Martin* in *De Zwerver*, *François* in *Een Martelares*, *Faduri* in *Twee Kinderen*, *Albert* in *De Ramplaçant* en *Michel* in *Robert en Bertrand*.

Als zijn eigenlijk debuut op de planken beschouwt de heer V. FAASSEN zijn mede-figureeren in de stukker, die in 1880 door het Rotterdamsch gezelschap te Londen werden gegeven (zie Rosier Faassen e. a.).

DERK J. A. HASPELS.

D. J. A. HASPELS als *Markies de la Seiglière*.

Phot. L. VAN DE WINKEL, Rotterdam.

DERK J. A. HASPELS.

DERK JAN ADRIANUS HASPELS, geb. 17 Nov. 1837 te Nijmegen, kwam op 23-jarigen leeftijd, zonder een bepaalde opleiding te hebben genoten, aan het tooneel. Doch eerst zeven jaren daarna speelde hij onder de directie-VALLOIS in den Kon. Schouwburg te 's Gravenhage zijn eerste rol van beteekenis: *Rafaël* in *Marmoren Beelden*. Onder deze directie speelde hij gedurende vijf jaren en kwam daarna te Rotterdam in den Grooten Schouwburg, waar hij gebleven is en in 1884 lid der directie werd (van de sociét. vennootschap, Vereenigde Rotterd. Tooneelstukken) na reeds te voren deel uitgemaakt te hebben van de combinatie LE GRAS, VAN ZUYLEN & HASPELS.

Gedurende al dien tijd speelde de heer HASPELS in een legio aantal stukken en in de meest uiteenloopende rollen. Het liefst echter speelt onze kunstenaar karakterrollen, van welke voor liefde hij kort geleden als de oude *Thieux* in *De Slechte Herders* een tastbaar bewijs gaf. Zoo is de heer HASPELS vooral ook lekend als *Koning George* in *Vorstenschool*, de *Markies* in *Mejonkvrouw De la Seiglière*, *Jean Rantzau* in *De Rantzau's*, *Bernard* in *De Fourchambault's* (v. Augier), de *Prins* in *Rabagas* (v. V. Sardon). Verder noemen wij als zijn voornaamste creaties: *Lorenzo* in

Waanzinnig of Heilig en *Don Julian* in *Galeotto* (beide v. Eche-garay), *Crusius* in *Stadslucht* en *Wörmann* in *Muurbloempjes* (beide v. Blumenthal & Kadelburg), *Arend* in R. Faassen's *Platijn & Co.*, *Christiaan XVI* in Jules Lemaitre's *Koningen*, *August van Loon* in *De Neven* (v. Helvetius v. d. Bergh), *Adrokaat Berend* in *Een Faillissement* (v. Bj. Björnson), *De Burgemeester* in *De goede Boeren* (v. Sardou), de titelrollen in Brachvogel's *Narciss* en Ibsen's *John Gabriel Borkman*, *Olivier de Jalin* in *De Demi-monde* (v. Dumas fils), *François Blandinet* in *Kleine Vogetjes* (v. Labiche), *De Presles* in *Poirier*, *Montaignin* in *Mijnheer Alphonse* (v. Dumas fils), *Thilosan* in *Vrienden van Ons* (v. Sardou), *De Burgemeester* in Ibsen's *Vijand des Volks*, enz. enz.

Te Londen trad de heer HASPELS op als *Lodewijk XVI* in *Marie Antoinette* v. Giacometti en bij gelegenheid van zijn 25- en 30-jarig jubileum als tooneelspeler werd de gevierde acteur, zowel in zijn woonplaats als op zijn tournée door ons land, met geschenken overladen.

Als aandenken van Multatuli voor zijn creatie van *Koning George* in diens *Vorstenschool* bezit de heer HASPELS een paar bronzen beelden met een begeleidend vers, die de groote denker den kunstenaar schonk als blijk van waardeering en van hulde.

Mevr. NELLY DE HEER.

MEVR. N. DE HEER als *De Moeder* in *Thérèse Raquin*.

Phot. E. MÖGLE, Rotterdam.

Mevr. NELLY DE HEER.

Mevr. NELLY (eigenlijk: PETRONELLA) DE HEER werd 8 Jan. 1857 te Dordrecht geboren.

Haar opleiding voor actrice kreeg zij aan het tooneel zelf, eerst van den heer A. J. LE GRAS te Rotterdam, later van mevr. CHR. STOETZ te Amsterdam. Te Rotterdam debuteerde zij in den Gr. Schouwburg onder directie van ALBREGT en VAN OLLEFEN, als *Hermine* in het blijspel van dien naam van R. BENEDIX; zij was toen zestien jaar oud. Later toen LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS directeuren werden (1875) bleef zij onder deze directie doorspelen; maar in 1877 ging zij naar Amsterdam en bleef daar achtereenvolgens bij de tooneelgezelschappen van PROT en KISTEMAKERS in „Frascati” (1877—79), VAN OLLEFEN, MOOR & VELTMAN (Stadsschouwburg, Leidscheplein) en later bij Gebr. VAN LIER (Amstelstraat).

Vanaf Sept. 1890 maakte mevr. DE HEER deel uit van het gezelschap van den Tivoli-schouwburg te Rotterdam, eerst onder DE VOS en VAN KORLAAR, later onder JOOSTEN en POOLMAN (1895—96) en sedert bij de sociétaire vennootschap, tot 1 Sept. 1893, waarop zij dit gezelschap verliet.

Gewoonlijk speelde mevr. NELLY DE HEER „de schoonmoeder” in onderscheidene blijspelen; doch veel liever dan deze

speelt zij ernstige rollen, zooals b.v. *de Moeder* in *Thérèse Raquin*, van E. ZOLA, een harer laatste succesrollen; *Mevr. Halma* in *Eerloos* van VAN NOUHUYS, *Mevr. Eltenburg* in *Fatsoen* van M. EMANTS, *Grootmoeder* van GALLINA en dergelijke. In blijspelen vervulde mevr. DE HEER o. v. a. de rol van *Mevr. Van Krenten* in *Het Poortje*. *Mevr. Carmillac* in *Villa Blancmignon*, *Mevr. Carindol* in *Drie Vrouwen voor één Man*, *Emma Berkenstok* in *In den Gemeenteraad* (van v. MOSER), *Schoonmama* (v. Sardou), ook *Pieternel* in *Kloris en Roosje*, enz.

Mevr. DE HEER, die intusschen gedurende vijf jaar (1884—89) verbonden was aan het Vlaamsch Theater te Brussel en ook gedurende één seizoen te Gent (1882—83) vierde 27 Jan. 1898 onder zeer veel blijken van sympathie haar zilveren jubileum als tooneelspeelster. Van de vele prachtige cadeaux, die haar bij die gelegenheid werden vereerd, dienen een zilveren koffieservies, een theetafel en een bronzen pendule met coupes afzonderlijk vermeld.

Gedurende het seizoen 1898—99 is mevr. DE HEER zonder engagement, doch daarna hoopt zij zich weer aan een gezelschap te verbinden.

D. HOLKERS.

D. HOLKERS als *Pater Nardel* in *De Werkelijkheid*.

Phot. E. MÖGLE, Rotterdam.

D. HOLKERS.

DIRK HOLKERS werd 10 Maart 1859 te 's Gravenhage geboren.

Hij was eerst voor den militairen stand bestemd en had het reeds gebracht tot sergeant bij de Grenadiers en Jagers; maar voor acteur had hij van jongsaf toch heel wat meer gevoeld dan voor soldaat. Van de tooneelvereniging van dat regiment was hij dan ook dertien jaar lid, den laatsten tijd als directeur. De heer V. D. GRIJP had hem daartoe opgeleid.

Bij de oprichting van den Tivoli-schouwburg te Rotterdam, werd ook HOLKERS aan het nieuwe gezelschap verbonden, nadat hij daartoe voor den heer JAN C. DE VOS een proef had afgelegd. Deze nam hem nu verder onder zijn leiding, totdat hij in '95 met den Hr. VAN KORLAAR de directie neerlegde. De heer HOLKERS bleef echter, tot op heden, dezen schouwburg getrouw.

In Oct. 1890 debuteerde HOLKERS met *Leonato in Veel Leven om Niets* van Shakespeare en sedert heeft hij steeds typeren vaderrollen vervuld. De rollen, waarin hij het meest bekend is, zijn *Bracht* in *Eerloos* (v. Nouhuys), *Consul Bock* in *De Reis naar Turkeye*, *Ciseron* in *Lorignon*; verder als *De Ongeloovige*

Thomas en Jan Ongeluk (de hoofdrollen in de kluchten van dien naam), *Mattheu* in *Het Spookhotel*, *Burgemeester v. Krenten* in *Het Poortje* (Fr. v. Eeden), *Pierre* in *De Zverver* (J. Richepin), *Sauveuir* in *Verzoend*, *Thomasvaer* in *Kloris en Roosje*, allemaal rollen, die hij heel graag speelt. Ook vervulde hij de rol van den *Eerste(n) Doodgraver* in *Hamlet*, van *Van Dam* in *Maartje e. v. a.* terwijl hij in Van Nouhuys' *Goudvischje* als *Van Rompel* ook met succes optrad te Antwerpen, Brugge en Gent, toen het Tivoli-gezelschap daar voorstellingen gaf.

Als *Pater Nardel* in *De Werkelijkheid*, van Rovetta, stond de heer HOLKERS ons het portret af, dat deze regelen vergezelt.

J. A. HOLTROP.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

J. A. HOLTROP.

JAN AREND HOLTROP, geb. 28 Juni 1863 te Midwolde (Gr.) was eerst volontair b. d. Registratie en Domeinen, daarna beëdigd geëmployeerde a. d. rechtbank te Groningen, vóórdat hij, na één jaar studie a. d. Tooneelschool, bij A. VAN LIER te Amsterdam zijn tooneelloopbaan begon met *Dr. Boroff* in *Fedora*.

Al spoedig verbond hij zich aan den „Salon des Variétés”, waar KREUKNIET e. a. directeuren waren, en speelde hier in drama's als *De Kinderroofster*, *Marie-Jeanne*, *Cesar Farnèse*, *De Gebochelde*, *Roger de Schandvlek*, enz. de marqués of verradersrollen, terwijl hij in verschill. blijspelen karakterrollen vertolkte. Wegens de financ. moeilijkheden waarin de directie des zomers gewoonlijk verkeerde, wist hij „de zaak” in een sociétaire vereeniging te herscheppen, waarvan hij door de artiesten tot administrerend mede-bestuurder werd gekozen.

Ter wille van zijn vrouw echter verliet hij het gezelschap in Mei 1889, en ging hij over naar „Het Nederl. Tooneel” in den Stadsschouwburg. Daar hij evenwel in de achterste gelederen geplaatst werd en niet veel bizonders meer spelen kon, zocht hij afdeling in de journalistiek: hij werd correspondent voor een paar prov. bladen, schreef novellistische schetsjes en werd medewerker aan eenige weekbladen (*De Leeskring*, *De Tribune*, de groene *Amsterdammer* enz.), vertaalde en bewerkte ruim 70 groote en kleine tooneelstukken uit het *Fransch*, *Duitsch*, *Engelsch* en *Zweedsch*, schreef met succes eenige blijspelen in 1 bedr., als *Jack the Ripper*, *Een Oudejaarsavond*, e. a., nam eenige maanden de redactie waar van een Voordrachten-bibliotheek en stelde 6 ljjvige voordrachten-bundels samen (*Bont gewoel*, *Kapelletjes*, enz.), waaruit zijn verzen *De Speelpop* en *Tante Waarschuwt* den rederijkers nog steeds prijzen doen verwerven.

Eerst in de laatste jaren komt de heer HOLTROP als tooneelspeler wat meer op den voorgrond, in raisonneurs- en karakterrollen als *Catesby* in *Richard III*, *Antonio* in *De Koopman van Venetië*, *Marécat* in *Vrienden van ons*, *Kapt. de Vitry* in *Margot de Bloemenverkoopster*, *Antoon Bosman* in *Eerloos*, *Boer Sievers* in *Dominé Brose*, *Anton v. Hulst* in *Ultimo*, *Bouwen Rijersz.* in *Zonsopgang* en *Mr. Valerius* in *De Candidatuur van Bommel*.

MEV. HOLTROP-VAN GELDER.

Mevr. HOLTROP—VAN GELDER als *de Blinde* in *Jolantie*.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

Mevr. HOLTROP-VAN GELDER

Mevrouw BETTY PHILIPINE HOLTROP—VAN GELDER is een der artiesten van wat men noemt: de jongere school. Geboren te Amsterdam den 16n Dec. 1867, kwam zij op veertienjarigen leeftijd aan de Tooneelschool en daarmede onder leiding van mevr. KLEINE, mevr. STOETZ en den heer LE GRAS. Aan deze inrichting bleef zij ongeveer vier jaren en dat de opleiding daaraan grooten invloed op mevr. HOLTROP heeft gehad en een grooten indruk op haar heeft achtergelaten, bewijst wel haar tegenwoordig streven voor de verplichte opleiding aan de Tooneelschool voor een ieder, die als tooneelspeler zich aan de Kunst wil wijden. Trouwens, terwijl zij in 1886 als leerling de school verliet, werd mevr. HOLTROP in 1889 benoemd tot leerares voor de voorbereidende klassen en in 1894 tot leerares voor de hoogste afdeling.

Den 1n Mei 1886 trad mevr. HOLTROP voor het eerst op in het Grand Théâtre te Amsterdam, directie A. VAN LIER, als *de Gids* in *De Tijgerjager* en kort daarop vervulde zij de rol van *Lucie* in *Onder valsche Vlag*, de eerste rol van beteekenis die zij speelde. Hier, bij VAN LIER, bleef zij 2½ jaar, daarna maakte zij gedurende 8 maanden deel uit van het in dien tijd herleefde en zeer gezochte gezelschap van den Salon des Variétés, waar KREUKNIET, BIGOT en POOLMAN directeuren waren, en daarna — Mei 1889 — werd zij geëngageerd door de directie der Kon. vereeniging het Nederlandsch Tooneel, van welk gezelschap zij sedert, als *jeune première*, een der meest gewaardeerde krachten is,

MEVROUW HOLTROP—VAN GELDER trad in haar ruim 12-jarige tooneelloopbaan in een groot aantal stukken op. De voornaamste van haar creaties, die tevens een overzicht geven van haar talent, vermelden wij hieronder: *Anna van Groenfeld* in *Maria van Utrecht*, *Julia de Norville* in *Roger de Geschandvlekte*, *Marie* in *De Fabrieksbaas*, *Vere Herbert* in *Motten*, *Bertha* in *De Dochter van Roelant*, *Creüse* in *Cleopatra*, *Elisabeth* in *Maria Stuart*, *Clara Watson* in *De Vreemdelinge*, *Anna* in *Zijn Meisje komt uit*, *Elise* in *Jeanne Darlot*, *Mevr. Haller* in *De vrije Wil*, *Militza* in *Om de Kroon*, de titelrollen in *Jane Eyre*, *Lucie Didier*, *Adrienne Lecouvreur*, *Jolanthe*, *Blanchette*, *Ilse*, *Jane Shore*, *Trilby*, *De Maagd van Orleans* — en vele andere.

Ten slotte vermelden wij nog, dat mevr. HOLTROP, zoowel door het woord (zooals b.v. op een der congressen, uitgeschreven door de vereeniging „Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid”) als door geschriften (in periodieken, als het *Weekbl. v. Kunst en Letteren*) haar denkbeelden over tooneel-vakopleiding, hierboven omschreven, tracht te doen ingang vinden bij autoriteiten, kunstenaars en publiek.

RIKA HOPPER.

RIKA HOPPER.

Een nog jonge tooneelspeelster, maar die voor haar korte loopbaan al heel wat verdienstelijks heeft gepresteerd, is mej. RIKA HOPPER, die in Juli 1896 de Tooneelschool verliet. Ze had toen haar einddiploma behaald en kreeg tevens een 2en prijs voor drama en voor blijspel.

Het seizoen 1896—97 bracht zij door als lid van het gezelschap van den heer JOSEPH VAN LIER te Amsterdam, waar ze zoowat van alles heeft gespeeld: *Athenais* in *De Industriel van P.-Avesnes*, *Olga Soukareff* in *Fedora*, e. a. — en in Aug. 1897 engageerde zij zich bij de Kon. Ver. Het Nederl. Tooneel, waar zij in Sept. debuteerde met *Hanneke* in *Het lichten der Zee*. Hier speelde zij altijd heel aardige rollen als *Lodewijk XIII* in *Margot de Bloemenverkoopster*, de titelrol in *Dora*, vooral ook *de Reyen* in Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel*, *Quiteria* in *Don Quichot*, verder: *Elsje* in *Kloris en Roosje*, *Angèle* in *De Contróleur van de Slaapwagens*, enz.

Mej. HOPPER speelt het liefst dramatische rollen en houdt zeer veel van het zeggen van verzen uit onze vaderlandsche klassieken.

A. VAN DER HORST.

A. v. D. HOEST als *Malvolio* in Shakespeare's *Driekoningenavond*.

Phot. A. GREINER, Amsterdam.

A. VAN DER HORST.

ADRIANUS VAN DER HORST, geb. te Dordrecht den 19n Juli 1868, is een leerling der Amsterd. Tooneelschool. Zijn einddiploma behaalde hij daar in 1886, na voornamelijk van de dames KLEINE—GARTMANN en STOETZ en den heer LE GRAS het onderwijs te hebben genoten.

Door ziekte verhinderd, kon hij eerst in 1887 een engagement aangaan als tooneelspeler en wel bij de N. Rotterd. Schouwburg-Maatschappij, directie FAASSEN & Co., regisseur CHRISPIJN. Hij bleef hier tot ult. April 1890 en speelde het volgende seizoen met het gezelschap van den Tivoli-schouwburg, waar hij tevens als 2e regisseur werkzaam was. Daarna ging hij naar Amsterdam.

Gedurende 1891—93 was V. D. HORST verbonden bij het Tivoli-gezelschap van CH. DE LA MAR; met ingang van 1 September van seizoen 1893—94 ging hij over naar de Nederl. Tooneelvereniging van CHRISPIJN, en debuteerde er met *Puf* in Multatuli's *Vorstenschool*. In December werd hij sociétaire en administrateur en vanaf 1 Mei 1897 is hij directeur-voorzitter der Nederl. Tooneelvereniging. Met deze maakte hij ook in Juni 1895 de gastvoorstellingen mede, die door dit gezelschap te Berlijn in het *Deutsches Theater* werden gegeven.

In verschillende rollen trad de heer V. D. HORST sedert op. De voornaamste daarvan zijn: *Amandus* in *Jeugd* v. Max Halbe, *Malvolio* in Shakespeare's *Driekoningenavond*, *Vertillac* in *Huicelaars en Weerhanen* v. Barrière, terwijl hij in Ibsen's drama's de rollen vervulde van *Mortensgard* in *Rosmersholm*, *Auler* in *Steunpilaren der Maatschappij* en *Aslaksen* in *Een Vijand des Volks*. Verder speelde hij *Mühlberger* in L. Fulla's *In Dagen van Strijd* (*Das verlorene Paradies*), *Kees* in *Werkstaking* (v. Brandt van Doorne), *Professor Löwenstrom* in *Bokkesprongen*, *Schor* in *De Kiesvereeniging van Stellendijk*, *De Baron* in het muziekdrama *De verloren Zoon*, *De Filosoof* in Molière's *Burger-Edelman*, enz.

Behalve als tooneelspeler en als directeur-voorzitter der N. T. V., maakte de heer VAN DER HORST zich verdienstelijk door het in het Nederlandsch vertalen van meer dan 30 tooneelstukken uit het Duitsch en uit het Fransch.

Mevr. W. E. J. VAN DER HORST.

Mevr. W. E. J. v. D. HORST als *Tribby*.

Phot. A. GREINER, Amsterdam.

Mevr. W. E. J. VAN DER HORST.

Mevr. VAN DER HORST, geb. WILHELMINA ELISABETH JACOBA VAN DER LUGT MELSERT, werd 24 Februari 1871 te 's Gravenhage geboren.

In 1885 begon zij haar tooneelloopbaan bij de N. Rotterd. Schouwburg-Mij., dir -ALEX. FAASSEN & Co., bij welke zij bleef tot het einde van het seizoen 1889—90. Bij de oprichting van den Tivolischouwburg ging zij hierbij over (1 September 1890) en bleef er tot ult. Aug. 1891. Van toen af tot einde-Augustus 1893 was zij, evenals haar echtgenoot, bij het gezelschap van CH. DE LA MAR te Amsterdam en ging met ingang van laatstgenoemden datum over bij de Ned. Tooneelvereniging, directie CHRISPIJN, waar zij eveneens in Dec. 1893 sociétaire werd.

Ook mevr. VAN DER HORST heeft een uitgebreid repertoire. Van de vele rollen die zij vertolkte noemen wij: *Hanna* in *Vorstenschool* (Multatuli), *Anna* in *Jeugd* (M. Halbe), *Käthe Vockerath* in *Fenazamen* (Hauptmann), *Viola* in *Driekoningenavond* (Shakespeare), *Eugenia* in *Een Vrouw die liefheeft* (*l'Inamorata* van Marco Praga), *Charlotte* in *De Erfgenamen van Rabourdin* (Zola), *Trilby*, *Trude* in *Winterslaap*, *Anna* in *Storm*, *Clara* in *Ontrouw*

(van Rob. Bracco), *Rosa* in Heyermans' *Ghetto*, *Ninette* in *Bokkesprongen* (Hirschberger en Kraatz), *Emma* in *Emma-Zathe* (J. Meerkerk), *Nicole* in *De Burger-Edelman* (Molière), *Johanna* in *Beroemde Kinderen* (*Fräulein Doctor* van Leo Stein), *Phrynette* in *De verloren Zoon* (van Michel Carré en André Wormser), *Dina Murink* in *Werkstaking* (C. P. Brandt van Doorne), enz.

Bij de gastvoorstellingen der N. T. V. te Berlijn, in Juni 1895, speelde zij *Käthe Vockerath*, *Suze* in *Vriend Fritz* en *Lize* in R. Faassen's *Anne-Mie*.

J. PH. KELLY.

J. PH. KELLY als *Wun-Hsi* in *De Geisha*.

J. PH. KELLY.

JOHANNES PHILIP KELLY is de bekende Amsterdamsche komiek, de man die bij zijn verschijnen de menschen al aan het lachen maakt.

Maar niet iedereen weet, dat hij eigenlijk voor boekbinder zou worden opgeleid en dat hij op zijn 17e jaar — hij werd 12 Aug. 1854 te Amsterdam geboren — als figurant begonnen is bij de directie NIEWENHUIS, in oud-Frascati aldaar. Later kwam hij in de „Keizerskroon” bij PIERRE DE BOER; toen ging hij een half jaar in Groningen reizen onder Gebr. CULP; kwam toen in de „Keizerskroon” terug onder BEEMS, en ging daarna met HENRI MORRIËN's gezelschap den Tivoli-schouwburg bespelen.

Hier, in Tivoli, begonnen de operettes, — dat het fort geworden is van KELLY. Hij debuteerde als operette-komiek als *Jockel* in *Het Waschmeisje van Bergen op Zoom* (u. h. Fransch); maar zijn verloving met mej. WOLFF was aanleiding dat hij in April 1879 overging naar de directie-PROT. Voor zijn debuut kreeg hij de travesti-rol *Goedsmoeds* in *De Pelsjagers van den Arkansas* (melodrama v. G. Aimard) van mevr. SOPHIE SPOOR, die plotseling ongesteld was geworden. En dat was het begin van de dertien jaren, die hij achtereenvolgens onder deze directie doorbracht en waar hij in allerlei stukken: operette, blijspel en melodrama, de komieke partij vertolkte.

In 1892 ging KELLY over naar het gezelschap van KREEFT en BUDERMAN in den Artis-Schouwburg en in '94 kwam hij weer 8 maanden bij PROT terug. Daarna speelde hij gedurende den zomer en tot Dec. van het jaar 1895 opnieuw onder KREEFT en BUDERMAN en maakte vervolgens, tot Aug. 1897, deel uit van het gezelschap-BARENDSE in het Pal. v. Volksvlijt. Hier speelde hij

o. a. de rol van *Wiegelt* in *Mijn Leopold* en *Lubowski* in *Dr. Klaus*; de rest waren drakerollen. En in Aug. stelde hij zich onder de directie VAN LIER in de Amstelstraat, die hem \pm 400 maal de rol van *Brave Hendrik* liet spelen in Reyding's revue *Lui-lekkerland*...

Thans is de heer KELLY weer volkomen op zijn plaats, als weleer, bij het sociétair gezelschap der heeren PROT & ZN. te Amsterdam, sinds 1 Sept. 1898. Een overzicht van zijn voornaamste rollen, waarvan hij er verschillende creëerde, volge hier: *Caddy* in *Erminie*, *Pomponnet* in *Madame Angot*, *Rocco* in *Mascotte*, *Michonnet* in *Clairette*, *Ko-Ko* in *De Mikado*, *Baron Puck* in *De Groothertogin van Gerolstein*, *Melissen* in *Babolin*, *Agile Toupard* in *De Vice-admiraal v. h. groene eiland*, *Napoleas* in *Juffr. Sans-Gêne* (parodie v. Reyding), *Flageolet* in *Surcouf de Kaper*, de *Cypier* in *De Zigeunerbaron*, *Griotel* in *De Tamboermajoor*, *Loriot* in *Nitouche*, de *Baljuw* in *De Klokken van Corneville*, *De Pont-Sablé* in *Madame Fovart*, *Pichard* in *De Telefoonjuffrouw*, *Jozef* in *De Zouaven*, *Frans* in 66 (van Offenbach) *Rafaëli* in *Carnaval in Rome*, *Loto* in *Freia* (de in Haarlem spelende Fransche operette), *Ko* in zijn eigen operette *Amsterdamsche Hartjesdag*, die 26 maal ging en waarin 80 kinderen, onder zijn leiding, hun medewerking verleenden (muziek van SAMETINI); door toevallige omstandigheden moest de reeks voorstellingen afgebroken worden, ofschoon ze steeds volle zalen opleverden (Mei 1896). In dien tijd ook, bij KREEFT en BUDERMAN, vierde hij zijn 25-jarige tooneelloopbaan, natuurlijk onder geen geringe bewijzen van belangstelling!

KELLY heeft op het oogenblik nog een operette onderhanden, waarvoor de heer SAMETINI óók muziek maakt, en die wellicht binnen vrij korten tijd gereed is voor het tooneel.

C. VAN KERCKHOVEN.

C. VAN KERCKHOVEN
als *Kamerheer Von Brock* in *Weldoeners der Menschheid*.
Phot. JULES FAASSEN, Rotterdam.

C. VAN KERCKHOVEN.

CONSTANT VAN KERCKHOVEN, die, sedert 1 September 1889 tot op heden, deel uitmaakt van het gezelschap „Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten, directie LE GRAS en HASPELS, was vóór dien tijd tooneelspeler aan den Vlaamschen Schouwburg te Antwerpen. Den 25n Sept. 1860 in de Scheldestad geboren, was hij er reeds lang als ditettant bekend en had hij er als zoodanig reeds verschillende prijzen behaald (o. a. eerste prijzen bij de internat. tooneelwedstrijden in Aug. 1880 en Aug. 1882) vóórdat hij zich voor goed aan het tooneel wijdde.

Hoewel hij dus op achttienjarigen leeftijd reeds vrij belangrijke rollen vervulde op de planken van rederijderskamers en liefhebberij-tooneelgezelschappen, debuteerde hij op 1 Oct. 1882 in den Vlaamschen Schouwburg met een kleine rol in *Onze Vrouwen*.

Te Antwerpen leerde hij zijn stadgenoot en collega, mej. PHILOMÈNE JONKERS kennen, met wie hij den 8n Juli 1886 in het huwelijk trad en met wie hij, na zeven jaren verbonden te zijn geweest aan het Antwerpsch tooneel, in 1889 naar Rotterdam kwam.

Met zijn vrouw als zijn „liefje”, debuteerde VAN KERCKHOVEN bij de directie LE GRAS & HASPELS als de *Brandwacht*,

terwijl het gezelschap te Nijmegen speelde, in *De Brandwacht en zijn Liefje*; te Rotterdam was zijn eerste rol die van *Didier* in *De Krekel*, met zijn echtgenoot in de titelrol.

Sedert speelt de heer VAN KERCKHOVEN voornamelijk type-rollen van de meest uiteenlopende karakters. Uit de vele van zijn creaties die voor ons liggen — de heer v. K. is een meester in het grimeeren! — noemen wij: *Kamerheer v. Brock* in *Weldoeners der Menschheid* (F. Philippi), *Berneret* in *Mr. en Mevr. Mongodin*, *Pierre* in de *Twee Weezen*, *Arnstedt* in *Stadslucht*, *Kwik* in *Aleid* en *Kvak* in *Aune-Mie*, *Stephens* in *De Slavin*, *Max* in *De Vlinders* (Sudermann), *Monrichard* in *Liefdesduel* (Bataille de dames), *Brisquet* in *Deux Gosses*, de *Professor* in *Walther Soltau*, *Kees* in *Platijn & Co*, *Michalski* in *De Eer*, *Sautecoeur* in *De Hinderpaal*. *Ludovic* in *Juloersch*, *Kreiter* in *Zwarte Griet*, *Daniel* in *De Roovers* (Schiller), *Dressel* in *Blauw*, *Bonnenfant* in *Blanchette*, enz. enz.

MEVF. PH. VAN KERCHOVEN—JONKERS.

MEVR. V. KEECKHOVEN—JONKERS als *Pierrot* in *De Verloren Zoon*.

PHOT. JULES FAASSEN, ROTTERDAM.

Mevr. PH. VAN KERCKHOVEN-JONKERS.

Mevr. PHILOMÈNE VAN KERCKHOVEN—JONKERS, die met haar echtgenoot in Aug. 1839 naar Rotterdam kwam, als leden van het gezelschap-LE GRAS & HASPELS, en eerst te Nijmegen, daarna te Rotterdam debuteerde in dezelfde stukken als deze (zie C. VAN KERCKHOVEN), werd 1 Oct. 1863 te Antwerpen geboren.

Reeds op haar 10e jaar speelde zij kinderrolletjes mede bij liefdadigheids-voorstellingen van dilettantengezelschappen en hield zij voordrachten bij verschillende andere gelegenheden, totdat zij onder leiding kwam van prof. JAN VAN BEERS, later van JOS. VAN DEN BRANDEN, in wier declamatie-klassen zij haar opleiding kreeg voor tooneelspeelster. Vooral aan V. D. BRANDEN, van wien zij gedurende zeven jaren leerlinge was, heeft zij veel te danken. Niettemin trad zij reeds van af haar 15e jaar in allerlei rollen op en als liefhebster behaalde zij tal van 1e en 2e prijzen, ongeveer 30 in aantal, bij verschillende tooneelwedstrijden te Antwerpen, Gent en elders.

Na gedurende het seizoen 1881-82 aan het Alhambra-theater verbonden te zijn geweest als operette-zangeres (alt), debuteerde mej. JONKERS den 1n Oct. 1882, tegelijk met den heer VAN KERCKHOVEN in *Onze Vrouwen*, op het tooneel van den Vlaamschen Schouwburg te Antwerpen. Zij bleef hier zeven achtereenvolgende jaren, ondertusschen ook meermalen optredend als Fransche actrice, (o. a. als *Paulette* in *La Martyre*, *Louise* in *Les*

Rantzau en *Serge Panine*) als hoedanig zij bij een tooneelconcours te Gent (April 1884) den eersten prijs (gouden medaille) verwierf.

Vanaf Sept. 1889 is mevr. VAN KERCKHOVEN bij het Rotterdamsche gezelschap. Hier gaf zij haar voornaamste creaties: hoofdzakelijk dramatische rollen, waarvoor veel gevoel en warmte wordt vereischt en waar haar heur Zuidelijk temperament dan uitnemend te stade komt. Haar geliefkoosde rollen zijn dan ook *Hanna* in *Vorstenschool*, *Fulvia* in *De Stem van het Hart*, *Fanchon* in *De Krekel* (van Birch-Pfeiffer), *Marie Weill* in *De Moeders*, *Fanfan* in *De Kinderen*, *Christine* in *Minnespel*, *Musette* in H. Murger's *Vie de Bohème*, terwijl wij als verdere creaties van haar geven: *Suze* in *Vriend Fritz*, *Louise* in *Frou-Frou*, *Claire* in *De Industrieel van Pont-Avesnes*, *Prinses Wilhelmine* in *Koningen*, *Ophelia* in *Hamlet*, *Hageroos* in *De Leeuwendalers* (J v. d. Vondel), *Nicht Temia* in *Aleid*, *Madeleine* in *De Hinderpaal*, *Eugenia Toscolani* in *De Vrouw die liefheeft*, *Henriette* in *Twee Weezen*, de titelrol in *Eva* (v.R. Voss), *Blanchette*, *Louise Maclair*,— last not least: *Madeleine* in *De slechte Herders*, enz. enz.

Van haar *Pierrot*, in de bekende pantomime *De Verloren Zoon* (l'Enfant prodigue), gaat hierbij het portret der kunstenaress.

ALIDA KLEIN.

ALIDA KLEIN als *Nora* (tarentella-costuum, 3e acte).

Phot. L. v. D. WINKEL, Rotterdam.

ALIDA KLEIN.

Mejuffr. ALIDA JOHANNA MARIE KLEIN, den 29n April 1873 te Amsterdam geboren, is een leerling van de Tooneelschool van het Nederl. Tooneelverbond.

Op haar 10e jaar deed zij haar toelatings-examen en terwijl zij nog élève was en nog onderricht kreeg van wijlen mevr. CHR. STOETZ en den heer LE GRAS, trad zij reeds verschillende malen ten tooneele (met dilettanten). Vooral ook in vreemde talen speelde zij toen reeds veel en voor H.H. M.M. onze Koninginnen reciteerde zij eens de scène van *Camille* uit Horace. Ook thans nog houdt mej. KLEIN ervan om in vreemde talen op te treden en in 't bijzonder haar Fransche voordrachtjes hebben, bij een aandachtig auditorium, steeds een welverdiend succes.

Haar eerste optreden, in 1890, was te Den Bosch, toen mevr. BEERSMANS door ziekte verhinderd was haar rol te vervullen, waarbij mej. KLEIN de *Koningin Louise* in Multatuli's *Vorsten-school* op zich nam.

Echter, haar eigenlijk debuit had plaats in *Het Fabriekskind*, welke rol een van haar meestbekende is. Ook *Aleid*, in Multatuli's onafgemaakt tooneelwerk, behoort daartoe en in *Nora*, *De Moeders*, *Droomleven* en *Koningen* speelt mej. KLEIN bij voorkeur.

Een rol die haar zeer onsympathiek is, is die van *Clara Hofmann* in den befaamden *Voddenraper*. Daarentegen die *ingénue*-en *jeune coquette*-rollen in fijngekaracteriseerde tooneel- en blijspelen behooren tot haar beste creaties. Bij onze Nederlandsche tooneelgezelschappen gaat het met de emplooiën echter gewoonlijk: „dat je moet nemen wat je krijgt” en vandaar dan ook, dat de Nederlandsche tooneelspeler den eenen avond b.v. een dramat. jonge rol speelt en twee dagen later een Joris-Goedbloed in het quadrat in de een of andere klucht voorstelt.

Van mej. KLEIN dan ook zullen wij alleen de voornaamste rollen noemen van haar repertoire, te weten: *Toinette* (1e bedrijf) in *De Zwerfer*, *Mimi* in *Vie de Bohème*, *Giulia* in *De Stem van het Hart* (v. Rovetta), *Koningin Louise* in *Vorstenschool*, *Kreusa* in *Medea*, *Blanche* in *De Fourchambault's*, *Delphine* in *Marcelle*. Vervolgens speelde zij *Het Muisje* van Pailleron, in *Dora*, in *Eenzaam*, in *Hedendaagsche Liefde*, in *De Slechte Herders* (*Geneviève*), in *Droomleven* van Mevr. S. M., in *Waanzinnig of Heilig* v. Echegaray, in *Fernande*, in *Stadslucht*, *Cecile* in *Lotos*, *Hélène* in *Mejonkvr. De la Seiglière*, en als *Hanna* in *Vorstenschool* (bij ontstentenis van mevr. VAN KERCKHOVEN).

Mejuffr. KLEIN, die van begin af voortdurend onder de directie, thans de firma LE GRAS en HASPELS heeft gespeeld, in den Grooten Schouwburg te Rotterdam, en daar in die acht jaren ± 140 rollen vervulde, heeft ook eens onverwacht de rol van *Schukenscheur* in *Vorstenschool* opgenomen voor den heer LE GRAS, toen deze plotseling door ziekte zijn rol niet kon vervullen! Te Nijmegen ook zou zij, daar de souffleur ziek was, *Vorstenschool* souffleeren. Mevr. BEERSMANS werd plotseling ziek vóór 't begin; in plaats van in het „hok” kwam zij nu vóór het hok te zitten, daar zij toen moest invallen. Zij had het werk toen sinds drie jaren niet meer gespeeld, maar niettegenstaande haar nervositeit liep alles toch zonder incidenten af.

Als *Nora*, in het 3e bedrijf (in tarentella-costuum) van Ibsen's meesterwerk, een harer beste rollen, stond mej. KLEIN ons haar portret af, waarvan een reproductie deze biografie vergezelt.

MEVR. W. E. KLEY.

Mevr. W. E. KLEY
ais Mevr. Vaussard in *De Erfgenamen van Rabourdin*,

Mevr. W. E. KLEY.

Mevr. WILHELMINA ELISABETH KLEY begon haar tooneelloopbaan toen zij zeventien jaren oud was. In November 1848 te Rotterdam geboren, begaf zij zich in haar jeugd naar Antwerpen en kwam daar, onder de leiding van VICTOR DRIESENS, in het jaar 1865 voor het eerst op de planken: in den Vlaamschen Schouwburg, waarvan DRIESENS en LEMAIRE directeuren waren.

Kort daarop verwisselde zij Vlaanderen met ons land en kwam zij naar Rotterdam, om te spelen eerst onder J. ED. DE VRIES, daarna onder directie van ALBREGT en VAN OLLEFEN, beide in den Grooten Schouwburg; en toen LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS zich van dit gezelschap afscheidten en een eigen gezelschap oprichtten (1874), onder hùn bestuur in de Kleine Komedie. Hier bleef mevr. KLEY tot ult. Aug. 1881, toen het gezelschap overging in een afdeeling van Het Nederlandsch Tooneel en zij met WILLEM VAN ZUYLEN meëging, die een eigen gezelschap had gevormd, dat onder zijn directie voorstellingen ging geven.

Terwijl VAN ZUYLEN in den loop van 1884 de voorstellingen moest staken, de artiesten gedurende eenigen tijd „en partage” moesten spelen, totdat er met 1 September een naamlooze

Vennootschap was opgericht, maakte mevr. KLEY deze heele geschiedenis mede en bleef daarna nog eenigen tijd, totdat de boel weêr „gesprongen was” en nu, vanaf 15 Aug. 1886, onder de firma ALEX. FAASSEN & CO. verder werd gespeeld. Dit duurde tot einde seizoen 1890—91. Daarna ging mevr. KLEY over naar het gezelschap van Gebr. VAN LIER te Amsterdam, om bij de oprichting van de Nederl. Tooneelvereeniging onder CHRISPIJN te gaan deel uitmaken van dit jonge gezelschap. Als sociétaire is zij ook thans nog lid van deze Vereeniging.

Mevr. KLEY, die tegenwoordig bijna uitsluitend karakter-en moederrollen speelt, maakte ook de reis mede van het Rotterdamsch gezelschap naar London en van de Nederl. Tooneelvereeniging naar Berlijn. Zij trad daar op in *Eenzamen*, *Anne Mie*, *De ledige Wieg* en *Janus Tulp*. Haar voornaamste creaties overigens zijn: *Catherine* in *Vriend Fritz*, *Vrouw Frochard* in *De Twee Weezen*, *de Moeder* in *De Lijdensweg*, *Lina* in Ibsen's *Steunpilaren* en *Margaretha* in zijn *Rosmersholm*, *Pieternel* in *Kloris en Roosje*, *Betje* in *Een bittere Pil*, *Mevr. Verster* in Emants' *Jonge Harten*; verder: *Augusta* in *Bokkesprongen*, *Mevr. Von Berndt* in *Twee gelukkige Dagen*, *Nunzia* in *Cavalleria Rusticana* (van G. Vergo), *Mevr. Dittrich* in *Beroemde Kinderen*, enz.

Mevr. VAN KORLAAR.

MEVR. VAN KORLAAR als *Suze* in *Vriend Fritz*.

Phot. KOENE & BÜTTINGHAUSEN, Amsterdam,

Mevr. VAN KORLAAR.

MEVROUW ALIDA WILHELMINA FRANCISKA VAN KORLAAR, geb. VAN DAM, de echtgenoot van den heer W. VAN KORLAAR (den voorm. directeur van den Rotterd. Tivoli Schouwburg, thans directeur-gérant van de Koninkl. Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam) is 27 Januari 1856 te Heidelberg uit Nederlandsche ouders geboren.

Op haar veertiende jaar ging zij naar de Tooneelschool van de Maatsch. tot Nut van 't Algemeen te Amsterdam om tot actrice te worden opgeleid en vertoefde aan deze inrichting van 1870—73. Toen werd zij geëngageerd door VICTOR DRIESSENS te Antwerpen, aan wiens schouwburg zij gedurende één seizoen verbonden bleef. Daarna kwam zij te Rotterdam.

Van 1874—76 speelde zij daar onder directie van ALBREGT en VAN OLLEFEN, daarna, tot 1881, bij LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS. Toen daarop de bekende scheuring kwam in dit gezelschap, ging zij met WILLEM VAN ZUYLEN mede naar de Kleine Komodie, waar zij, na VAN ZUYLEN'S débacle als directeur, onder het bestuur van ALEX. FAASSEN & Co. bleef tot 1890. Tot dezen tijd had mevr. VAN KORLAAR de jonge eerste rollen gespeeld; van 1890 af speelt zij komische rollen.

Bij de oprichting van den Tivoli-schouwburg in dat jaar ging mevr. VAN KORLAAR, terwijl haar echtgenoot en JAN C. DE VOS de directie op zich namen, naar het Tivoli-gezelschap over. Hier bleef zij tot het einde van het seizoen 1894—95, het tijdstip waarop ook voornoemde directie haar ontslag nam, en sedert

dien tijd maakt mevr. VAN KORLAAR deel uit van het gezelschap der K. V. Het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam. De meest bekende rollen waarin mevr. VAN KORLAAR optrad — tevens haar lievelingsrollen — zijn: *Suze* in *Vriend Fritz*, *Lise* in *Anne-Mie*, de titelrol in *Fernande* (Sardou), *Katharina* in *De Getemde Feeks* (Shakespeare), *Lena* in *Onze Don Juans*, *Prinses Lydia* in *De Danicheffs*. Verder speelde zij *Hanna* in *Vorstenschool*, *Desdemona* in *Othello*, *De Markiezin De Rio Zavrès* in Sardou's *Dora*, *Mevr. Elüstedt* in *Hedda Gabler*, enz. Kort geleden maakte mevr. VAN KORLAAR een zeer getypeerde creatie van *Cornelia van Grevelingen* in Emants' laatste blijspel *Een Kriezis*.

Mevr. VAN KORLAAR maakte ook de reis mede, die het Rotterdamsch gezelschap in 1880 ondernam naar Londen. In het Imperial-theater trad zij daar op in *Anne-Mie*, in *Vriend Fritz* en in *Janus Tulp*.

Van al deze rollen stelt mevr. VAN KORLAAR haar *Suze* in *Vriend Fritz* echter bovenaan. Aan deze rol heeft zij haar carrière te danken en het is dan ook als zoodanig, dat zij ons haar portret ter reproductie afstond.

HENRI VAN KUYK.

HENRI VAN KUYK als *Stockmann* in *Een Vijand des Volks*.

HENRI VAN KUYK.

HENRI VAN KUYK werd in 1846 te Rotterdam geboren en door zijn ouders bestemd voor den onderwijstand. Nadat hij nl. het onderwijzers-examen had afgelegd, werd hij in 1865 benoemd tot onderwijzer eerst aan de gevangenis te Rotterdam, later aan den Kruisberg bij Doetinchem. In 1867 nam hij ontslag als zoodanig en werd gedurende twee jaren onderwijzer in het Geref. Burgerweeshuis te Rotterdam.

Ondertusschen had hij, als rederijker en doordien hij een paar tooneelstukken geschreven had en opgevoerd zag, meer neiging gekregen voor het vak van tooneelspeler dan voor onderwijzer en zoo werd hij, door tusschenkomst van HENRI MORRIËN, in 1869 geëngageerd door VICTOR DRIESSENS. Onder diens leiding klom hij, die met kleine rollen was begonnen, langzamerhand op tot 1e rollen en werd hij, na ruim twaalf jaren deel uitgemaakt te hebben van DRIESSENS' gezelschap, in 1881 door den heer A. VAN LIER geëngageerd als 1e rol er regisseur (Grand Théâtre, Amsterdam).

Drie jaren bleef hij hier, zijn triomfen vierende, met mevr. THEO BOUWMEESTER in de titelrollen, in *Fedora*, *Margaretha Gautier*, *Frou-Frou*, enz. Daarna werd hij regisseur in den „Salon des Variétés”, waar hij het moderne drama invoerde door de opvoering van Ibsen's werken, als *Spoken*, *Hedda Gabler*, Strindberg's *Vader*, enz. en maakte hij vooral reputatie door de instudeering van het muziekdrama *De Verloren Zoon*.

Vervolgens kwam hij weer terug bij de Gebr. VAN LIER,

waar hij met mevr. RÖSSING, mevr. ALBREGT en anderen in *Eva*, *Het gouden Kalf*, *De Zoon van Coralie*, *Faust*, enz. optrad en waar hij in 1894 ook zijn 25-jarige tooneelloopbaan herdacht, waarbij hij met mevr. THEO BOUWMEESTER noemens *Fedora* speelde en waarbij hem tallooze hlijken van waardeering te beurt vielen.

Korten tijd ook was hij onder directie-DE GROOT regisseur in het Paleis v. Volksvlijt, waar hij o. m. Ibsen's *Bouwmeester Solms* monteerde, om in 1895 naast den heer CHRISPIJN op te treden als regisseur bij de door dezen opgerichte Nederl. Tooneel-vereeninging. In 1897, bij diens vertrek, nam hij de geheele artistieke leiding der Vereeninging op zich, als hoedanig hij ook thans nog werkzaam is.

Van de onder VAN KUYK's regie opgevoerde stukken vallen vooral aan te stippen de opvoeringen van Ibsen's *Steunpilaren* en *Vijand des Volks*, Maeterlinck's *Interieur*, Bredero's *Spaansche Brabander* en Heijermans' *Ghetto*. Van zijn rollen noemen wij: *Paljas*, *Max Havelaar*, *Sjaalman* in *Max Havelaar*, *Loris Ipanoff* in *Fedora*, *Oswald Alving* in *Spoken*, *Armand Duval* in *Margaretha Gautier*, *Hein Murink* in *De Werkstaking*, *Rodrigo* in *De Spaansche Brabander*, *Sachel* in *Ghetto* en andere.

D. LAGEMAN.

D. LAGEMAN.

DIRK LAGEMAN, de oprichter van den eerst korten tijd bestaanden Bond v. Nederl. Tooneelisten, werd geboren te Amsterdam den 1n Juni 1858.

Van kindsbeen af was hij een vurig vereerder van wijlen HENRI MORRIËN en om hem te zien spelen bedelde hij van de bezoekers van Tivoli niet alleen de straatkaartjes af, maar meldde hij zich steeds aan, wanneer er voor figuratie of voor koren jongelui in Tivoli noodig waren. Langzamerhand kreeg hij kleine rolletjes te spelen en zijn eerste rol van beteekenis was die van *Van der Mijle* in *Maria van Utrecht*, bij de directie PROT & KISTEMAKER. Zijn eigenlijke debuutsrol hier was echter *Harris* in *De Negerhut*.

Sedert is de heer LAGEMAN 23 jaren aan het tooncel verbonden. Van de verschillende directies onder welke hij speelde bleef hij het langst bij de Gebr. VAN LIEB, nl. acht jaren; thans maakt hij deel uit van het gezelschap van den Frascati-schouwburg, directie PROT & ZN. Steeds had het emplooi van komiek voor den heer L. de meeste aantrekkelijkheid en in dit genre trad hij dan ook voornamelijk op, ook in verschillende operettes. Zijn voornaamste creaties zijn: *Haspelstok* in *De Kiesvereniging van Stellendijk*, *Janus Tulp*, *De Oude Kleerkooper*, *Rousset* in *Blanchette*, *Peperman*, *Jochem Pezel*, enz. In operettes vervulde hij kom. rollen o. a. in *Erminie*, *Juanita*, *Mikado*, *Orpheus*, *De oude Vioolspeler*, *De Geisha* e. a.

HENRI MORRIËN.

Phot. L. v. D. WINKEL, Rotterdam.

HENRI MORRIËN.

HENRI MORRIËN, de zoon en naamgenoot van wijlen den zoo populairen tooneelspeler en tooneeldirecteur, werd 28 Sept. 1870 te 's Gravenhage geboren. Zonder bepaalde tooneelopleiding debuteerde hij in 1888 in het nu verdwenen Tivoli-theater te Amsterdam, dir. CH. DE LA MAR, als *Pieter* in het drama *Slachtoffers der Wraak*. Hier bleef hij drie jaren, waarna hij zich verbond aan het gezelschap van den heer SAALBORN in den Kl. Schouwburg te Rotterdam, hetwelk echter spoedig uiteenging, waarop MORRIËN met een eigen gezelschapje een jaar lang de provincie bespeelde.

Gedurende 1892—93 was hij weer bij DE LA MAR en tijdens 1893—95 bij Gebr. VAN LIEK in de Amstelstraat, totdat hij door de directie POOLMAN & JOOSTEN voor den Rotterd. Tivoli-Schouwburg werd geëngageerd, voor het empooi van salonkomiek en 2e jonge rol. Dikwijls speelt hij echter ook karakterrollen.

De heer MORRIËN stelt dan ook gaarne personen voor als *Alex. v. Veldern* in *Haar Familie* (v. J. Stinde), *Baron v. Streessen* in *De Salontiroler*, *Prizlwitz* in *Mijn Naam is Lehmann*, *Luitenant Starke* in *Op Manoeuvre* e. d. Verder noemen wij zijn *Eilert Lönborg* in Ibsen's *Hedda Gabler*, *Talvane* in *Dokter Rameau*, *Van Lent* in *De Werkstaking*, *Kapt. Courtenay* in *De Lotgevallen van Juffr. Trilby*, *Akim* in L. Tolstoj's *Macht der Duisternis*, de *Pastoor* in *Zwarte Griet*, *François I* in *Twee Diana's*, *Le Daim* in *Gringoire* enz.

Zijn creatie van *Don Quichot*, in P. Langendijk's blijspel van dien naam, bracht hem in den laatsten tijd als tooneelspeler meer naar den voorgrond (Dec. 1898 e. v.).

MEVR. A. MULDER-ROELOFSEN.

MEVR. A. MULDER—ROELOFSEN als *Kaat Mossel*.

t. L. v. D. WINKEL, Rotterdam.

Mevr. A. MULDER-ROELOFSEN.

De talentvolle 1e actrice van den Tivoli-schouwburg te Rotterdam, ALEIDA ROELOFSEN, sedert Juli 1890 de echtgenootte van den heer JOH. MULDER, ontving haar opleiding voor het tooneel aan de Tooneelschool te Amsterdam. Den 29n Aug. 1869 te Roermond geboren, ging zij op aanraden van vrienden naar de hoofdstad des Rijks en op zestienjarigen leeftijd betrad zij voor het eerst de planken, terwijl zij nog op de Tooneelschool was.

Voornamelijk leerlinge van mevr. STOETZ, debuteerde mej. ROELOFSEN in het jaar 1888 bij het Theater-VAN LIER te Amsterdam, waar zij onmiddellijk in allerlei melodrama's moest mede doen o. a. als *Margaretha van Valois* in *De Bloedbruiloft*, *Nelly*, e. d. waardoor echter haar tooneelroutine in de 8 maanden die zij aan dit tooneelgezelschap verbonden was, niet weinig werd ontwikkeld. Toch was zij met een ingénue-rolletje in *De Salontiroler* op de Zaandamsche kermis begonnen.

Het volgende jaar zien we mej. ROELOFSEN bij KREUKNIET's gezelschap in den Salon, doch ook weer niet langer dan 9 maanden; in den vrijen tijd die hierop volgde, huwde zij met den heer MULDER.

Te Rotterdam was intusschen de Tivoli-schouwburg opgericht (Sept. 1890) en de directie, de heeren DE VOS en VAN KORLAAR, had mevr. MULDER—ROELOFSEN aan haar gezelschap weten te verbinden. Als *Héro* in *Veel Leven om Niets* (van Shakespeare) begon zij de twee jaren, die zij onder dit bestuur meemaakte en waarin zij tal van rollen creëerde, van welke wij als de voornaamste hier noemen die in *Het Goudvischje (Greta)*, *Cécile* in *Lotos*, *Fatsoen* e. a. Einde seizoen—'92 waren bijzondere oorzaken aanleiding, dat mevr. MULDER en haar gemaal het gezelschap

verlieten en een tournée gingen maken door ons land, tot het houden van voordrachten en kleine salonstukjes. Sept. 1893 echter brengt haar weer naar KREUKNIET terug, waar zij in den Variété-schouwburg debuteert met *Magda* en waar zij verder nog tal van groote creaties levert in de moderne stukken van dezen tijd: *Blanchette*, *Nora*, *Donna Diana*, *Suava* e. d. Wij vergaten nog te zeggen, dat mevr. MULDER kort te voren ook een tournée had meegemaakt met dit gezelschap, o. a. met *Nora*, dat zij bij VAN LIEB voor het eerst hier te lande had gespeeld en dat nu door het gezelschap-KREUKNIET werd gelanceerd.

Sinds Sept. 1894 tot op heden is mevr. MULDER sociétaire van het gezelschap van den Rotterdamschen Tivoli-schouwburg. Van haar tallooze creaties dáár noemen wij, ter karakteriseering: *Thérèse Raquin*, *Blanchette*, *Mevr. Toupinel*, de titelrol in *Een Moeder (Allan's wife)*, *Toinette* in *De Zwerver*, *Elisa* in *De Onceerlijken*, *Mevr. Kakelberg* in *Het Poortje*, *Anna* in *De Werkelijkheid*, verder in *In Kleinen Kring*, *Recht op Geluk*, *Het Geld*, *Fatsoen*, en kort geleden als *Kaat Mossel*, dat door haar creatie een waar volksstuk is geworden (het beleefde ongeveer 80 voorstellingen achtereen.)

Mevr. MULDER, die sedert 1895 leerares in voordracht is aan de Kon. muziekschool te 's Gravenhage, verleende o. m. haar medewerking op den Esmoreyt-avond v. h. Dordtsche Taalcongres (1897), bij de Vondelviering te Amsterdam (1889) en als regisseuse bij de opvoeringen van de kinderoperette *De drie Kaboutertjes* bij gelegenheid der Tentoorst. v. Vrouwenarbeid te 's Gravenhage (Aug. en Sept. 1898).

MANTA VAN NIEUWLAND.

MANTA VAN NIEUWLAND.

MANTA VAN NIEUWLAND, die 21 Febr. 1842 te Rotterdam werd geboren, begon zijn tooneelloopbaan als dilettant met de rol van *Salvator* in *De Bouwvallen van Santa Fé* in de Kleine Komedie aldaar. JAN ALBREGT engageerde hem voor zijn gezelschap en zoo trad hij in Sept. 1867 voor het eerst op bij de firma ALBREGT & VAN OLLEFEN in *Arthur of 16 Jaar later*. Hier bleef hij tot 1874, ging toen over naar de combinatie LE GRAS, VAN ZUYLEN & HASPELS en ging in Sept. '81 met W. v. ZUYLEN mede naar den Kleinen Schouwburg, welke directie in 1884 overging in de Rotterdamsche Schouwburg-Maatschappij.

Met deze laatste maakte hij de debâcle mede, waardoor hij gedurende een maand of acht zonder bepaald engagement was; doch den 15n Aug. 1886 trad hij op als mede-directeur in de combinatie ALEX. FAASSEN & Co., die tot in 1891 genoemden Kleinen Schouwburg bleef bespelen.

Bij de ontbinding van dit gezelschap ging VAN NIEUWLAND met ingang van 1 Mei naar de Gebr. VAN LIER, waar hij ook thans nog is en waar hij sedert verschillende komische karakterrollen heeft gespeeld en gecreëerd. Zoo speelde hij 375 maal den agent *Sober* in Reyding's revue *Luilekkerland* en ook nog eenige malen den *Brave(n) Hendrik*. Verder speelde hij 200 maal *Picard* en ruim 60 maal *Jacques* in *De twee Weezen*.

De voornaamste creaties van VAN NIEUWLAND's repertoire zijn: in *Vorstenschool*, *S of Z*, *East Lyne*, *Moederzegen*, *Een bittere Pil*, *De Koerier van Lyon*, *Anne-Mie*, *Zwarte Griet*, *Jack Sheppard*, *Dumouche* in *Het Drama van de Rue de la Paix*, *Fanferdoule* in *Judas*, *Baas van Vijgen* in *Hannes*, *Hofnar Pluggy* in *Jane Shore*, *Dumm* in *Niobe*, *Willem* in *De Kuipersleerling*, *Tranio* in *De getemde Feeks*, *Jacques Bonhomme* in *De Bloemenverkoopster*, *Brigard* in *Frou-Frou*, enz.

In 1880, met het Rotterdamsche gezelschap, trad VAN NIEUWLAND ook te London op, als *Kwak* in R. Faassen's *Anne-Mie*, terwijl hem bij zijn 25-jarig jubilé als tooneelspeler, behalve ontelbare blijken van belangstelling, ook een aantal prachtige cadeaux werden vereerd.

D. B. W. VAN OLLEFEN.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

D. B. W. VAN OLLEFEN.

DANIËL BARTHOLD WILLEM VAN OLLEFEN, geb. te Amsterdam den 22n Mei 1860, is zooals zijn naam reeds aanduidt — de bekende directeur VAN OLLEFEN was zijn vader — een tooneelkind geweest op end' op.

Als *de Jongen in Bartelman's tijden* kwam hij voor het eerst op het tooneel (in den Gr. Schouwburg te Rotterdam), waarbij o. n. J. H. ALBREGT de titelrol vervulde, de oude heer VAN OLLEFEN de bakker *Boldau*, W. v. ZUYLEN *Brandmeijer* en mevr. DE VRIES *Mevr. Bartelman* waren. Maar zijn eigenlijk debuut had plaats in het Zomertheater van „Het Nederl. Tooneel”, als *William in De Grafkelders der grijze Monniken*.

Sedert dien heeft de heer VAN OLLEFEN onder heel wat directies gespeeld: onder VAN OLLEFEN, MOOR & VELTMAN; onder WILLEM VAN ZUYLEN, bij VAN HAMME in den Parkschouwburg, onder ALEX. FAASSEN, later weër te Amsterdam bij KREUKNIET & MUTTERS, bij CH. DE LA MAR, — tot hij eindelijk bij „Het Ned. Tooneel” te land kwam, waar hij het emplooi van salon-komiek vervult.

VAN OLLEFEN'S voornaamste creaties, uit vroeger tijd vooral, waren: *Bloemhaven in S of Z*, *de Apotheker in Inkwartiering*, *Pétillon in Bébé*, *Harry Blount* en *Ivan Ogareff in Michael Strogoff*, *Bertrand in Marie-Jeanne*, *Choppard in De Koerier van Lyon*, *Polyte Louchon in Kleine Jacques*. enz. Verder noemen wij *Boldau in Een Man van de Wereld*, *Angelotti in Flora Tosca*, *Neipperg in Mad. Sans-Gêne*, *Gaston in Marguérite Gautier*, *Willebord in Gijsbr. v. Aemstel*, *Riscara in Het Albumblad*, *Majoor Von Ruthenstein in Politiek*, *Antonio in Veel Leven om Niets*, enz.

MEVR. H. W. A. VAN OLLEFEN—KLEY.

Mevr. VAN OLLEFEN—KLEY als *Lysion* in *De Atheensche Vrouw*.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

Mevr. H. W. A. VAN OLLEFEN-KLEY.

Mevr. HELENA WILHELMINA ANTOINETTE VAN OLLEFEN, geb. KLEY, de echtgenoot van den heer D. B. W. v. OLLEFEN, verkeert evenals deze reeds vanaf haar prilste jeugd op de planken.

Te Rotterdam den 18n Jan. 1868 geboren, kwam zij zeer jong aan het tooneel bij het gezelschap van de firma LE GRAS, VAN ZUYLEN & HASPELS, om mede te figureeren en in de koren te zingen en zij was nog geen veertien jaar, toen zij voor het eerst een rolletje speelde, dat iets te beteekenen had: n.l. dat van den *Krantenjongen* in *De Roofvogels*. De directie voornoemd engageerde haar en zoo debuteerde zij als *Suzanne* in *De Wereld waarin men zich verveelt*.

Toen WILLEM VAN ZUYLEN zich afscheidde van het gezelschap en zelf de directie ging voeren in den Kleinen Schouwburg aan den Coolsingel, werd ook mevr. VAN OLLEFEN voor de nieuwe combinatie gewonnen en óók bleef zij dit theater bespelen met het gezelschap dat, onder de firma ALEX. FAASSEN & CO., de onder VAN ZUYLEN begonnen zaken voortzette. Toen ook deze directie ophield te bestaan, ging mevr. VAN OLLEFEN met haar echtgenoot, met wien zij intusschen was gehuwd, naar Amsterdam, en kwamen zij bij het gezelschap van de heeren KREUKNIET en MUTTERS, die den „Salon des Variétés” bespeelden. En evenals haar man kwam zij later bij CH. DE LA MAR en eindelijk bij de Kon. Vereen. Het Nederlandsch Tooneel, waarvan ook zij nog

steeds deel uitmaakt en waar zij het emplooi vervult voornamelijk van soubrette.

De voornaamste rollen door mevr. VAN OLLEFEN gedurende haar tooneelloopbaan gespeeld, zijn de volgende: *Brigitte* in *Bartelmans Lijden*, *Julie* in *Het Albumblad*, *Toni* in *Boezemvrienden*, *Beatrix* in *Veel Leven om Niets*, *Else* in *Een Man van de Wereld*, *Nancy* in *De Fabrieksbaas*, *Mina* in *De kleine Lord*, *Louise* en *Henriette* in *De twee Weezen*, *Angèle* in *Een verdoold Schaaap*, *Marie* in *Haar Thuis*, *Louise* in *Een glas Melk*, *Ursule* in *Mijnheer gaat naar buiten*, *Leentje* in *Het Leeuwerikje*, *Suze* in *Vriend Fritz*, *Bollette* in *De Vrouw der Zee*, *Herthe* in *De Sprookjes van tante Weideman*, *Valentine* in *Mijn Huishoudster*, *Marie* in *Parijsche Huwelijken*, *Baccarat* in *Rocamboles*, *Fantine* in *De Ellendigen*, *Rita* in *De Talisman*, *Suze* in *Sirocco*, *Lysion* in *De Atheensche Vrouw*, *Mevrouw Elöstedt* in *Hedda Gabler*, *Ida* in *Mevrouw Colas*, *Christine de Morieux* in *Een Onschuld*, *Juliette de Théclin* in *De kleine Lodewijk*, enz.

Onder directie van LE GRAS, VAN ZUYLEN en HASPELS trad mevr. VAN OLLEFEN (toen nog mej. KLEY) ook in verschillende kleine rollen op, ter gelegenheid van de tournée van dit gezelschap naar London (1880).

Mrs. CHRISTINE POOLMAN.

Mevr. CHRISTINE POOLMAN als *Marie* in *De Compagnon*.

KOENE & BÜTTINGHAUSEN Amsterdam

Mevr. CHRISTINE POOLMAN.

Mevr. ELISABETH CHRISTINE POOLMAN was negen jaar oud, toen zij in haar geboortestad Amsterdam, onder directie van DUPORT, voor het eerst het tooneel betrad in *De Kleine Waarzegster*. Tien jaren later, in 1869, debuteerde zij in den Stadschouwburg aldaar, onder het bestuur van ROOBOL en TIASINK, in *Vuur en Strijd*. Mevrouw KLEINE-GARTMAN, de groote Nederlandsche actrice, was haar leermeesteres geweest en haar lessen nog waren het, die zij zich gedurende de drie jaren dat zij op het Leidscheplein was, ten nutte maakte.

In 1872 voegde mevr. POOLMAN zich bij de Vereenigde Tooneelisten, waar zij vijf jaren deel van uitmaakte, totdat zij in 1877 overging naar het gezelschap van JUDELS en BOUWMEESTER. Van hier werd zij geëngageerd door de directie der Kon. Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel, het gezelschap dat zij sode t dien tijd niet meer heeft verlaten. Hier, bij de Koninklijke Vereeniging, vierde mevr. CHR. POOLMAN haar vijf en twintigjarig jubilé als tooneelspeelster (April 1895) in de rol van het dienstmeisje *Marie* in *De Compagnon* (van l'Arronge), waarvan een

portret deze regelen vergezelt. Onmiskerbare en tallooze blijken van waardeering vielen haar daarbij ten deel.

Ook vroeger reeds, van hooger hand, had mevr. POOLMAN een zeldzaam blijk van appreciatie ontvangen. Den 4n Maart 1881 n.l. vereerden HH. MM. de Koning en de Koningin haar een gouden armband met diamanten en saphiren, nadat zij voor HH. MM. de rol van *Claire* in *Amerikaansch of Niet* had gespeeld.

Behalve de voornoemde rollen speelde mevr. POOLMAN *Kreüsa* in *Medea*, *Melita* in *Sappho*, *Selma* in *Moeder en Zoon*, *Betje* in *Een bittere Pil*, *Chonchon* in *Moederzegen*, *Dorine* in *Tartuffe*, *Badeloch* in *Gijsbrecht van Aemstel*, *Clarisse* in *Pont-Arcy*, *Netje* in *Met Vuur gespeeld*, *Elsje* in *De Bruiloft van Kloris en Roosje*, de titelrol in *Het Melkmeisje van Voorburg*, *De Hertogin de Sonnaz* in *Motten* (van Ouida), *Mevrouw Klaus* in *Dokter Klaus*, *de Tante* in *Schulden*, *Prudence* in *Margaretha Gauthier*, *Julia* in *De Candidatuur van Bommel*, enz. enz.

Mevr. GUUSJE POOLMAN.

Mevr. G. POOLMAN als *Ophelia* in *Hamlet*.

Phot. L. v. D. WINKEL, Rotterdam.

Mevr. GUUSJE POOLMAN.

Mevr. GUUSJE (AUGUSTINA JOHANNA) POOLMAN, dochter van mevr. CHRISTINA POOLMAN, van wie zij ook haar tooneelopleiding ontving, werd geboren te Amsterdam den 14n Aug. 1870.

Zij begon haar tooneelloopbaan op haar 15e jaar, bij de Kon. Ver. Het Nederl. Tooneel, waar zij een jaar bleef, om daarna bij CH. DE LA MAR te debuteeren als *Emma* in *Dokter Klaus*, in het gebouw v. d. Werkenden Stand. Vervolgens maakte zij deel uit van het gezelschap van KREUKNIET en MUTTERS, directeuren van den Salon des Variétés, waar zij optrad in de verschillende nieuwere tooneelwerken, die door deze directie voor het eerst hier te lande werden opgevoerd, totdat in 1890 te Rotterdam de Tivoli-Schouwburg werd gesticht, waarvoor zij door de directie DE VOS & VAN KORLAAR werd geëngageerd, om gedurende vijf jaren, d. i. totdat deze directie ophield te bestaan, deel uit te maken van het gezelschap.

Na eenige jaren zonder engagement te zijn geweest, verbond mevr. POOLMAN zich, zomer-1898, bij de Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten, directie LE GRAS & HASPELS, waar zij het emploi vervult van soubrette en jeune première.

Mevr. G. POOLMAN creëerde, in haar Tivoli-jaren, o.a.

Maria in *Hel Goudvischje* (van W. G. v. Nouhuys), *Magda* in *Het Ouderlijk Huis* (v. Sudermann), *Kathinka* in *Onze Don Juans*, *Glorinde* in *Mr. en Mevr. Mongodin*, *Eve* in *Noodlot* (v. Couperus) *Musotte* (v. Guy de Maupassant) en speelde en zong de titelrol in *Juffrouw Nitouche*. Verder trad zij op als *Ophelia* in *Hamlet*, als *Beatrice* in *Veel Leven om Niets*, als *Athenaïs* in *Een verschrikkelijke Dochter*, a's *Louise* in *De twee Weezen* en als *Dora* in het stuk van dien naam (v. Sardou), een harer lievelingsrollen, benevens in talloze stukken van allerlei aard. Te Gent, Antwerpen en Brugge speelde zij eveneens *Hel Goudvischje*.

MEVR. POOLMAN, die bij voorkeur karakterrollen vertolkt -- liever ernstige dan komische, is, zooals men weet, thans verbonden aan het gezelschap der Verecnigde Rotterdamsche Tooneelisten, directie LE GRAS & HASPELS.

HENRI POOLMAN.

HENRI POOLMAN als *Vader Rousset* in *Blanchette*.

HENRI POOLMAN.

HENRI POOLMAN werd 18 Juni 1853 in de registers van den Burgerl. Stand te Amsterdam onder de namen HENDRIKUS JOHANNES ingeschreven.

Zijn opleiding voor het tooneel kreeg hij bij het bekende kindergezelschap van VERWOERT in Den Haag, waarna hij, na velelei beslommingen door tegenstand van zijn ouders (die hem niet aan het tooneel wilden hebben), op 18-jarigen leeftijd debuteerde in Tivoli te Amsterdam, onder directie van HENRI MORRIËN, in *Het Huwelijksvoorstel op Helgoland*. Het was in een zéér belangrijke rol; hij had alleen te zeggen: „Ja, vader Pieter Pomp!!”... Weldra kreeg hij echter betere rollen en nadat hij 15 maanden als milicien had gediend, kwam hij nog een jaar bij MORRIËN terug. In 1875 ging hij naar BOAS, JUDELS en LOUIS BOUWMEESTER; na vier jaren bij dit gezelschap te zijn geweest, verliet hij Amsterdam en ging, na eerst nog wat onder BLAASER en BAMBERG te hebben rondgereisd, naar VICTOR DRIESSEN te Antwerpen. Gedurende seizoen 1880—81 was POOLMAN bij EDM. HENDRICKX te Brussel, om vervolgens deel uit te maken van het gezelschap der Rotterdamsche afdeeling v. Het Nederl. Tooneel, als opvolger van WILLEM VAN ZUYLEN.

In 1886 ging POOLMAN opnieuw naar Amsterdam om onder CH. DE LA MAR in „Tivoli” te spelen, totdat hij in 1889 overging naar en in 1890 zelf directeur werd van den „Salon des Variétés”, met de HH. BLAASER, KREUKNIET en BIGOT samen, en in Maart 1894 wederom naar de Maasstad trok, om als 1e komiek met de directie DE VOS en VAN KORLAAR den Tivoli-schouwburg aan den Coolsingel te bespelen. Met den heer JOOSTEN nam hij in 1895 zelf de directie van dit theater in handen.

Gedurende het seizoen 1896—97 en '97—98 was POOLMAN zonder vast engagement; dien tijd bracht hij ten nutte vooral door het houden van monologen, waarvan vele van de hand van den heer A. KEYDING, den bekenden revue-schrijver, die ze speciaal voor den heer POOLMAN maakte.

Van zijn voornaamste creaties hier te lande — de in het buitenland vervulde rollen, bijna doorlopend in draken le rang, herinnert de heer POOLMAN zich liever niet! — noemen wij hier: *Vader Rousset* in *Blanchette* (van Brioux), *De Overste* in *Het Ouderlijk Huis* (v. Sudermann), *Mascarille* in *Belachelijke Hoofsche Juffers* en *de Baron* in *Liefde is geen speelgoed* (v. Molière), *Krogstad* in *Nora* (v. Ibsen), welke alle tot zijn lievelingsrollen behooren. Verder: *Lindeman* in *De Doofpot* (in welke revue van A. KEYDING hij een serie maakte van 226 voorstellingen!) *Willy Sodoms Ondergang* (Sudermann), *Ries* in *Svava* (Björnstjerne Björnson), *Brack* in *Hedda Gabler* (v. Ibsen), en een legio komieke rollen in allerlei blijspelen en kluchten, waarvan in *De Tante van Charley*, *De Lotgevallen van Juffr. Trilby*, *De Nieuwe Jongen* en *Tommy Dodd* ook het tegenwoordig Engelsch tooneel tegenwoordiging vond.

Voor het seizoen 1898—'99 is de heer POOLMAN opnieuw verbonden aan het Tivoli-gezelschap te Rotterdam. Zijn terugkomst daar (Nov. '98) vierde hij met *Bruniquel* in A. BISSON'S *Een dolle Wereld*. Later speelde hij er o. m. *Vetlasoupe* in Langendijk's *Don Quichot* en den 24en Febr. 1899 vierde hij er, in de rol van *De Vrek* (van Molière), onder talloze blijken van belangstelling zijn 25-jarig jubileum.

W. POTHARST.

W. POTHARST.

WILLEM POTHARST stamt uit een ware kunstenaarsfamilie: zijn vader en grootvader reeds waren tooneelspelers. Terwijl hij nog heel jong was liet zijn vader, die bij het gezelschap van STOETE, JACQUI & SCHREUDER speelde, hem naar Groningen komen om vioolspelen te leeren. Maar dit lukte niet erg, wjl de jonge WILLEM liever tooneelstukken van buiten leerde. Door ziekte van den zoon van STOETE, werd WILLEM onverwachts geroepen om hem te vervangen in *Abellino, de groote Bandiet*, als *Memmo*, en nu was zijn tooneelloopbaan begonnen. Achtereenvolgens nu kwam hij onder de directies L. HARTLOOPER (1867), L. BOUWMEESTER & BAMBERG te Rotterdam, BOUWMEESTER & JUDELS (Salon, Amsterdam), VALOIS (Den Haag), waar hij grootere rollen begint te spelen; daarna bij Het Nederl. Tooneel te Amsterdam; vervolgens bij Gebr. VAN LIER als eerste rol en regisseur, waar hij zes jaren bleef. Hierna zien we hem twee jaren bij EDM. HENDRICKX te Brussel, en als hij in het vaderland terugkomt, gaat hij weer bij VAN LIER, waar hij in Febr. '92 zijn zilveren jubileum viert als tooneelspeler in *De Graaf de Monte Christo*. Ook hier blijft hij weer een paar jaren; dan wordt hij gedurende drie seizoenen directeur van den Salon des Variétés en van den Parkschouwburg, om eindelijk in 1893 op te treden als mede-bestuurder en regisseur van het geze'schap van het Paleis voor Volksvljht, als hoedanig hij thans werkzaam is.

De voornaamste creaties van den heer POTHARST zijn: *Quasimodo* in *Esmeralda*, *Burl* in *Stella*, *Maurice* in *De Gifmengster*, *De Matroos*, *Ben Leil*, *Henriot* in *De Bloemenverkoopster*, *Henri* in *Laurierboom en Bedelstaf*, *Gaston van Frankrijk*, *De Gebochelde*, *De zwarte Dokter*, *Ruy Blas*, *William* in *Jane Shore*, *Karel Moor* in *Schiller's Roovers*, enz. enz.

MEVR. POTHARST—GRADEB.

Mevr. POTHARST-GRADER.

Ook mevr. POTHARST geb. GRADER stamt, evenals haar echtgenoot, uit een familie die reeds in het begin dezer eeuw een naam had op tooneelgebied. Al zeer vroeg dan ook speelde zij kleine rolletjes.

Haar eerste engagement kreeg zij bij den heer A. VAN LIER, waar zij den heer W. POTHARST leerde kennen die haar in 1887, op 21-jarigen leeftijd, huwde. En met dezen maakte zij ook al de veranderingen van directie mede. Vooral te Brussel liet mevr. POTHARST een uitstekenden naam achter als actrice, terwijl zij ook thans nog met veel succes jeune première-, jonge moeder- en soubrette-rollen vervult.

Haar voornaamste creaties zijn: *Ophelia* in *Hamlet*, *Desdemona* in *Othello*, *Clara* in *De Industriel van Pont-Avesnes*, *Margot de Bloemenverkoopster*, *Een Martelaer*, *Coralie* in *De Zoon van Coralie*, *Margot* in *Marmoren Beelden* en vele andere.

Mevr. A. RÖSSING—SABLAIROLLES.

Mevr. A. RÖSSING—SABLAIROLLES als *De Verloren Zoon*.

Mevr. A. RÖSSING-SABLAIROLLES.

Mevr. ANNA RÖSSING-SABLAIROLLES, de echtgenoot van den bekenden tooneelcriticus J. H. RÖSSING, werd 7 Febr. 1863 te Rotterdam geboren. Zij is de dochter van den scheepsgezagvoerder WM. SABLAIROLLES en Mevr. JOH. SABLAIROLLES geb. GEVERDING. Wijlen mevr. SUZE SABLAIROLLES, de vermaarde tooneelspeelster van weleer, was haar tante.

Zij en de heer SCHULZE waren de eersten die het eindexamen van de Tooneelschool erlangden. In hetzelfde jaar als deze debuteerde zij bij de Kon. Ver. Het Nederl. Tooneel te Amsterdam, met het ingénuerolletje in *Juffrouw Bos* van H. J. Schimmel. Mevr. KLEINE-GARTMAN was haar voornaamste leermeesteres geweest en als haar beschermeling bleef zij zes jaren aan „de Kouinklijke” verbonden. Zij trad hier in dien tijd vooral op in ingénuerrollen, o. a. in al de werken van Justus van Maurik, die zij creëerde; als *Jeanne Raymond*, later als *Suzanne* in *Een Wereld waarin men zich verveelt*; *Antoinette* in *De Vonk*; *Lucienne* in *De Ideeën van Mevrouw Aubray*; *het meisje in Niemand sterft van blijdschap*; *het kind in Lady Tartuffe*; *de Freule in Onze goede Buitenlui*; *Morsebelletje* in *Moortje* van Bredero, enz. Zij creëerde de rol van *Ika* in *Inkwartiering* en vele andere rollen in Duitsche blijspelen, als *De beroemde Vrouw*, *Vrouwen-Studenten*. Ook speelde zij *Jolanthe*. In *Een wereld waarin men zich verveelt* zag de wereldvermaarde Fransche criticus FRANCISQUE SARCEY haar te Amsterdam spelen en schreef in *Le Temps* waardeerdend over haar. Ook de Fransche romanschrijver OHNET, die haar in Fransche stukjes zag spelen, noemde haar met onderscheiding. In dien tijd ook had de beroemde Duitsche actrice MARIE SEEBACH, na kennismaking, haar aangeboden om eenigen tijd haar gast te zijn op haar villa te St. Moritz, van welk aanbod mevr. RÖSSING, met verloop van den Raad van Beheer van het N. T., gebruik maakte om gedurende drie maanden van de lessen der groote Duitsche te profiteeren, iets wat haar later vooral (in 1896) uitmunten is te stade gekomen toen zij, naast POSSART als *de Rebbe*, de rol van *Suze* (in het Duitsch) in *Freund Fritz* vervulde; W. v. ZUYLEN vervulde de titelrol, H. SCHWAB de rol van den landmeter. Duitsche bladen prezen haar zuivere en juiste uitspraak van het Duitsch. Met mevr. SEEBACH had zij ook de rol van *Gretchen* in Goethe's *Faust* ingestudeerd, om die later bij het N. T. in

't Hollandsch te spelen; maar dat is er, ondanks beloften, nooit van gekomen!...

Op het P. C. Hooffteest droeg mevr. RÖSSING-SABLAIROLLES gedichten van *Hooff* voor en speelde er met JAN C. DE VOS een tooneel uit Hooff's *Granida*. Met de Bredero-feesten werd zij wederom uitgenoodigd een vers voor te dragen van dezen dichter. Twee malen trad zij te Leiden voor de Leidsche studenten, op uitnoodiging, als voordraagster op. Ook heeft zij, daartoe geïnviteerd, te Londen in de Hollandsche Club een voordracht gehouden. Op den gedenkdag van Vondel te Keulen, sprak zij namens aanwezige Hollanders de Duitsche actrice die in de Duitsche vertaling van Vondel's *Jeftha* in de hoofdrol was opgetreden, op het tooneel toe en bood haar namens de Hollanders een krans aan.

Van het Nederl. Tooneel ging mevr. RÖSSING naar het gezelschap van KREUKNIET, in den Salon des Variétés, waar zij de bekende abonnementsvoorstellingen meëmaakte en waar zij o. a. optrad, na gedebuteerd te hebben met *Nora* van Ibsen, als *Mevr. Alving* in *Spoken*, *Hedda Gabler*, *Blanchette*, *De verloren Zoon*, *Magda*, *Dorine* in *Tartuffe*, *Marinette* in *Verliefdentwist* enz. Het jaar, vóórdat dit gezelschap uit elkaar ging, had mevr. RÖSSING het verlaten; zij had er drie jaren doorgebracht (1 Sept. 1890—93). Daarna speelde zij eenigen tijd in het Grand Théâtre, directie Gebr. VAN LIER, om het seizoen 1893—94 door te brengen bij het Tivoli-gezelschap te Rotterdam, waarna zij toetreedt tot het Nieuw Nederl. Tooneelgezelschap van J. G. DE GROOT, om in verschillende stukken de hoofdrollen te vervullen, o. a. in Ibsen's *Bouwmeester Solness*.

Sedert 1 Sept. 1896 is mevr. RÖSSING weér terug bij het Nederl. Tooneel; zij vervult daar geen vast emplooi, doch vertolkt er óók nog wel ingénues en jeune-première's. In *Dokter Klaus* speelde zij er eerst *Emmy*, later *Julie*, in *De Maagd van Orleans* de rol van *Agnes Sorel*, *Dora* in *Boezemvrienden*, *Frosine* in Molière's *Vrek* enz.

Ook heeft mevr. RÖSSING veel aan literairen arbeid gedaan. Zij schreef novellen, vertaalde romans uit het Duitsch of Fransch, en schreef ook nu en dan in periodieken, o. a. in het tijdschrift *De Lantaarn*. De meest bekende roman die zij vertaalde is *De gouden Slang*, uit het Duitsch van H. HEIBERG.

WILLEM C. ROYARDS.

W. C. ROYAARDS als *Franz Moor* in *De Roovers*.

Phot. F. VON PÖPPINGHAUSEN, Rotterdam.

WILLEM C. ROYAARDS.

ROYAARDS is op het oogenblik niet in ons land; maar hij is óók niet aan een buitenlandschen schouwburg verbonden. Hij is en blijft een Nederlandsch tooneelspeler, al maakt hij thans ook te London een studie van de Engelsche taal en van het Engelsch tooneel.

WILLEM CORNELIS ROYAARDS werd 21 Jan. 1867 te Amsterdam geboren. Zijn familie had hem voor marine-officier opgeleid, waarvoor hij reeds adelborst te Willemsoord was; maar de kunst trok hem meer aan dan de zee, zoodat hij na ongeveer drie jaren (Sept. 1882—Febr. 1886) zijn marine-studiën opgaf.

Na een paar maanden aan de Tooneelschool te hebben doorgebracht, speciaal onder leiding van wijlen mevr. CHR. SROETZ, trad hij op als volontair bij CH. DE LA MAR, in het Gebouw v. d. Werkenden Stand, en wel als *De zwarte Dokter* in *De Orgeldraaier*. In het voorjaar van 1887 werd hij voor een jaar geëngageerd bij Het Ned. Tooneel te Amsterdam en toen — werd hij reiziger voor een uitgeversfirma aldaar, omdat hij zonder engagement bleef als acteur.

Kort daarop kwam hij bij den heer VAN LIER, in het Grand Théâtre, weer aan het tooneel terug, om in '89 over te gaan naar de directie-KREUKNIET in den Salon des Variétés, waar hij o. m. *Dr. Rank* in *Nora* creëerde. Gedurende 1890—1891 zien we ROYAARDS opnieuw bij Het Nederl. Tooneel, terwijl hij daarna te Rotterdam zich laat inlijven bij het gezelschap van den

nieuw-opgerichten Tivoli-schouwburg, directie DE VOS & VAN KORLAAR. — In de drie jaren, die hij hier doorbracht, speelde hij onder veel ander belangrijks: *Hamlet*, *De Student thuis*, *Lotos*, *Het Goudvischje*, *Eerloos*.

In 1895 ging ROYAARDS opnieuw naar Amsterdam, om voor de derde maal een engagement bij de Koninkl. Vereeniging te aangaan. En in dit volgend seizoen speelde hij *Svengali* in *Trilby*, *de Dienaar* in *Oedipus*, *Erhard* in *John Gabriel Borkman*, en kleinere rollen in *Marg. Gautier*, *Fedora*, *Rodolphe* in *Vie de Bohème* en nog eenige andere. Daarom ook, nadat hij te Berlijn in het *Neue Theater* (53 maal) en in het *Aquarium-Theater* te Sint-Petersburg een reeks gastvoorstellingen had gegeven als *Svengali* (in de Duitsche taal, met het gezelschap dier schouwburgen), nam hij met ingang van Oct. 1897 een engagement aan bij de firma LE GRAS & HASPELS te Rotterdam, waar hij den 9n Nov. als *Franz Moor* in *De Roovers* van SCHILLER debuteerde en waar hij o.m.a. ook *Rabagas* in het stuk van dien naam en *Dr. Rank* in *Nora* gaf. Na eindiging van het seizoen 1897-'93 hernieuwde hij zijn contract niet en sedert dien vertoeft de heer ROYAARDS in Engeland, zooals wij hierboven reeds vermeldden.

Mevr. J. SAALBORN-DE GROOT.

Mevr. J. SAALBORN—DE GROOT.

Mevr. JEANNE SAALBORN—DE GROOT, de echtgenoot van den bekenden regisseur en voorn. opera-directeur ALEX. SAALBORN, werd 18 April 1865 te Amsterdam geboren. Als pensionnaire van wijlen Z. M. Koning Willem III trad zij voor het eerst op in de rol van *Louise* in *Kabaal en Liefde* van SCHILLER bij de directie LE GRAS, VAN ZUYLEN & HASPELS, in den Grooten Schouwburg te Rotterdam; zij was toen 18 jaren oud. Nadien kwam zij bij A. VAN LIER te Amsterdam, terwijl zij seizoen 1897—98 in het Paleis voor Volksvlucht speelde, onder de directie BARENDSE.

Voornamelijk speelde mevr. SAALBORN de jeugdige-dramatische rollen, als *Claire de Beaulieu* in *De Industriël van Pont-Avesnes*, *Denise*, *Charlotte Corday*, *Deborah*, *Marie Antoinette*, *Maria Stuart*, *Desdemona* in *Othello*, *Dora*, *Sappho* (de moderne en de Grieksche) e.d. In *Denise* en in *Zonder Naam* (v. R. FAASSEN) trad mevr. SAALBORN ook op te Antwerpen, toen het bovengenoemde Rotterdamsch gezelschap daar voorstellingen gaf.

Toen Z. M. WILLEM III nog leefde, speelde mevr. SAALBORN ook meermalen voor het Hof. Wijlen de Koning schonk der artieste een gouden W als blijk van waardeering.

MINA SABBACH.

MINA SASBACH als *Loyse* in *Gringoire*.

Phot. C. E. MÖGLE, Rotterdam.

MINA SASBACH.

Mejuffr. WILHELMINA CORNELIA SASBACH werd 23 Oct. 1875 te Amsterdam geboren. Op haar dertiende jaar ging zij naar de Tooneelschool en hoewel het toen nog een zes-jarigen cursus was, verliet zij deze reeds in 1893, doordien zij een jaar vóór haar eindexamen tusschentijds een engagement kreeg bij het Tivoli-gezelschap te Rotterdam, directie DE VOS en VAN KORLAAR.

Op haar 13e jaar ook was zij reeds vóór het voetlicht gekomen als *Suzanne* in *Roger de Geschandvlekte*, bij Het Nederl. Tooneel te Amsterdam; en toen zij bij deze Koninklijke vereeniging twee jaar later in *De Kleine Lord* was opgetreden, werd haar door den Raad van Beheer een gouden ho:loge met inscriptie als herinnering daaraan aangeboden.

Bij „Tivoli” debuteerde mej. SASBACH met de rol van *Marie* in Sudermann's *Ouderlijk Huis* (Maart 1893) en sindsdien is zij er voortdurend aan het gezelschap verbonden gebleven, óók toen het in 1895 een sociétaire vennootschap werd, waarbij mej. SASBACH eveneens sociétaire werd. Dáár speelde zij tal van jonge dramatische rollen, maar ook *ingénues* en *jeune-première's* vervulde zij dikwijls. Tot haar lievelingsrollen behooren creaties als *Julia*, *Ophelia*, de *Maagd van Orleans*, in het kort: alle rollen waar een groote poëtische gedachte uit spreekt. Haar *Loyse* in *Gringoire*, waarvan nevenstaand portret een zeer schoon beeld geeft, behoort dan ook tot het beste dat zij te zien gaf. Daartoe behoort eveneens haar *Sofia* in Rovetta's *Werkelijkheid*, haar *Dina Murink*

in *De Werkstaking* van Brandt van Doorne, *Rosette* in *Liefde is geen Speelgoed*, *Madelon* in *Belachelijke hoofsche Juffers*, *Trudi* in *Professor Crampton*, *Klaartje* in *Sodom's Ondergang*. Verder herinneren wij aan haar spel in Pailleron's *Muisje*, in Langendijk's *Krelis Louwen* (als *Alida*), als *Suze* in *Vriend Frits*, als *Alice* in Van Eeden's *Poortje*, als *Suzanne* in *Thérèse Raquin* (van E. Zola). En om de tegenstelling van deze, noemen wij haar als *Operette-Koningin Ilona* (in A. Reyding's bewerking), *Françoise* in *Villa Blancmignon*, *Ella* in *De Tante van Charley*, *Mela* in *O! Mijnheer!*, *Suzanne* in *Het Bal masqué*, *Juliette* in *Drie Vrouwen voor één Man*, *Klara* in *In den Gemeenteraad* en dergelijke.

Mej. SASBACH creëerde op het eind van het vorige seizoen de rol van *Joseph* in Vondel's klassieke *Joseph in Dothan*. Deze creatie behoort zeker tot het beste, wat deze jonge tooneelspeelster gedurende haar tooneelloopbaan heeft gegeven. Zooals men weet heeft zij, met den heer ERFMANN en mevr. NELLY DE HEER, het Tivoli-gezelschap na het einde van seizoen '97-'98 verlaten.

RUDY SCHEFFER.

RUDY SCHEFFER.

Mej. HERMINE RUDOLPHINE MARIE SCHEFFER, in de tooneelwereld en van de programma's bekend onder den meer eenvoudigen naam van RUDY S., is een Javaansche van geboorte, — d. w. z. zij zag te Buitenzorg, op Java, voor het eerst het levenslicht. Haar opvoeding kreeg zij voornamelijk in het moederland, waar zij zich eerst moest toeleggen op het onderwijs, volgens den wil van haar moeder, een Ind.-officiersweduwe; daarna vertrok zij naar Engeland, waar zij bij een familie, in een klein plaatsje bij Londen, bijna twee jaren doorbracht als gouvernante.

Eerst betrekkelijk laat kreeg zij de verlangde toestemming om de vaklessen te gaan volgen aan de Tooneelschool te Amsterdam (1894), waar zij twee jaren leerling was en van waar zij den 12n Mei 1896 bij de Kon. Ver. „Het Nederlandsch Tooneel" debuteerde als *Marie Schwartz* in *Haar Thuis* (*Heimath van Sudermann*). Aan „de Koninklijke" is mej. SCHEFFER nog steeds verbonden. Wij zagen van haar o.a. *Frida Foldal* in *John Gabriël Borkman*, *Adelgund* in *Gijsbrecht van Aemstel*, *Lise* in *De Candidatuur van Bommel*, *Rosine Charbonneau* in *De Contrôleur van de Slaapwagens*, *Mary* in *Schulden* (van v. Moser en Trotha), enz.

C. C. VAN SCHOONHOVEN.

C. C. VAN SCHOONHOVEN als *Graaf Zaccarina* in *Ghismonde*.

C. C. VAN SCHOONHOVEN.

CORNELIS CHRISTIAAN VAN SCHOONHOVEN, geb. te Amsterdam den 12n Oct. 1851, was reeds eenigen tijd op een kantoor, om opgeleid te worden voor den handel, toen hij er in slaagde den tegenstand zijner ouders te overwinnen ten einde aan het tooneel te komen. Hij debuteerde in den Grooten Schouwburg te Rotterdam, onder directie van ALBREGT & VAN OLLEFEN, als *J. De Medicis* in *Lazaro de Veehoeder*, in het jaar 1874. En aan dit gezelschap was hij gedurende twee seizoenen verbonden.

Toen te Amsterdam de vereeniging „Het Nederl. Tooneel” werd opgericht, werd SCHOONHOVEN geëngageerd om deel uit te maken van het nieuwe gezelschap, en sedert dien tijd is telkens zijn engagement bij „de Koninklijke” vernieuwd. Hij en de heeren DE JONG, WENSMA en TOURNIAIRE zijn dan ook op dit oogenblik de nestoren van „Het Nederlandsch Tooneel”; zij zijn er vanaf den 1n Sept. 1876, zonder na dien datum ooit deel uitgemaakt te hebben van een ander gezelschap!

De heer SCHOONHOVEN, die evenals de meesten met kleinere rollen is begonnen, speelde vroeger vooral de „marqués”. In den laatsten tijd speelt hij ook wel *raisonneurs*- en karakterrollen, die alle te zamen natuurlijk een groot aantal vormen. Een „officieele”

rol van hem, waarvoor zijn figuur hem uitstekend te stade komt — evenals voor vele andere trouwens — is de titelrol in Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel*. Zeer eigenaardig krijgt hij telkens wanneer hij op Nieuwjaarsdag van elk jaar te Amsterdam deze rol vervult, vandenzelfden vereerder (al jaren lang) een krans... Hoe de heer SCHOONHOVEN de oude Hollandsche verzen zegt, heeft men nog kort geleden óók kunnen vernemen (Dec. 1898 en vervolgens) in de door hem vervulde titelrol in P. Langendijk's *Don Quichot*.

Eenige voornamen rollen van zijn repertoire zijn, behalve de bovengenoemde: *Scarpia* in *Flora Tosca*, *George Duval* in *Marguërite Gautier*, *Alonzo* in *Joan Woutersz.*, *Holofermus* in *Judith*, *Jago* in *Othello*, *Tiresias* in *Oedipus*, *Thrasyllus* in *De Atheensche Vrouw*, *Graaf Dunois* in *De Maagd van Orleans*, *Tiresias* in *Antigone*, *Dominé Tangelaan* in *De Candidatuur van Bommel*, *Dr. Gijs ten Does* in *Een Kriezis*, *Joost Buyck* in *Zonsopgang* enz.

C. J. SCHULZE.

C. J. SCHURZE als *Luitenant Joli* in *Zijn Meisje komt uit*.

C. J. SCHULZE.

CORNELIS JOHANNES SCHULZE, de 1e komiek van „Het Nederlandsch Tooneel” op het Leidscheplein te Amsterdam, werd 24 Mei 1860 te Arnhem geboren.

Reeds in zijn jongensjaren haalde hij allerlei guitenstreken uit en als „de duivel van het dorp Oosterbeek” stond hij in den heelen omtrek bekend... Stroopen en appelen „moeren” behoorden tot zijn liefste bezigheden en met deze artistieke hoedanigheden beladen, die tot zijn 13e jaar dan ook zijn hoofddeugden uitmaakten, ging hij in 1873 naar de Tooneelschool.

Vijf jaren volgde hij er het onderwijs en nadat hij op zijn 18e jaar het einddiploma had behaald, debuteerde hij bij de Koninkl. vereeniging „Het Nederlandsch Tooneel” met *Gaspard den krantenjongen* in Sardou's blijspel *Dames en Heeren van Pont-Arcy*. Tot op heden bleef hij aan dit gezelschap verbonden, waarvan hij thans een der verdienstelijkste leden is en waar hij, in zijn leuk-komische creaties, veel bijdraagt tot het succes van het vroolijk gedeelte van het repertoire.

SCHULZE, die heel veel van bloemen en dieren houdt en die zijn rust geniet in een hangenden tuin, van waaruit hij evenals wijlen NERO „zijn blik laat gaan” over Amsterdam, zonder echter lust

te gevoelen om zijn stad te zien verbranden — SCHULZE is bij uitstek komiek! Het publiek kent hem alléén als zoodanig — of beter: wil hem alleen als zoodanig kennen. Want toen hij eens in *De Maagd van Orleans* van Schiller in allen ernst de rol van *La Hire* vervulde, begon het „verehrte Publicum” telkens zóó te lachen als hij zijn mond ontsloot, dat even dikwijls bij zijn optreden de ernst van het oogenblik werd verstoord...

Zijn lievelingsrollen zijn dan ook: *Caussade* in *Vrienden van ons*, *Abt Constantijn* en *Harpagon* (in *De Vrek* van Molière), *Brummel* in *Veel Leven om Niets* en *Lancelot* in *De Koopman van Venetië*. Verder noemen wij van zijn repertoire: *De Student thuis* (van v. Eeden), *Zijn Meisje komt uit*, *Dr. Weller* in *Met Vuur gespeeld*, *Hertog van Mull and Cantyre* in *Molten*, *Ferd. Winkler* in *De Compagnon*, *Fourchambault*, *Brunois* in *Jaloersch*, *Heinz* in *Boezemvrienden*, *Don Annibal* in *De Avonturierster*, *Rooie Hannes* (v. Em. Seipgens), *Stephan* in *Het onbekende Meesterstuk*, *Majoor von Felsen* in *Schulden*, *De Admiraal* in *De Czarina*, *Vetlasoupe* in *Don Quichot* (van P. Langendijk), enz.

Vooraf zijn *Van Bommel*, een van zijn laatste creaties, in Dr. Juris' blijspel *De Candidatuur Van Bommel* maakte grooten opgang (Maart en April 1898 en vervolgens).

H. SCHWAB.

H. SCHWAB als *Narciss*.

Phot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

H. SCHWAB.

De tooneelspeler HERMANN SCHWAB ontving dramatisch onderricht van onze groote mevr. KLEINE-GARTMAN. Als *Dauphin* in *Lodewijk XI* (v. Delavigne) debüteerde hij in 1882 bij de Kon. vereeniging Het Nederl. Tooneel, maar ondanks den gunstigen afloop van zijn debuut deed hij daar bijna niets meer van betekenis. In 1891 ging hij naar de Rotterd. Schouwburgmaatschappij, dir. ALEX. SAALBORN. Daar kreeg hij wel werk, maar geen gage, zoodat het eigenlijk alleen een gelegenheid was ter ontwikkeling: hij speelde er *Kean*, *Uriel Acosta*, *Romeo*, *Armand Duval* en meer dergelijke. Vandaar dan ook dat hij naar Amsterdam terugging, eerst naar het gezelschap van het Paleis v. Volksvljht, dir. CH. DE LA MAR, en in 1893 naar de Nederl. Tooneelvereeniging, dir. CHRISPIJN. Hier debuteerde hij als *Koning George* in Multatuli's *Vorstenschool* en speelde hij de hoofdrollen in *Jeugd* (v. M. Halbe), *Rosmersholm*, *Verloren Paradijs*, *Klein Eyolf*, *Driekoningenvavond*, *Kean*, *Laurierboom* en *Bedelstaf*, enz.

Na twee jaren ging SCHWAB over naar het gezelschap der Gebr. VAN LIER van het Grand Théâtre. Hij speelde er naast mevr. JULIA VAN LIER-CUYPERS de hoofdrollen in de voornaamste stukken van het repertoire, als *Roze Kate* (*Everhard*), *Jane Shore* (*Richard Gloster*, een van zijn lievelingsrollen), *De Bedelaarster*, *Katharine Howard*, *Verborgten Geluk*, *De Industriëel van Pont-Avesnes* (*Philippe Derblay*), *Fedora* (*Loris Ipanoff*), *Het Satanskind*, *Anne-Mie*, enz. — toute la lyre. Ook maakte hij als *Julian Gray* de tournée mede van *Een Zondares*, die het gezelschap, met mevr. VAN LIER in de titelrol, naar België maakte.

En ook ging hij, in 1895, met de Nederl. Tooneelvereening mede naar Berlijn, die daar de bekende gastvoorstellingen gaf: *Anne-Mie*, *Manus de Snorder*, *Vriend Fritz*, enz.

SCHWAB nu bleef bij VAN LIER tot Sept. 1897. Daarna was hij tot December van dat jaar zonder engagement, waarna hij tijdelijk verbonden was aan het gezelschap-BARENDSE van het Paleis v. Volksvlijt. In Mei 1898 verbond hij zich voor de zomer-campagne, die onder directie van den heer JOS. VAN LIER gemaakt werd met een gezelschap, waarvan mevr. JULIA VAN LIER-CUYPEERS als eerste damesrol optrad, terwijl de heer SCHWAB met de jeune-premier's werd belast. Behalve de reeds vroeger genoemde rollen van het repertoire van VAN LIER, speelde hij nu ook *Henry de Sartorys* in *Frou-Frou* en eenige andere nieuwe creaties.

Met ingang van seizoen 1893-99 is de heer SCHWAB opgetreden als lid van het gezelschap der Nederl. Tooneelvereening (dir. A. v. D. HORST). Hij creëerde hier *Sangeorgi* in *Ontrouw* van Rob. Bracco en *Aaron* in *Ghetto* van Heyermans en speelde ook weer *de Kapelaan* in *Jeugd* van Max Halbe, *Urbain* in *De Tooneelspeler des Keizers* en andere rollen van vroeger.

Nog enkele bijzonderheden uit het leven van dezen kunstenaar mogen wij hier vermelden. In 1391 n.l. speelde hij, in het Duitsch (de taal zijner ouders), met de Duitsche actrice MARIE BARKANY, den *Romeo* in Shakespeare's drama en in 1896, naast POSSART, in *Manfred*, terwijl hij eenige dagen later, bij gelegenheid dat WILLEM VAN ZUYLEN, óók in 't Duitsch, *Freund Fritz* en POSSART den *Rabbi* speelde, de rol vervulde van den landmeter *Friedrich*.

Mevr. SCHWAB-WELMAN.

MEVR. SCHWAB—WELMAN als *Olga Soukareff* in *Fedora*.

hot. H. C. DE GRAAFF, Amsterdam.

neelvereeniging mede naar Berlijn, waar zij optrad in Rosier Faassen's *Anne-Mie*, in *Vriend Fritz*, *Manus de Snorder* en *Franecker Studentenleven*.

Het volgende jaar keerde mevr. SCHWAB naar de Nederl. Tooneelvereeniging terug, waar zij het seizoen 1896—97 meemaakte en van waar zij met September vertrok. Evenals haar man was zij nu tot December zonder engagement, zoodat toen beiden een plaats werd aangeboden aan het gezelschap van het Paleis v. Volkswijt, directie-BARENDSE, zij deze aannamen tot Mei 1893, om vervolgens de zomer-campagne mede te maken in het Grand Théâtre der heeren VAN LIER, waar mevr. SCHWAB optrad in *Fedora* (als *Gravin Olga Sougareff*), *Frou-Frou* (als *Louise*), *De Industriëel van Pont-Avesnes* (als *Athenais Moulinet*), enz. enz.

Sedert 1° September 1898 is ook mevr. SCHWAB weer bij de Nederl. Tooneelvereeniging, thans directie A. v. D. HORST, om er het emplot te vervullen van *grande coquette*, karakterrollen en wat de Duitschers noemen: *Representationsrollen*. Haar lievelingsrol *Louise* in *Vorstenschool* speelde zij hier tal van malen en haar illusie is, om eenmaal de rol van *Emilia* te mogen spelen in *Othello* van Shakespeare.

ENNY SNIJDERS.

Phot. F. VON PÖPPINGHAUSEN, Rotterdam.

ENNY SNIJDERS.

ENNY SNIJDERS, het aardige artiestje van den Tivoli-Schouwburg te Rotterdam, begon op haar 16e jaar komedie te spelen. Door toedoen van den heer WILLEM VAN ZUYLEN kreeg zij toen — het was bij de oprichting van genoemd gezelschap, in 1890 — een klein rolletje, *Pietje Hupstra* in *De familie Kegge*, waarmede zij in September debuteerde. Dat begin van haar tooneelloopbaan schijnt haar goed bevallen te zijn, want mej. SNIJDERS is sedert nog steeds aan het Tivoli-gezelschap verbonden en dat wel, ofschoon verschillende directies elkaar daar zijn opgevolgd.

Juffr. SNIJDERS heeft daar ook heel aardige rolletjes gespeeld, de een wat grooter en voornamer, de ander wat kleiner en minder voornaam. Wij willen er hier eenige noemen: *Aaltje* in *Het Poortje* van Fred. v. Eeden, *Meta* in *Werkstaking* van Brandt v. Doorne, *Marotte* in Molière's *Belachelijke Hoofsche Juffers*, *Emmy* in *De ongeloovige Thomas* en *Martha* in *Jan Ongeluk*, *Pauline* in Von Moser's *In den Gemeenteraad*, *Eliza* in *Kiespijn*, *Anny* in *De Tante van Charley*, *Marie Moulinier* in *Villa Blancmignon*, *Margid* in *Wedrennen*, enz.

F. TARTAUD.

F. TARTAUD als *Prins Hermann in Koningen*.

L. v. D. WINKEL. Rotterdam.

F. TARTAUD.

Dat tooneelspelen een gave is, die door oefening slechts kan worden *ontwikkeld*, — een natuurlijke gave, en geen kunst, dat bewijst ook de tooneelspeler, wiens naam hierboven wordt genoemd.

FRITS TARTAUD, geb. te Amsterdam, den 8n Mei 1859, had reeds van jongsaf aan veel neiging voor het tooneel. Daar zijn vader tooneelkapper was en hij voor dezen weleens een dames-coiffuurtje achter de coulissen mocht brengen, had hij gelegenheid om van de acteurs en actrices zoo nu en dan eens het een en ander af te zien, waarmede hij dan zijn voordeel deed als dilettant.

Als zoodanig speelde hij dan ook op een welda ligheids-soiree mede — de titelrol in *De Matroos* — toen LOUIS BOUWMEESTER hem „ontdekte” en hem kort daarna voorstelde om zich aan het tooneelgezelschap te verbinden, waarvan hij met BOAS en JUDELS de directie vormde. TARTAUD nam zijn voorstel aan en debuteerde, September 1876, in den „Salon” te Amsterdam, met *Markies de Prolles* in de *Twee Weezen*. Of het aan zijn plankenkoorts, aan de bedwelming van het voetlicht of wel aan de onhandigheid van zijn tegenstander te wijten was, dat is nooit uitgemaakt geworden; maar dienzelfden avond liep hij in het duel (met ROGER) een hevigen prik in zijn borst op, die gelukkig echter niet de gevolgen heeft gehad welke men ervan vreesde...

Tot '82 bleef TARTAUD bij deze directie en verwisselde ze daarna met die van W. LEMMENS te Antwerpen, waar hij (in den *Variété-schouwburg*) vooral succes had in *Het Regiment van Champagne*, — om daarna nog de laatste weken mede te maken van W. v. ZUYLEN's directeurschap in de Kleine Komédie te Rotterdam.

Met uitzondering nu van het seizoen 1889—90, gelurende 't welk hij o. a. met mevr. RÖSSING bij de Gebr. v. LIER te

Amsterdam speelde, is de heer TARTAUD sedert Sept. 1884 verbonden aan het gezelschap van de heeren LE GRAS & HASPELS, de Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten, en wel voor het emplooi van *fort jeune premier*. Als zoodanig vervulde hij een legio aantal rollen, terwijl hij nu en dan ook in „karakters” optrad. Van zijn uitgebreid repertoire, zonder te rekenen de rollen die hij wel eens voor anderen opnam, b.v. *Koenraad Deel* in R. Faassen's *Anne-Mie* voor WM. VAN ZUYLEN gedurende diens ziekte, noemen wij als de voornaamste: *Severo Torelli*, *Galeotto*, *Walther Sollau*, *Marius* in *Wel loevers der Menschheid* — vier lievelingsrollen van den heer TARTAUD —, *Pepi Freisinger* in *Twee gelukkige Dagen*, *Leopold* in *De Furchambault's*, *Henry de Sartorys* in *Frou-Frou*, *Paul* in *Nuurbloemjjes*, *Alberto* in *Marco Praga*, *Helmer* in *Nora*, *Didier* in *De Hinder aal*, *Franz Moor* in *De Roovers*, *Jason* in *Medea*, *Philippe* in *De Erfenis van Mr. Plumet*, *Landry* in *De Krekel*, de dokter in *Tilly*, *Herman* in *Vorstenschool*, *Van Possel* in *Aleid* (van Multatuli), *Philippe Derblay* in *De Industriël van P. Avesnes*, *Gervais* in *De Baas*, *Armand* in *Marguerite Gautier* (met mevr. FRENKEL—BOUWMEESTER in de titelrol), *De Smid* in VAN ZUYLEN's tooneelspel *'t Is maar een Smid*, *Jozef* in Faassen's *Zwarte Griet*, enz. enz.

TARTAUD's innige wensch om den *Othello* te spelen is in het afgelopen jaar niet verwezenlijkt. Zijn directie heeft hem echter schadeloos gesteld door *Jean Roule* in *Mirbeau's Slechte Herders*, de rol die hij voor zijn benefiet koos en die hem ten volle tot eer heeft gestrekt! Dat was de algemeene opinie van collega's, critiek en publiek, een waardig slot voor het seizoen 1897—98.

M. J. TERNOOY APÈL.

M. J. TERNOOV APÈL als *de Rebbe* in *Ghetto*.

M. J. TERNOOY APÈL.

MARIE JACQUES TERNOOY APÈL was van huis uit niet bestemd om tooneelspeler te worden. Te Amsterdam den 15n Juni 1867 geboren als de zoon van den kunstzinnigen predikant Dr. K. F. TERNOOY APÈL, bezocht hij na de part. school v. d. Hr. JELGERHUIS SWILDENS het Amsterdamsch gymnasium, waar o. a. HOFDIJK, dr. H. C. MULLER en TACO H. DE BEEER leeraren waren, van welken DE BEEER vooral hem aanmoedigde in zijn literaire aspiratiën: onder diens redactie schreef hij kleine artikelen in *De Portefeuille*.

Nadat hij het gymnasium had verlaten, werd hij naar Almelo gezonden om daar het vak van boekhandelaar en uitgever te leeren, en inderdaad kreeg hij dan ook in 1888 een eigen uitgeverszaak te Amsterdam, die echter slechts twee jaren bleef bestaan.

Ondertusschen was hij ook mede-redacteur en tooneelverlaggever geworden van het *Nieuwsblad voor Nederland* en secretaris-redacteur van *Het Leeskabinet*. Bovendien richtte hij in 1888 met dr. EDW. B. KOSTER (Den Haag) en prof. WATER (Doornik) het literair tijdschrift *Holland—Vlaanderen* op, dat echter eveneens in 1890 weder verdween.

Toen ging hij aan het tooneel.

Bij DE VOS en VAN KORLAAR in den Tivoli-schouwburg te Rotterdam debuteerde hij (Oct. 1890) met de knechtsrol *Justin* in *De Beurskoning* van De Balzac, doch eerst in April 1891 speelde hij een rol van eenig belang: *Valentin*, een „*niais*” in het Dt. kluchtspel *Een onbestorven Weeuwotje*.

Hij bleef echter niet lang te Rotterdam. Voor het volgend

jaar nam hij een engagement aan bij CH. DE LA MAR (Tivoli, Amsterdam) en werd gedurende 1892—93 mede-directeur van de Vereenigde Tooneelisten in den Parkschouwburg. Van Sept. tot Nov. 1893 speelde hij onder CHRISPIJN bij de Nederl. Tooneelvereeniging en werd daarop sociétaire — tot heden. In Juni 1895 ging hij met dit gezelschap ook mede naar Berlijn en speelde er in het *Deutsches Theater* de rol van Frederik in *Vriend Fritz* en *Eenzaamen*, evenals in de stukken van Faassen: *Anne-Mie*, *De ledige Wieg* en *Manus de Snorder*.

VAN TERNOOY APËL's verdere rollen noemen wij vooral *Rector Kroll* in Ibsen's *Rosmersholm*, *Jhr. v. Bleekewangen* in *Driekoningenavond* en *Knuth* in Strindberg's *Spelen met Vuur*. Verder *Eassecourt* in *Huichelaars en Weerhanen* (van Th. Barrière en Capendu), *Haspelstok* in *De Kiusvereeniging van Stellingdijk*, *Robbeknol* in Bredero's *Spaansche Brabander*, *Henneberg* in *Beroemde Kinderen*, *Jan Ongeluk* in Blumenthal en Kadelberg's klucht, *Middelbach* in *Mijn Papa 't Kamerlid* (eveneens van Bl. en K.), *Nordmann* in *Op Manoeuvre!* (van v. Moser en Trotha), *De Rebbe* in *Ghetto* van H. Heyermans Jr., enz.

TERNOOY APËL heeft ook veel geschreven. Naast een novelle *Een Ster in den Nacht* (2e druk 1836) schreef hij twee romans: *Marie* (1890; 2e dr. 1892) en *Om het Mensch-woorden* (1897); verder de bundels *Knoppen en Bloemen* (proza en poëzie; 1883), *Bont Gevederd* (gedichten; 1890) en *Eenzaamen* (schetsen; 1895). Voor het tooneel schreef hij *Artikel 160 B. W.*, blijspel in 1 bedrijf en de tooneelspelen *Heilig*, in 3 bedr. (opgevoerd te Amsterdam in 1890), *Verni-tijd*, in 2 bedr. (opgevoerd eveneens te Amsterdam in 1893) en *Liefde*, in 3 bedr. (première: 16 Maart 1899).

Mevr. M. TERNOOY APÈL.

Mevr. M. TERNOOY APÈL als *Anna Mahr* in *Eenzamen*.

Mevr. M. TERNOOY APÈL.

MEVR. MARIE TERNOOY APÈL geb. FAASSEN is de dochter van ALEXANDRE FAASSEN (lid v. h. tooneelgezelschap LE GRAS en HASPELS) en te Rotterdam den 7n Maart 1872 geboren.

Hoewel zij geen bepaalde tooneelopleiding heeft gehad, kan men toch van haar zeggen, dat zij als 't ware bij het tooneel is opgegroeid. Desniettemin bezocht zij gedurende drie jaren de meisjes-H. B. S. en ging zij eerst op zeventienjarigen leeftijd voor goed aan het tooneel. Den 22n Nov. 1889 debuteerde zij bij LE GRAS & HASPELS te Rotterdam als *Blanche* in *De Fourchambault's* van Em. Augier, na in Oct. reeds te Tiel de rol van *Rosje* in Rosier Faassen's *Zwarte Griet* te hebben gespeeld.

Op 1 Sept. 1891 verliet zij Rotterdam en het Rotterdamsch gezelschap om in engagement te treden bij CH. DE LA MAR, die destijds „Tivoli” in de Nes te Amsterdam bespeelde. Slechts een half jaar bleef ze hier, speelde daarna eenige maanden bij een tooneelgezelschapje onder directie van HARMS en DE RUYTER en schaarde zich met ingang van 1 Sept. 1893 onder de vlag van CHRISPIJN's gezelschap, dat spoedig daarop overging in een sociétaire Nederlandsche Tooneelvereniging, waarvan mevr.

TERNOOY APÈL sedert, tot op heden, als sociétaire deel uitmaakt. Hier speelde zij haar voornaamste rollen, als *Emma* in *Dr. Klaus* (van l'Arronge), *Alma* in *Sudermann's Eer*, *Kerstine* in *Strindberg's Spelen met Vuur*, *Valeska* in *De Salon-Luitenant* (van v. Moser), *Johanna* in *Jonge Harten* (van Marc. Emants), *Frieda* in *Fräulein Doctor*, *Anna Mahr* in *Hauptmann's i enzamen*, *De jonge Pierrot* in het muziekdrama *De verloren Zoon* (pantomime), enz. enz. Deze laatste rol, waarvan tevens een fraai getypeerd portret deze biografie vergezelt, speelde mevr. TERNOOY o. m. a. bij de Berlijnsche gastvoorstellingen der Nederl. Tooneelvereniging in 1895. Voornamelijk en het liefst speelt zij *ingénue*-rollen, doch het emploi van *jeune coquette* en *jeune première* wordt evenmin door haar versmaad. Van onze Nederlandsche tooneelspelers wordt nu eenmaal veelzijdigheid vereischt, ook in meerdere opzichten...

E. J. J. BACHIGALOUPI TOURNIAIRE.

E. J. J. B. TOURNIAIRE als *Van Rheden* in *Inkwartiering*.

E. J. J. BACHIGALOUPI TOURNIAIRE.

ERNEST JEAN JOSEPH BACHIGALOUPI TOURNIAIRE, kleinzoon van den in zijn tijd beroemden circus-directeur en eerstalmeester van Keizer NIKOLAAS van Rusland JACQUES B. TOURNIAIRE en van de even beroemde schoolrijderes PHILIPPINE B. TOURNIAIRE—RODIGER, werd den 14n Aug. 1850 te Dordrecht geboren, waar zijn vader directeur der Manège was. Oorspronkelijk niet bestemd voor het tooneel, had hij verschillende vakken geprobeerd, voordat hij bij het gezelschap-HARTLOOPER, dat destijds (1866—67) in een lokaal aan den Binnenweg te Rotterdam voorstellingen gaf, en na eenigen tijd in liefhebberij-gezelschappen te hebben gespeeld, debuteerde in *Fanfan de Battonnist*. Hij was toen nog op een kantoor, maar hij verliet dit weldra, om als élève te worden ingelijfd bij het gezelschap van LOUIS BOUWMEESTER & BAMBERG, dat zich in Mei 1867 in de Kleine Komédie had gevestigd. Hier begon hij met figureeren en koorzingen en heel kleine rolletjes, en langzamerhand begon hij ook voldoende geld te verdienen om zelf in zijn onderhoud te kunnen voorzien.

Na een paar jaren bij dit gezelschap te hebben doorgebracht, waar hij dikwijls samenspeelde met de bekende acteurs ROSENVELDT, BAMBERG en LOUIS BOUWMEESTER, vertrok hij Oct. 1869 naar Den Haag, waar hij door VALOIS was geëngageerd voor den Kon. Holl. Schouwburg, als 2e jonge rol. Zijn debuut had plaats te Leiden met de *kleine burggraaf* in *Een misdad in de Rue de la Paix* en voornamelijk trad hij verder op in de melodrama's van dien tijd. ROSIER FAASSEN en DERK HASPELS, die mede aan het gezelschap verbonden waren, gaven hem menigen goeden raad; aan hen heeft TOURNIAIRE dan ook veel te danken als zijn leermeesters.

Toen in 1871 het gezelschap-VALOIS uit elkaar ging, was

TOURNIAIRE eenigen tijd zonder engagement. Wel speelde hij, onder ALBREGT en VAN OLLEFEN, in eenige voorstellingen mede van *Fernande*; maar eerst einde September kreeg hij een vast engagement bij TIASINK, in den Stadsschouwburg te Amsterdam. Deze werd evenwel in Mei '72 afgebroken en de artiesten, ook TOURNIAIRE, vereenigden zich onder W. STUMPPF en L. J. VELTMAN, — onder wier leiding zij tot ult. Aug. 1876 voorstellingen bleven geven. TOURNIAIRE vervulde in deze vier jaren ± 125 verschillende rollen!

Den 1n Sept. 1876 trad de vereeniging „Het Nederl. Tooneel” op, waar TOURNIAIRE met de meesten der Vereenigde Tooneelsten werd geëngageerd; hij debuteerde er in *Sofonisbe* en *Hieronimus Jamaar...*; sedert heeft hij dit Koninklijk gezelschap niet meer verlaten. In 1893 vierde hij er zijn zilveren jubileum als tooneelspeler, onder vele hartelijke blijken van waardeering. Een zeer groot aantal rollen werden door hem vervuld, voornamelijk in het emplooi van jeune premier en salonkomek, maar ook verschillende komische karakterrollen. De voornaamste geven wij hier: *Krasinsky* in *De Proefpijl*, *George Rantzau* in *De Rantzau's*, *Jack*, *Richard de Kerbriand* in *Arbeid adelt*, *Jonathan* in *Amerikaansch of niet*, *Graaf Bela Palmy* in *De beroemde Vrouw*, *Albert Durand* in *Durand & Durand*, *Van Rheden tot Rhedenhuyzen* in *Inkwartiering*, *Max* in *Dokter Klaus*, *Herman* in *Het Leeuwerikje*, *George Richter* in *Ultimo*, enz. enz.

De heer TOURNIAIRE heeft van 12 April 1885 tot Jan. 1891, door een zware zenuwziekte (tengevolge van opgekropt leedgevoel wegens familie-omstandigheden) niet kunnen spelen. Zooals men wellicht weet, lijdt deze kunstenaar, sedert bijna 20 jaren, aan doofheid, wat hem evenwel nooit heeft belet zijn taak des avonds bij de voorstellingen stipt te vervullen.

JULIA UDE.

JULIA UDE als *Roli-Poli San (Molly)* in *De Geisha*.

101. G. J. L. VERMEULEN, Amsterdam.

JULIA UDE.

Mej. JULIA MARIA HENRIETTE UDE heeft zich een naam verworven in den tijd dat KREUKNIET e.s. de directie voerden in den Salon des Variétés, en sedert Sept. 1895 door hare medewerking in den Frascati-schouwburg, directie PROT & Zn.

Den 18n Juni 1874 te Essen geboren, kwam zij al spoedig met haar familie naar Amsterdam, waar zij op haar 5e jaar reeds optrad in het Grand Théâtre van den heer VAN LIER als *het Kind* in *Mein Leopold*, bij welk gezelschap zij 8 jaren lang de kinderrollen bleef vervullen, vooral ook — evenals later — bij de gastvoorstellingen van artiesten als POSSART, BARNEY, MARIE SEEBACH e. a. Op haar 13e jaar ging zij naar de Tooneelschool, waar zij drie jaren bleef, om bij het reizend gezelschap van VAN KUYCK uit die dagen haar opleiding te voltooien. Zij trad hier op in 1e dram. rollen in draken van allerlei slag.

In Sept. 1891 aanvaardde zij haar eerste vast engagement bij de Gebr. VAN LIER; zij moest hier opnieuw figureeren en kleine rollen vervullen, maar zij leerde er veel. Daarna, Sept. '92, ging zij over naar den „Salon” van KREUKNIET, waar zij eveneens eerst moest meefigureeren; haar eerste hoofdrol hier was *Phrynette* in *De familie Venus*. Later speelde zij er *Blanchette* (van Brieux), *La fille Elise* (van Edm. De Goncourt), *Madelon* in *Belachelijke Hoofsche Juffers* (van Molière), *Grootmoeder* in *Akaverus* (van H. Heijermans Jr.), *Louise Helse* in *De Wevers* (voor welke creatie zij op een avond van een groep van Amsterdamsche werklieden een kolossalen bouquet kreeg van vuurroode rozen en

rouwviolen), enz. Toen dit gezelschap uit elkaar ging, bleef mej. UDE ambuland tot in 1895, toen GEORGE DE GROOT de N. Nederl. Tooneelvereening oprichtte, waarvan zij eveneens tot het eind van het bestaan van dit gezelschap deel bleef uitmaken. Daarna hielp zij, onder HENRI VAN KUYCK, de bekende Oud-Hollandsche kluchten opvoeren op de tentoonstelling te Amsterdam, om eindelijk in September van laatstgenoemd jaar zich te verbinden aan het gezelschap van den Frascati-schouwburg, waarvan zij tot op hed n een der verdienstelijkste leden is.

Behalve in een zeer groot aantal Fransche kluchten, als jeune première, trad zij op in tal van operettes, o. a. in *De Geisha*, waarin zij ± 125 maal de rol van *Molly* vervulde. Verder spelde zij *Claire* in *Het Paradijs*, *Thérèse* in *Jeanne-Marie*, *Santuzza* in *Rustende Cavalerie*, *Rita* in *Eisch der Zedelijkheid*, *Marinette* in *Vrij van Dienst*, *Anna X* in de revue *Maandaghouders*, enz. enz.

In April 1893, voor H.H. M.M. de Koninginnen, speelde mej. UDE, met leerlingen en oud-leerlingen der Tooneelschool, de rol van *Marinette* in *Verliefdentwist* in den Kon. Schouwburg te 's Gravenhage.

G. C. VERENET.

G. C. VERENET.

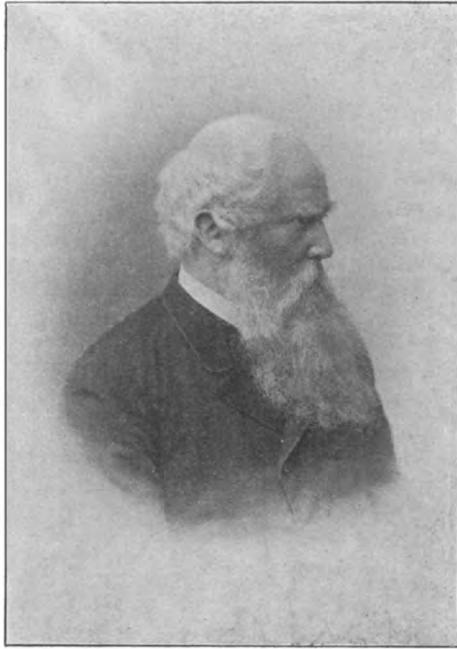
GEORGE CHARLES VERENET werd 8 Febr. 1865 te Amsterdam geboren. Hij bezocht er de Tooneelschool en werd daarna geëngageerd door de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel, — het gezelschap, dat hij sedert dien getrouw heeft gediend. Hij gaf hier tal van typische creaties, meestal geen groote rollen, maar aardige, pittige, en behalve als tooneelspeler, maakte VERENET zich ook verdienstelijk door zijn pennevruchten. Onder pseudo, die wij niet alle zullen verraden, schreef hij verschillende schetsen, artikelen over kunst en kunstenaars, o. a. in de *Amsterdamsche Courant* (het z.g. Geeltje), enz. en ook is hij de schrijver van het bekende „schetsboek”: *Eten en Drinken in Amsterdam*.

Maar zijn hoofdvak toch is en blijft: tooneelspeler, al treedt hij ook nu en dan als journalist op en als auteur.

VERENET speelt gewoonlijk komische karakterrollen. Om er eenige te noemen uit de laatste jaren: *Tranio* in *De getemde Feeks* (Shakespeare), *Baron v. Wedding* in *De Schoolrijdster* (Em. Pohl), *Thomas* in *De Kleine Lord*, *Luit. von Horst* in *Ilse* (H. Olden), *Graaf de Giray* in *Marguërite Gautier*, *Notaris Schreuder* in *De Candidatuur van Bommel*, *Mr. Frans Romsdonk* in *Een Kriezis* (M. Emunts), *Meester Jochem* in *Don Quichot* (P. Langendijk), *Siebhaar* in *Voerman Henschel* en vele andere.

JAN C. DE VOS.

JAN C. DE VOS als *Overste Schwartz*e in *Het Ouderlijk Huis*.

Phot. C. E. MÖGLE, Rotterdam.

JAN C. DE VOS.

JAN CORNELIS DE VOS, de welbekende tooneelspeler en mede-directeur van het gezelschap der Vereenigde Rotterdamsche Tooneelstukken van den Grooten Schouwburg te Rotterdam, directie „LE GRAS & HASPELS”, — gewoonlijk genoemd met den verkorten naam: JAN C. — heeft een veelbewogen kunstleven achter den rug. Toch stamt hij niet uit een tooneelstersfamilie: toen hij den 8n Juli 1855 te 's Gravenhage werd geboren, was zijn vader daar hoofd eener school, en, overeenkomstig de „conventie” van dien tijd, allesbehalve het tooneellevende gezind. Ook zijn moeder, AAFJE ALBLAS, had dezelfde ideeën daaromtrent. Er was dan ook nooit sprake van, dat hun zoon acteur zou worden... Integendeel! JAN C. werd opgeleid voor student in de Nederl. letteren.

Op zijn 8e jaar was hij met de familie meê naar Rijswijk gegaan. De oude heer DE VOS had daar de kostschool „Schoon-oord” overgenomen — een instituut waar jongelui uit de eerste standen waren geïnterneerd — en van nu af kreeg hij hier onderwijs. Maar in 1871 stierf de oude heer DE VOS en nu werd besloten dat JAN architect zou worden. Hij ging daarvoor in Den Haag in de leer, maar noch het timmeren, noch het teekenen trok hem aan. Zijn aangeboren liefde voor verzen zeggen, zijn talent voor het mooi voordragen van brokken tooneelstukken, waarvoor hij reeds op de school een reputatie had, — daarbij het toeval, dat hem in aanraking bracht met wijlen den heer J. J. KNEPPELHOUT, den bekenden beschermer van kunst en kunstenaars, deed hem zijn architect-studie verlaten. Door KNEPPELHOUT gesteund kwam DE VOS, na admissie-examen gedaan te hebben, aan de

hoogeschool te Leiden; doch na betrekkelijk korten tijd, hoewel hij voor het „Klein Mathesis” was geslaagd, verliet hij de academie en vestigde hij zich in Den Haag om zich voor te bereiden voor het examen M. O. in de Nederl. taal. Door ziekte werd hij daarin verhinderd en zou hij, daar ook zijn moeder gestorven was, het examen gaan doen voor onderwijzer.

Maar juist in dien tijd werd „Het Nederlandsch Tooneel” te Amsterdam opgericht. DE VOS voelde zijn aangeboren neiging voor de kunst weér opkomen en in stilte legde hij zijn proef af voor den Raad van Beheer, die hem dadelijk engageerde op een tractement van f 1000. Ds. C. E. KOETSVELD, zijn voogd, stemde er zelfs mede in.

Hij debuteerde, Sept. 1876 in *Sofonisbe* (naar Em. Geibel door H. J. Schimmel) en speelde in het eerste jaar van zijn tooneelloopbaan o. a. in *Lastertongen* (van Sheridan) en *Willem III* in *Sinjeur Semijns* (van H. J. Schimmel). Spoedig werd hij belast met het emplooi van *jeune premier*, zoodat hij ongeveer alle jonge eerste rollen van het toenmalige repertoire te spelen kreeg; maar ook verschillende raisonneursrollen werden hem toebedeeld. Zes jaren lang bleef hij bij „Het Nederlandsch” te Amsterdam; daarna werd hij overgeplaatst naar de Rotterdamsche afdeling. En toen deze werd ontbonden (1884) ging hij over naar het gezelschap van LE GRAS en HASELS, om korten tijd daarna de betrekking te aanvaarden van hoofdredacteur van de *Haagsche Courant*, waarmede hij het tooneel en Rotterdam dus verliet.

Twee jaren bracht hij in deze positie door; ondertusschen richtte hij het bekende, artistieke weekblad *De Lantaarn* op (1885) en werd hij ook hiervan hoofdredacteur en, met de heeren H. L.

BERCKENHOFF, W. G. VAN NOUHUYS, ENGELB. DE CHATELEUX en J. A. BIENTJES, een zeer ijverig medewerker. Gedurende 3 jaren nam hij deze hoofdredactie waar, terwijl hij onder het pseudoniem van Janus Blanus en onder den titel van „Salto mortale's" heel wat critieken en parodieën op personen, toestanden en werken publiceerde.

Evenwel, de journalistiek kon hem op den duur niet bevallen: hij bleef meer neiging gevoelen voor het tooneel. Vandaar dan ook, dat hij naar het gezelschap van LE GRAS en HASPELS terugging, waar hij opnieuw was geëngageerd en waar hij nu bleef tot en met 31 Augustus 1890. Den volgenden dag trad hij, met den heer VAN KORLAAR, op als directeur van den nieuw opgerichten Tivoli-schouwburg te Rotterdam.

Nu begon een geheel nieuw tooneelleven voor hem, een periode die 5 jaren heeft geduurd. Zijn ideaal, het doen opvoeren van moderne tooneelwerken, was nu verwezenlijkt... Gedurende de vijf jaren dat DE VOS en VAN KORLAAR directeurs waren, werden in „Tivoli" de premières gegeven van de werken van VAN NOUHUYS, van Mevr. SNIJDER VAN WISSENKERKE, van GUY DE MAUPASSANT, GIACOSA, BRIEUX, COUPERUS, SUDERMANN, terwijl het theater was geopend met voorstellingen van Shakespeare's *Hamlet*. JAN C. speelde zelf belangrijke rollen in die stukken, waarvan verschillende tot zijn lievelingsrollen zijn gaan behooren, als *Halma* in *Eerloos* (Van Nouhuys), *Giulio* in *Droeve Min*, *Overste Schwartz* in *Het Ouderlijk Huis* (Sudermann), *Van Sparwijk* in *In kleinen Kring* (Van Nouhuys), *Frank* in *Noodlot* (Couperus), enz. Over het algemeen dan ook speelt DE VOS het liefst karakterrollen, spéelrollen, van die rollen waarin hij een

een ander kan geven dan hij zelf is. Maar vooral heeft hij gedurende 1890—95, als artistiek leider van het gezelschap, veel invloed uitgeoefend op verschillende jonge tooneelspelers, die hij heeft „ontdekt” of opgeleid.

Toen in 1895 het Tivoli-gezelschap uiteenging, ging DE VOS voor de derde maal naar het gezelschap LE GRAS en HASPELS, nu tevens als regisseur; sedert 1 Sept. 1898 maakt hij bovendien deel uit van de directie, als opvolger van wijlen den heer JAAP HASPELS. Ook in deze laatste vier jaren speelde hij veel belangrijks, waarvan wij noemen uit den laatsten tijd: de vader *Hargand* in *De Slechte Herders* (O. Mirbeau), *Capralba* in *De Stem van het Hart* (M. Praga), de hoofdrol in *l'Engrenage*, *De Favrolles* in *Dora* (Sardou) enz. enz. en verschillende komische rollen.

Behalve als oud-journalist is JAN C. DE VOS in de letterkundige wereld ook bekend door zijn gedichtenbundel *Lentebloemen*, door zijn gedichten in *Spectator*, *Nederland* e. d., door zijn tooneelstukken *Suzanne*, *Ik heb een Stuk geschreven*, *Na 30 jaar*, *Naar de Koloniale Tentoonstelling* e. a., door zijn metrische vertaling van *Medea* (n. h. Fransch v. Ern. Legouvé), door zijn bundel novellen getiteld *Intimiteiten* en — door zijn lidmaatschap van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden.

De heer DE VOS was ook gedurende zeven jaren leeraar aan de Tooneelschool te Amsterdam. Wegens drukke bezigheden evenwel heeft hij deze betrekking op het eind van het vorig seizoen moeten neêrleggen.

HENRI DE VRIES

HENRI DE VRIES als *Petruccio* in *De getemde Feeks*.

HENRI DE VRIES.

HENRI DE VRIES werd den 8n Augustus 1864 te Rotterdam geboren. Evenals zijn zuster SOPHIE is hij van huis uit geheel het „Bühnenkind“: vader, moeder, grootvader, grootmoeder — in het kort, al zijn voorouders van de laatste eeuw maakten deel uit van de tooneelwereld. Geen wonder dan ook dat het tooneelbloed reeds van jongsaf zich in hem deed gevoelen en dat hij, nadat hij een jaar als 1e violist deel had uitgemaakt van het orkest der Fransche Opera en het Hollandsch gezelschap in den Stadsschouwburg te Amsterdam, op zijn zeventiende jaar direct een engagement kon aannemen bij de directie VAN OLLEFEN, MOOR en VELTMAN, die met haar gezelschap den schouwburg op het Leidscheplein bespeelde. De heer L. B. J. MOOR was zijn leermeester geweest, zijn éénige — maar dan ook wél voldoende!

Hij debuteerde toen als *het negertje* in *Vuur en Strijd*, het oorspr. drama van W. N. PEYPERS. Dat was in het begin van het seizoen 1881—82. Natuurlijk speelde hij gedurende dezen tijd slechts kleine rollen en ging hij voor het volgende seizoen over naar het Nederlandsch Tooneel, dat destijds tijdelijk in de Amstelstraat speelde en nu, in '82 weer naar den Stadsschouwburg terugkwam. Ook hier bleef hij een jaar lang: den 1n Sept. 1883 engageerde de oude heer VAN LIER hem, de directeur van het Grand Théâtre in de Amstelstraat, waar hij den *Abt* in *Adrienne Lecouvreur* voor zijn debuut koos. Mevr. BRONDGEEST—BOUWMEESTER begon in dienzelfden tijd en bij dezelfde directie haar naam te vestigen als tooneelspeelster.

Van VAN LIER ging HENRI DE VRIES naar den Parkschouwburg; het gezelschap onder MOOR moest echter na één seizoen reeds dit theater verlaten wegens failliet der vennootschap-Park-

schouwburg (evenals de Fr. Opera van VAN HAMME). DE VRIES liet zich verbinden aan het gezelschap van de heeren LE GRAS en HASPELS te Rotterdam, die hem als *Pritzelwitz* in *Mijn Naam is Lehmann* hadden zien spelen, terwijl hij tijdelijk gedurende een maand in den Variété-schouwburg medewerkte.

Te Rotterdam bleef DE VRIES negen jaren, een tijdperk, dat hij als het aangenaamste beschouwt uit zijn geheele tooneelven. Hier speelde hij o. m. a. *Herman* in *Vorstenschool*, *Frits* in *Aleid*, *Tholosan* in *Vrienden van Ons*, *Klinkenberg* in *Politiezaken*, *Olivier* in *De Demi-monde*, de titelrol in *Monsieur Alphonse*, *Paul* in *Aht Constantin*, *Lubowski* in *Dokter Klaus*, *Herman* in *Het Fabriekskind*, *Pommerol* in *Fernande*, *Reif-Reiflinge* in *Inkwartiering*, enz.

Vanaf 1 Sept. 1895 is de heer DE VRIES verbonden aan de Koninkl. vereeniging Het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam. Hij vervult hier voornamelijk karakterrollen, zooals *Chapeloux* in *Zenuwachtige Vrouwen*, *Robert* in *De Muis*, *Lefebvre* in *Madame Sans-Gêne*, *Donker* in *De Candidatuur van Bommel*, *Jacob* in *Emants' Kriezis*. Verder: *De Sireix* in *Fedora*, *Taffy* in *Trilly*, *Baron Römer* in *De beroemde Vrouw*, *De Taldé* in *De Danischeffs*, *Brochat* in *Pont-Arcy*, *Thouvenin* in *Denise*, *St. Médard* in *De Contrôleur van de Slaapwagens*, enz.; ten slotte zijn welbekende succesrol *Petruccio* in *De getemde Feeks*. Behalve karakterrollen speelt DE VRIES dus ook *raisonneurs*, terwijl hij in *Sophokles' Oedipus* en *Antigone* resp. de rol vervulde van *Kreon* en *Haimon* (resp. seizoen 1896—97 en '97—98).

SOPHIE DE VRIES.

SOPHIE DE VRIES als *Nastasia* in *Raskolnikoff*.

SOPHIE DE VRIES.

Mejuffr. SOPHIE LOUISE MARIA ELISABETH DE VRIES, geb. 26 Maart 1873 te Rotterdam, is de dochter van onze bekende *grande coquette*, wijlen mevr. SOPHIE DE VRIES. Haar vele voornamen en de naamsovereenkomst met wijlen haar gevierde moeder, bovendien het feit dat zij van haar prilste jeugd af in de tooneelwereld verkeerde, waren en zijn nog de redenen, dat zij onder haar oudere collega's bekend is als „Phiepie de Vries” — den naam dien ook haar moeder haar steeds gaf.

Nadat zij de kostschool had verlaten, zou zij worden opgeleid tot pianiste; zij was daarvoor reeds toegelaten aan het conservatorium te Amsterdam. Doch steeds was haar innige wensch geweest om aan het tooneel te komen; maar voor haar moeder dorst zij deze begeerte niet uitspreken, omdat deze er steeds op tegen was geweest. Vandaar dat haar broeder HENRI hun moeder met het ideaal zijner zuster bekend maakte en zóó stond mevr. DE VRIES haar „Phiepie” eindelijk toe te debuteeren.

Dat debuit had plaats den 27n Oct. 1891 met *Suzanne De Villiers* in *De Wereld waar men zich verveelt* en wel bij de Koninkl. vereeniging Het Nederlandsch Tooneel te Amsterdam. Een eigenlijke vakopleiding had mej. DE VRIES dus niet gehad, maar er liep genoeg tooneelbloed door haar aderen, om dat eerste optreden zelfs zonder plankenkoorts te doen slagen! — Later genoot zij nog lessen in uitspraak en stemvorming van mevr. MARIE YPES—SPEETH.

Sedert bleef zij aan Het Nederlandsch Tooneel verbonden, — tot einde seizoen '97—98, toen zij ongevraagd, en zonder eenige reden, trouwens met uitkeering van een „dédit“, eervol ontslag kreeg. (Gedurende het daarop volgende seizoen was mej. DE VRIES daardoor zonder engagement.) Zij vervulde er het emplooi van *jeune première*, *jeune coquette* en *ingénue*. Vooral deze laatste rollen speelt zij graag en tot nu toe leverden de *ingénue's* dan ook het grootste contingent van haar repertoire.

De voorraamste daarvan zijn: *Bérangère* in *Dames en Heeren van Pont-Arcy*, *Lilly* in *Circusmensen*, *Herma* in *Beroemde Vrouwen*, *Germaine* in *Jaloersch*, *Jeanne* in *Niemand sterft van Blijdschap*, *Lilly* in *Tooneelspelers thuis*, *Mevr. De Brionne* in *Cyprienne*, *Hilde* in *De Vrouw der Zee* (Ibsen), *Blanche* in *De fan. Fourchambault*, *Wanda* in *Het Offerlam*, *Leentje* in *Het Fabriekskind*, *Rose* in *De Dochters van Hazeman*, *Nastasia* in *Raskolnikoff* (van den Russischen schrijver Dostojewski), het jonge meisje „met de salale“ in *Francillon*, *Elsje* in *Kloris en Roosje*, de *Rey van Klarissen* in *Vondel's Gijbsbrecht*, op het laatst van het vorig seizoen: *Lucie* in *De Candidatuur van Bommel* en *Suze Remdonk* in *En Kriezis* (M. Emants), enz.

Mejuffr. SOPHIE DE VRIES heeft één stillen wensch: dat zij wijlen haar zoo gevierde en geëerde moeder en naamgenooten, den 13n Maart 1892 overleden, eens zal kunnen evenaren!

G. WAGEMANS.

G. WAGEMANS.

GERARD WAGEMANS, geb. te Leiden, was tot 1870 typograaf toen hij bij het door HENRI MORRIËN in „Tivoli” (Nes, Amsterdam) opgerichte gezelschap den 20n Oct. v. d. jaar debuteerde met de rol van *Stoffel* in *Adam en zijn Wasvrouw*. Dank zij MORRIËN's lessen kwam hij snel vooruit en kreeg hij weldra grootere rollen, komische, als *Isak Stern* in *De oude Klerkooper* (welke rol hij nog altijd gaarne speelt) e. a., terwijl, toen MORRIËN ook operettes ging geven, hij o. m. de rol van *Pomponnet* in *Madame Angot* vervullen mocht.

In 1876 ging WAGEMANS naar Antwerpen, bij V. DRIESSENS in den Vlaamschen Schouwburg, waar hij den *Nar* in Fr. Gittens' *Jane Shore* creëerde en waar hij gedurende de 5 jaren die hij hier doorbracht in vele en velerlei stukken heeft gespeeld.

WILLEM VAN ZUYLEN engageerde hem in 1881 voor zijn gezelschap en van dien tijd af tot in 1892, dus gedurende 11 jaren, bleef hij te Rotterdam. De eerste 9 jaren speelde hij in de Kleine Komedie aan den Coolsingel en maakte hij daar de verschillende directie-veranderingen mede, terwijl hij de beide laatste jaren deel uitmaakte van het gezelschap van den Tivoli-schouwburg, dir. DE VOS en VAN KORLAAR. In alle mogelijke klucht- en bijspelen is WAGEMANS te Rotterdam opgetreden, als: *Vrienden van ons, Inkwartiering, Mijn Naam is Lehmann, Onze Vrouwen*, enz. enz.; maar ook vanuit drama's — de komische partij — is hij nog steeds bekend als *Laridon* in *De Man met de Wassenbeelden, Passepoil* in *De Gebochelde* e. d.

Toen hij in 1892 Rotterdam met Amsterdam verwisselde, ging hij daar eerst eenigen tijd bij CH. DE LA MAR, in „Tivoli”, om het volgende seizoen bij DE GROOT, in het Paleis v. Volksvlucht, mee te maken. De laatste jaren is hij bij de Gebr. VAN LIER in de Amstelstraat, waar men hem kent vanuit menige komische creatie en waar hij als de dikke *Tom* (*August de Domme*) in de revue *Luilckerland*, maar ook in *De Operette-koningin* en in *Een dolle Boel* bepaald opgeld deed.

M. VAN WARMELO.

Phot. C. E. MÖGLE, Rotterdam.

M. VAN WARMELO.

MARIE VAN WARMELO, geb. te Rotterdam den 19n Oct. 1866, was van huis uit niet voor het tooneel bestemd. Na in zijn geboorteplaats de H. B. S. te hebben afgeloopen, ging hij n. d. Rijkslandbouwschool te Wageningen; maar hij volgde er den cursus niet tot het einde: in 1887 ging hij naar Londen. Het volgend jaar kwam hij echter weer naar Holland terug en vestigde zich te Ierseke om de oestercultuur te bestudeeren. In '89 verwisselde hij dit vak met dat van sigarenfabrikant (te Doesburg), om het eveneens na een jaar weer te verlaten.

Begin 1891 trok hij zich voor goed uit den handel terug en in November van dat jaar gaf hij enkelijk aan zijn ideaal toe: hij kwam aan het tooneel. Bij het Tivoli-gezelschap te Rotterdam debuteerde hij in een knechtsrol in *De Rederijker* van WILLEM VAN ZUYLEN en na eenige maanden proeftijd werd hij geëngageerd. JAN C. DE VOS werd zijn leermeester en aan hem heeft de heer VAN WARMELO dan ook alles te danken.

Sedert zij debut is de heer v. W. voortdurend aan het Tivoli-gezelschap verbonden geweest en dus heeft hij de verschillende veranderingen van directie medegemaakt. Hij speelde steeds *type*-rollen, wat met zijn figuur en zijn stem volkomen overeen te brengen is. Groote rollen kon hij dientengevolge dus niet vervullen; alleen *Keenick*, *de nieuwe Jongen*, in de bekende Eng. klucht van dien naam, was een hoofdrol. Hij speelde die in doublure met HENRI POOLMAN.

Tot VAN WARMELO'S beste typen behooren: *Singleton* in *Champignol tegen wil en dank*, de *Commissaris v. Politie* in *De Onderprefect van Chateau-Buzard*, *Derks* in *Van Nouhuys' In kleinen Kring*, *Grivet* in *Thérèse Raquin*, *Blom* in *Van Maurik's Fijne Beschuiten*, *Thomas* in *De Zwerfer*, terwijl wij verder nog noemen *Prof. Puschel* in *De Ongeloovige Thomas*, *Bonnenfant* in *Blanchette*, *Belschot* in *X-Salen* van A. van Sprinkhuizen, *Filip-pijn* in *Krelis Louwen*, *Scholtes* in *Werkstaking van Brandt v. Doorre*, de *vrachtmeeester* in *Joseph in Dothan*, *Meester Jochem* in *Don Quichot*, *Mannie* in *Kant Mossel*, e. a.

M. J. WENSMA.

M. J. WENSMA.

MARINUS JOHANNES WENSMA, sedert de oprichting (Sept. 1876) lid van de Kon. Ver. „Het Nederl. Tooneel” te Amsterdam, werd 27 Juni 1847 te Amsterdam geboren. Op zijn twaalfde jaar kwam hij bij het kindergezelschap van VERWOERT, waarmede hij ook de reis naar België medemaakte, en 20 Aug. 1874 debuteerde hij bij de Vereenigde Tooneelisten, directie STUMPF en VELTMAN, als *Ferdinand* in *De Bloedzuigers*. Hij bleef hier tot den overgang naar Het Nederl. Tooneel, waar hij in seizoen 1899—1900 zijn 25-jarige tooneelloopbaan hoopt te herdenken.

WENSMA, die het emplooi van „utilité” vervult, gaf tal van aardige creaties. Gewoonlijk zijn zijn rollen niet groot — wat het emplooi eenmaal meëbrengt — maar dan vult hij door „kwaliteit” de „kwantiteit” aan... Het aantal knechts-, oppassers- en dergelijke rollen die hij speelde belooft reeds meer dan een duizendtal!

Om er enkele te noemen: in *De Schoolrijdster*, *In Politiek*, *Inkwartiering*, *Ziek gemeld*, *Getemde Feeks*, *Cyprienne*, *Militair Leven*, *De Candidatunr van Bommel* (de huisknecht *Hendrik*) enz. enz.

L. VAN WESTERHOVEN.

L. VAN WESTERHOVEN als *Pastoor Hoppe* in *Jeugd*.

L. VAN WESTERHOVEN.

LOUIS FRANÇOIS MARIE VAN WESTERHOVEN werd Februari 1854 te Amsterdam geboren. Geheel en al opgeleid door mevr. CHRIST. STOETZ, heeft hij van haar dat natuurlijk-leu gemoedelijke, dat ook háár spel kenmerkte, en dat hem dan ook in dubbel opzicht haar zoon doet zijn. HENRI MORRIËN liet hem in Augustus 1872 in zijn schouwburg te Amsterdam (CLAUS' vocalie Zomertheater buiten de Willemspoort) debuteeren met een jonge rol in de feeërie *Satanilla*, en gaf hem, in den tijd dat VAN WESTERHOVEN bij hem was, menigen goeden wonk.

Van MORRIËN ging VAN WESTERHOVEN een jaar naar BOAS. JUDELS en BOUWMEESTER en keerde daarna weer naar H. MORRIËN terug om met diens gezelschap naar Antwerpen te gaan. Hier, te Antwerpen, was VAN WESTERHOVEN reeds zeer gevierd en oefende hij zijn kunst niet alléén uit in het theater want toen hij eens bij de verkiezingen in Mei '74 wegens straatrumoer werd ingerekend en gedurende zes dagen in voorarrest werd gehouden, wist hij door een grap den cipier der gevangenen zóózeer „de stuipen op het lijf te jagen”, dat deze voor goed zijn visitatie in zijn cel achterwege liet en zijn client in het vervolg als een „hooger wezen” behandelde...

Van Antwerpen kwam VAN WESTERHOVEN weer naar Amsterdam, thans als tweede jonge rol en operette-zanger bij PROT en KISTEMAKER. Hij bleef hier tot 1879 en zong er o. m. : den *Markies in De Klokken van Corneville*, *Montlandry in De jonge Hertog*, enz. Daarna, tot 1882, was hij bij VAN OLLEFEN, MOORE en VELTMAN en ging toen naar de Variétés, waar DE GROOT en CO de directie voerden.

Seizoenen 1883-84 was hij te Gent (dir. FAUCONIER), 1884-8

weer te Amsterdam: bij VAN HAMME in den Parkscheouwborg en 1885--86 opnieuw bij PROT in de operette. Hier zong hij o. a.: *de Hertog* in *Hart en Hand*, *Rip-Rip*, *Valentijn* in *De Kleine Faust*, enz. Daarna ging hij naar Brussel, waar hij tot 1888 onder EDM. HENDRICKX optrad, in welk jaar hij het tooneel tijdelijk verliet, om in Deli de zaak van zijn schoonbroeder waar te nemen. Doch ook hier bleef hij feitelijk bij zijn kunst en speelde hij, te Medan, in de sociëteit „Gezelligheid” de hoofdrollen bij het dillettantentoonneel.

In 1891 keerde hij naar Nederland terug; bij de opera-DE GROOT werd hij 1ste en 2e regisseur.

In het jaar 1893 echter verbond hij zich als sociëtaire bij de door CHRISPIJN opgerichte Nederlandsche Tooneelvereeniging en nu kwam zijn talent eerst in het volle licht naar voren. De rollen die hij hier vervulde — van die gemoedelijk-komische, leuke karakterrollen — pasten geheel voor zijn aanleg: *Pastoor Hoppe* in *Jeugd* (M. Halbe), de oude *Vockerath* in *Bezamen* (Hauptmann) de *dokter* in *De ledige Wieg* en *Kwak* in *Anne-Mie*, beide van R. FAASSEN, de *ontvanger* in *Vriend Fritz*, welke alle (behalve *Hoppe*) hij ook speelde bij de gastvoorstellingen van het gezelschap te Berlijn, in Juni 1895; verder *Jonker Tobias* in Shakespeare's *Drie koningenavond*, de *Ongeloovige Thomas*, *Grünwald* in *Bokkesprongen*, *Dittrich* in *Beroemde Kinderen*, de *Overste* in *De Salon-Luitenant*, *Jourdain* in Molière's *Burger-Edelman*, *Andersen* in *Mijn Papa 't Kamerlid*, *Lou's Paro* in *Onzer ons*, *Steekamp* in *De Kiesvereeniging*, *Lepërchois* in *De Truif van Seraphin!* *Vader Pierrot* in *De verloren Zoon*, enz. enz.

De heer VAN WESTERHOVEN is tot op heden sociëtaire gebleven van de bovengenoemde Nederlandsche Tooneelvereeniging te Amsterdam en herdacht met deze op 11 Maart 1897 zijn 25-jarige tooneelloopbaan.

WILLEM VAN ZUYLEN.

Phot. L. v. D. WINKEL, Rotterdam.

W. VAN ZUYLEN als *Prof. Crampton*.

WILLEM VAN ZUYLEN.

WILLEM VAN ZUYLEN, de gevierde tooneelspeler van de Vereen. Rotterd. Tooneelisten te Rotterdam, is al van jongsaf op de planken geweest.

Geboren te 's-Gravenhage den 3en April 1847, kwam hij vóór zijn 7e jaar nog bij HAMECHER in Den Haag en ging hij reeds in Jan. 1855 naar het door VERWOERT opgerichte kindertheater (waar diens dochter ANNA — de tegenwoordige Mevr. BURLAGE — en WENSMA ook bij waren), waar hij debuteerde in *De Bruidschat van Auvergne*, *Het Dorpspleidooi* en *De Bloedzuigers!*..... Zijn verdiensten waren daar nog niet groot, zelfs niet toen het gezelschap naar Brussel ging, integendeel! En allerlei baantjes moest hij dan ook waarnemen, om in zijn onderhoud en dat der familie te voorzien.

Dat duurde zoo tot in Jan. 1860, toen hij, nadat het kindergezelschap van VERWOERT was opgeheven, op aanbeveling van V. DRIESENS, een engagement kreeg bij VALOIS, in den Koninkl. Schouwburg in Den Haag. Hij speelde er voor 't eerst den kleinen *Jacquinet* in d'Ennery's *Paljas* en het was dus hier, dat hij een eigenlijke tooneelloopbaan begon. VICTOR DRIESENS werd zijn leermeester! Aan DRIESENS heeft VAN ZUYLEN dan ook zijn heele vorming te danken.

Maar bij VALOIS bleef hij slechts korten tijd. Met *het jonge prinsje* in *Richard III* debuteerde hij, terwijl hij pas in zijn 15e jaar was, bij ROEBOL, TIASINK en PETERS te Amsterdam; doch evenmin als bij VALOIS, ging het ook hier niet. Gedurende

één avond was VAN ZUYLEN toen Café-chantant-komiek en toen... toen werd hij directeur-regisseur van een gezelschap dilettanten. Als zoodanig bleef hij eenigen tijd, tot hij kort daarop een aanbod kreeg van DRIESSENS en VAN DOESELAEER om zich aan hun Antwerpsch gezelschap te verbinden. Dat deed hij dan ook (1853) en nu kreeg hij weder V. DRIESSENS tot leidsman. Vaudevilles, drama's, operettes en voordrachten wisselden elkander af en spoedig was „de jonge Hollander” bij het publiek in de gratie en bij het gezelschap requisiteur. Maar de zaak ging te niet en VAN ZUYLEN moest daarom weér terug. Na een allerleukst *vie de bohème* kwam hij eindelijk bij J. ED DE VRIES te Rotterdam, eerst alleen voor kleine rolletjes; doch toen later *Orpheus* werd gemonteerd en aan VAN ZUYLEN de rol van *Hans Styc* was opgedragen, toonde deze dat hij ook voor grooter werk geschikt was. Dit was n.l. zijn eerste groote succesrol, later gevolgd door *Mariquat* in *Vrienden van Ons*, toen hij Morriën onverwacht verving. En deze laatste rol was het begin van zijn glorie. Zijn salaris, dat met 5 gulden per week was begonnen, krom meer en meer, zóó dat hij in 1867 kon huwen met mej. VAN DIJK.

En nu bleef hij voorloopig bij DE VRIES; zelfs toen deze naar Amsterdam ging en ALBRECHT en VAN OLLEFEN de directie overnamen, verbeterde zijn positie aanmerkelijk. Toen evenwel A. en v. O. ook de directie van den Amsterdamschen Schouwburg aavaardden, wilden LE GRAS, VAN ZUYLEN en J. HASPELS niet langer onder hen spelen en vormden dezen een nieuw gezelschap onder hun eigen beheer. Deze combinatie ging eerst de Kleine Komédie aan den Coolsingel, later den Grooten Schouwburg be-

spelen en dat ging zeer goed: MULTATULI o. a. leidde er zelf de repetities van *Vorstenschool* en behalve dit werden tal van andere oorspr. Nederlandsche stukken opgevoerd. Dit gezelschap ook was het, dat in 1830 naar London ging en er behalve de bij ROSIER FAASSEN (zie aldaar) genoemde stukken nog *Janus Tulp*, *Marie Antoinette*, *Deborah* en *De Kiesvereniging van Stellendijk* opvoerde. Die Engelsche reis was op initiatief van VAN ZUYLEN geschied; ze had zeer veel artistiek succes.

Toen in 1831 het vorengenoemde gezelschap een afdeeling werd van Het Nederlundsche Tooneel, zonderde VAN ZUYLEN zich af en stichtte een eigen onderneming onder zijn directie. Het ging echter niet zooals hij het verwacht had en tot zijn groot leedwezen moest VAN ZUYLEN zijn gezelschap ontbinden. Een korten tijd vol onaangenaamheden doorleefde hij nu en eerst toen LE GRAS en HASPELS uit de Koninkl. Vereeniging traden en VAN ZUYLEN weer tot hun gezelschap toetrad, — toen was het uit met alle narigheden. In navolging van COQUELIN begon hij nu ook voordrachten te houden, waardoor hij de door hem als directeur aangerichte schade weer kon herstellen; het monologen-zeggen kwam in de mode. En VAN ZUYLEN werd de priester van dezen dienst!

In 1890 ging WILLEM VAN ZUYLEN echter over naar het Tivoli-gezelschap, dat juist te Rotterdam was opgericht. Hij bleef hier tot 1893 en creëerde er een zijner allerbeste en meest geliefkoosde rollen: *Professor Crampton* in HAUPTMANN's drama, waarvan nevensgaand portret.

Sedert Sept. 1893 maakt de heer VAN ZUYLEN deel uit van het gezelschap LE GRAS & HASPELS, van den Grooten

Schouwburg te Rotterdam, alwaar hij in 1895 ook, onder groote en algemeene deelneming, zijn 40-jarig jubilé als tooneelspeler herdacht.

Van VAN ZUYLEN's creaties — natuurlijk heeft hij sedert honderden rollen vervuld — zijn de meest bekende: *De Zwerfer* (v. JEAN RICHEPIN), *Vriend Frits*, *Koenraad Deel* in *Anne-Mie*, *Plumet* en de reeds vroeger geciteerde.

Maar bovendien moeten wij nog melding maken van VAN ZUYLEN's auteurschap! Zijn *'t Is maar een Smid*, *De Rederijker* en *De Familie Kegge* (naar Hildebrand) werden zeer dikwijls en met veel succes ten tooneele gebracht, terwijl zijn monologen, als *Kermisreizigers*, *Een rustig Studieuurtje e. a.* niet tot de minstbekende behooren. Dat zijn laatste pennevrucht nog niet is verschenen, kunnen wij met zekerheid vermelden.

Ten slotte maken wij nog gewag van WILLEM VAN ZUYLEN's durven: *Cyrano de Bergerac*, in de vertaling van W. KLOOS, dat in het seizoen 1893—99 zou worden opgevoerd en waarin hij de zoo uiterst moeilijke titelrol zou vervullen. Door een plotselinge zenuwziekte, waarvan hij tengevolge van overwerken het slachtoffer werd, zijn de repetities helaas! moeten worden gestaakt.

NAGEKOMEN ZENDINGEN.

Mevr. ANDRÉ—MEEUWISSEN.

Phot. C. J. L. VERMEULEN, Amsterdam.

Mevr. ANDRÉ-MEEUWISSEN.

Mevr. ANDRÉ-MEEUWISSEN is in ons heele land bekend als de *Zwarte Kardoes* in Reyding's revue *Luilekkerland*, die door de Gebr. VAN LIER te Amsterdam een jaar lang eiken avond, soms ook 's middags, werd gegeven: zij speelde die rol ongeveer 400 (vierhonderd) malen!

Doch ook in andere rollen, de een van meer, de ander van minder beteekenis, trad zij op. Zoo zagen wij mevr. ANDRÉ o. a. als *Mevr. Vaussard* in *De Erfgenamen van Rabourdin* (Zola), *Louise Weber* in *De Fabriekssmid*, *Anne-Mie* (R. Faassen), *Fauchette* in *De Operette-Koningin*, *Wies Ficky* in *Een dolle Boel* en als *Mevr. Errol* in *De kleine Lord*.

Mevr. ANDRÉ-MEEUWISSEN is de laatste jaren bij de Gebr. VAN LIER (Grand Théâtre, Amstelstraat) te Amsterdam. Seizoen 1893-94 bracht zij met dit gezelschap te Rotterdam door, toen het daar speelde in de Kleine Komodie aan den Coolsingel.

Waar en of mevr. ANDRÉ vóór dien tijd aan andere gezelschappen verbonden was, is ons onbekend.

ALEX. FASSEN JR.

ALEX. FAASSEN Jr.

De eenige zoon en naamgenoot van den bekenden Rotterdamschen tooneelspeler en oud-tooneeldirecteur, ALEXANDER FAASSEN, is vooral in den laatsten tijd bekend geworden door zijn creatie van *Rafaël* in Herm. Heyermans' *Ghetto*. Toch had hij vroeger reeds aardige rollen gespeeld, al was hij dan ook minder op den voorgrond getreden.

Geboren te Rotterdam den 5n Oct. 1873, werd hij op 18-jarigen leeftijd geëngageerd door ALEX. SAALBORN, die met zijn gezelschap den Kleinen Schouwburg aan den Coolsingel aldaar bespeelde. Eerst moest hij figureeren en kleine rolletjes spelen: later kreeg hij wat meer bijzonders te doen. *Gaston Rieux* in *Marguerite Gautier* was daar zijn eerste rol van eenige beteekenis.

Na een jaar ging hij over naar CH. DE LA MAR te Amsterdam, bleef hier een maand of tien en werd toen geëngageerd door de Nederl. Tooneelvereniging, waaraan hij ook thans verbonden is. Gedurende seizoen 1893-94 was hij bij het Tivoli-gezelschap te Rotterdam, dir. DE VOS & VAN KORLAAR.

De heer FAASSEN speelde o. m. a. *Turiddu* in *Cavalleria Rusticana* (G. Verga), *Oscar Marsten* in *Jonge Harten* (M. Emants), *Richard Normann* in *Beroemde Kinderen* (*Fräulein Doctor* v. Leo Stein), *Leo Van Lent* in *Werkstaking* (Brandt van Doorne), *Franz Voigt* in *Winterslaap*, *Herman* in *Vorstenschool* (waarmede hij bij de Nederl. Tooneelvereniging debuteerde), *Hans Arndt* in *Verloren Paradijs* (Fulda), *Arnold* in *Kerstavond*, enz.

J. DE JONG.
(1884)

J. DE JONG als *Hertog de Nemours* in *Lodewijk XI.*

J. DE JONG.

Een van de nestors van de Kon. Vereeniging „Het Nederlandsch Tooneel”, een van het viertal dat vanaf de oprichting tot op heden het eerste gezelschap van ons land is getrouw gebleven, is de tooneelspeler, wiens naam hierboven is vermeld.

Hij werd den 21n Maart 1851 te Amsterdam geboren en voelde zich reeds op zeer jeugdigen leeftijd tot het tooneel aangetrokken. Vooral het leeren en reciteeren van verzen was zijn lievelingsbezigheid: op zijn negende jaar had hij onder de kennissen van zijn familie bepaald een náám ervoor. Tien jaren was hij oud, toen hij voor het eerst meêgenomen werd naar den schouwburg op 't Leidscheplein, waar *Maria Stuart* werd gegeven, o. a. met mevr. KLEINE, PETERS, VELTMAN en KISTEMAKER, — wat een onuitwischbaren indruk op hem maakte. Hij mocht dan ook voor zijn vader gaan kinderrolletjes spelen in de rederijkers-vereening „Oefening kweekt Kunst”; maar toen hij 14 jaren achter den rug had, werd hij bestemd voor het tabaksvak. Evenwel, dat vond hij heelemáál niet naar zijn zin: reciteeren en rederijken beviel hem beter! In 1867 werd hij lid van *l'Alliance*, een tooneelgezelschap waar hij grootere rollen ging spelen, zelfs *Abellino*.

En 'n half jaar later kreeg hij inderdaad, door tusschenkomst van den ouden heer BRAAKENSIEK (den vader van den bekenden teekenaar JOH. BRAAKENSIEK) en met toestemming van zijn vader, een vast engagement bij GRAEBER, die hem met de rol van *Diego* in *Moederliefde en Heldenmoed* liet debuteeren. Daarna speelde hij *Karel Ortenberg* in *De Ortenbergsche familie* en 1a een paar maanden had hij zich bij het publiek een plaats veroverd. Rollen als *Gaston van Frankrijk*, *Hamlet*, *Othello* werden geregeld door hem vervuld; aan een *Hamlet*-avond zelfs is een aangenaam souvenir voor hem verbonden, doordien hij door zijn tegenwoordig-

heid van geest een paniek onder de voorstelling wist te voorkomen, toen in de zaal, zonder bekende oorzaak, plotseling het licht was uitgegaan. Na een uur wachters ongeveer, kon de voorstelling worden vervolgd.

Vijf jaren bleef DE JONG bij GRADER; toen kwam hij door tusschenkomst van den heer KISTEMAKER bij de Vereenigde Tooneelisten, directie STUMPF en VELTMAN. Hier moest hij weer van voren af aan beginnen, vandaar dat hij debuteerde met de rol van *Alonzo* in *Preciosa* en hij ook verder kleine rollen te spelen kreeg, — die echter langzamerhand grooter werden, totdat hij, toen de „Vereenigde Tooneelisten” overgingen tot „Het Nederl. Tooneel” (1 Sept. 1876), bij deze vereeniging werd geëngageerd, waar hij debuteerde met *Bostar* in *Sophonisbe*. Hij had 3½ jaar bij de „Vereen. Tooneelisten” doorgebracht.

Sedert zijn debuut heeft DE JONG „Het Nederlandsch” niet meer verlaten. Zijn tractement nam zeer spoedig in grootte toe en weldra kreeg hij het embleem van jeune premier en karakterrol te spelen. Talloos zijn de creaties die hij in al die jaren heeft geleverd; wij geven hier de voornaamste: *de Bode* en *Arent van Aemstel* in *Vondel's Gijsbrecht*, *Tristan* in *Jolanthe*, *Fuon* in *Sapho*, *Orpheus* in *Medea*, *Adelaart* in *De Leeuwendalers*, *Joan Woutersz*, *Mortimer* in *Maria Stuart*, *Galezzo* in *Francesca's Huwelijk*, *Tristan* in *Arbeid adelt*, *Henri* in *Onze goede Buitenlui*, *Pierre* in *De Zaak Clémenceau*, *Henriot* in *De Bloemenverkoopster*, *Ferdinand* in *Een Scheiding*, *Dr. Muller* in *De Lijfarts*, *Reinhold Almbach* in *Ella*, *Mario Cavaradossi* in *Flora Tosca*, *George* in *De Negerhut*, *Roger de Céran* in *De Wereld waarin men zich verveelt*, *Frederik* in *Liefdesmart*, *Holtzius* in *Zijn Meisje komt uit*, *Tekli*, tegenwoordig *André de Maurillac* in *Lora*, *Armand Duval* in *Marguérite Gautier*, *Jozef* in *Deborah*, *De Nemours* in *Lodewijk XI*, enz. enz.

ERRATUM.

Op pag. 223, regel 7 en 8 staat:

Deze laatste rol enz. ;

dit moet zijn :

De voorlaatste rol enz.

A P P E N D I X.

Van eenige tooneelspelers hadden wij nog gaarne portretten en biografiën verkregen. Onze herhaalde pogingen waren echter vruchteloos, o.a. bij:

de Heeren **A. C. KREEFT** en **JOH. MULDER**,

Mevr. **DE LA MAR—KLEY**,

Mevr. **POONS—VAN BIENE**,

terwijl

Mevr. **A. BURLAGE—VERWOERT** en

Mevr. **S. PAUWELS—VAN BIENE**

om bijzondere redenen niet in „Onze Tooneelspelers” wenschten te worden opgenomen.

DE BEWERKER.

